

NEMA POVLAČENJA NEMA PREDAJE

IZVEŠTAJ O STANJU Ljudskih prava GLBT OSOBA U SRBIJI 2009

Gej Strejt Alijansa Gay Straight Alliance

SADRŽAJ

	PREDGOVOR BORISA DITRIHA	09
	UVODNA REČ ULRIKE LUNAČEK	11
I	SAŽETAK	13
II	UVODNI OKVIR	15
III	PRAVO NA ŽIVOT	17
IV	NEPOVREDIVOST FIZIČKOG I PSIHIČKOG INTEGRITETA	21
V	PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE I PRAVO NA JEDNAKU ZAŠTITU I NA PRAVNO SREDSTVO	33
VI	SLOBODA OKUPLJANJA	39
VII	ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	55
VIII	PRAVO NA OBRAZOVANJE	61
IX	ODNOS DRŽAVNIH ORGANA PREMA GLBT POPULACIJI	65
X	ODNOS POLITIČKIH PARTIJA PREMA GLBT POPULACIJI	73
XI	ODNOS DOMAĆIH I MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA PREMA GLBT POPULACIJI	89
XII	MEDIJSKA SLIKA GLBT POPULACIJE U SRBIJI	93
XIII	GLBT POKRET U SRBIJI	95
XIV	PREPORUKE	97

AUTORI

Boris Milićević, Nenad Sarić, Lazar Pavlović, Mirjana Bogdanović, Veroljub Đukić, Nemanja Ćirilović

PREVODI

Ljiljana Madžarević, Vesna Gajišin, Vladimir Lazić

DIZAJN I PRELOM

Dragan Lončar

U IZRADI SU UČESTVOVALI

Miroslav Janković, Monika Lajhner, Jelena Đorđević, Dragan Popović, Zdravko Janković, Marina Marković, Jovana Zlatković, Darko Kenig, Jelisaveta Belić, Ivan Knežević, Nebojša Muljava

NASLOVNA ILUSTRACIJA

Stilizovana fotografija školske klupe jednog gej srednjoškolca na kojoj su nacrtani kukasti krstovi, poruke “smrt pederima”, itd. Međutim, na klupi je neko napisao i: “Drago mi je da postoji i neko kao ja. N. :)”

HVALA!

Članicama i članovima Gej strejt alijanse

Žrtvama nasilja i diskriminacije koje su skupile hrabrost da javno govore i prijavljuju svoje slučajeve

Civil Rights Defenders i Fondu za otvoreno društvo
koji su finansijski podržali izradu i promociju ovog izveštaja

Partnerima iz nevladinog sektora:

Alternativni kulturni centar Niš, Anti Trafiking Centar, Beogradski centar za ljudska prava, Centar za kulturnu dekontaminaciju, Centar modernih veština, Centar za slobodne izbore i demokratiju, Evropa nema alternativu, Građanske inicijative, Helsinški odbor za ljudska prava, Inicijativa mladih za ljudska prava, Koalicija protiv diskriminacije, Komitet pravnika za ljudska prava, KRIO – Kolektiv za razvoj i održivost, Nezavisno društvo novinara Vojvodine, Nezavisno udruženje novinara Srbije, Udruženje studenata sa hendikepom

GLBT organizacijama u Srbiji:

Queeria centar, Asocijacija Duga – Šabac, Labris – Organizacija za lezbejska ljudska prava, Gej lezbejski informativni centar – GLIC i drugima

Međunarodnim partnerima:

Amnesty International, CARE International, Evropska komisija, Front Line Defenders, GLBT intergrupa u Evropskom parlamentu, Heinrich Boll Stiftung, Human Rights Watch, IGLHRC, ILGA Europe, Justice in the Balkans: Equality for Sexual Minorities, Kancelarija visokog komesara za ljudska prava Ujedinjenih nacija, Komesar za ljudska prava Saveta Evrope Tomas Hamarberg, Odeljenje za razvoj Ujedinjenih nacija, Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju, Rainbow Rose, Savet Evrope, brojne nacionalne GLBT organizacije u Evropi

Ambasadama:

Kraljevina Holandija, Kraljevina Švedska, Savezna Republika Nemačka, Sjedinjene Američke Države, Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Severne Irske

Državnim institucijama:

Agencija za saradnju sa NVO i evropsku harmonizaciju Grada Beograda, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Studentski kulturni centar Kragujevac, Zaštitnik građana

Političkim partijama:

G17 plus, Liberalno demokratska partija, Liga socijaldemokrata Vojvodine, Socijaldemokratska unija

Medijima:

24 sata, B92, Borba, Danas, Dnevnik, e-Novine, MONDO, MTV, Novi Radio Beograd, Politika, Radio 021, Yellow Cab

Kompanijama:

Agencija za nekretnine Triumph011, Centar Bella, EXIT festival, Ginger RCA, Kafe Smiley, KC Grad, Klub Apartman, Klub Van Helsing, Medija centar Beograd, Radio Café, Sezam Hosting

I svima koji daju podršku GLBT osobama u Srbiji.

SKRAĆENICE KORIŠĆENE U OVOM IZVEŠTAJU

DS – DEMOKRATSKA STRANKA

DSS – DEMOKRATSKA STRANKA SRBIJE

EU – EVROPSKA UNIJA

GLBT – GEJEVI, LEZBEJKE, BISEKSUALNE I TRANSRODNE OSOBE

GSA – GEJ STREJT ALIJANSA

JS – JEDINSTVENA SRBIJA

KPD – KOALICIJA PROTIV DISKRIMINACIJE

LDP – LIBERALNO DEMOKRATSKA PARTIJA

LSV – LIGA SOCIJALDEMOKRATA VOJVODINE

MUP – MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA

NS – NOVA SRBIJA

OOPP – ORGANIZACIONI ODBOR PARADE PONOSA

SC – SAVA CENTAR

SDU – SOCIJALDEMOKRATSKA UNIJA

SNS – SRPSKA NAPREDNA STRANKA

SPC – SRPSKA PRAVOSLAVNA CRKVA

SPS – SOCIJALISTIČKA PARTIJA SRBIJE

SRS – SRPSKA RADIKALNA STRANKA

ŽUC – ŽENE U CRNOM

PREDGOVOR BORISA DITRIHA

Ova 2010. godina biće važna za Srbiju i pokret gej i strejt osoba koje podržavaju tolerantno, otvoreno i inkluzivno društvo. Predsednik Boris Tadić podneo je kandidaturu Srbije za članstvo u Evropskoj uniji. EU nije samo zajednica zasnovana na ekonomskim i finansijskim sporazumima, već i na zajedničkim vrednostima. Povelja EU o osnovnim pravima potvrđuje da su ljudska prava među ključnim vrednostima Unije. Ona je stupila na snagu 1. decembra 2009. godine i garantuje, između ostalog, slobodu izražavanja, informisanja i okupljanja. Ona zabranjuje diskriminaciju po bilo kom osnovu, uključujući i seksualnu orijentaciju.

Nediskriminacija i zaštita na papiru nisu dovoljni. Svakog dana stvarnost mora da bude u skladu sa zvaničnim dokumentima. Na poziv Gej strejt alijanse posetio sam Srbiju oktobra 2009. godine i sastao se sa ministrima i članovima parlamenta. Pogodio me je nedostatak političkog vođstva u borbi protiv homofobije. Predsednik Tadić i drugi vodeći političari trebalo bi da se usude da javno govore u korist tolerantnog, otvorenog društva koje uključuje gejeve, lezbejke, biseksualne i transrodne (GLBT) osobe. Human Rights Watch je željan da vidi da se Parada ponosa održi u Beogradu 2010. godine uz učešće vodećih političara. Pravi napredak na terenu će članicama EU poslužiti kao test Srbije u pregovorima za kandidaturu za članstvo u EU. Glas srpskih gejeva i strejt osoba koje podržavaju tolerantno i inkluzivno društvo je odlučujući i treba da bude saslušan.

Želim vam prekrasnu 2010. godinu.

Boris Ditrih,
Direktor za zastupanje GLBT programa
Human Rights Watch, Njujork

UVODNA REČ ULRIKE LUNAČEK

Tokom 2009. godine Srbija je ostvarila veliki napredak na svom putu ka članstvu u Evropskoj uniji. Ukidanje viznog režima za državljane Srbije (kao i Crne Gore i Makedonije) od 19. decembra 2009. je važan korak, kao što je i zahtev Srbije za članstvo u EU.

S dobrim razlogom, skorašnji izveštaj o napretku Evropske komisije kritikovao je nasilje, govor mržnje i zločine iz mržnje. Ipak, još uvek postoji diskriminacija i nedostatak svesti i zaštite lezbejki, gejeva, biseksualnih i transrodnih osoba, što je obaveza svih zemalja koje nastoje da budu članice EU. Takođe, jasno je predočeno da evropske integracije ne podrazumevaju samo ispunjavanje kriterijuma i implementaciju zakona, već i jednake standarde u svakodnevnom životu svih.

Evropska povelja o osnovnim pravima, koja je postala obavezujuća sa stupanjem na snagu Lisabonskog sporazuma 1. decembra 2009, zabranjuje diskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije. Zajedno sa postojećim antidiskriminacionim zakonima ovo je dobra osnova za rad protiv homofobije i na povećanju svesti, zaštite, prihvatanja, vidljivosti i priznavanja LGBT osoba u Srbiji i celom regionu Jugoistočne Evrope.

Kao otvorena i vidljiva političarka u poslednjih deset godina u austrijskom parlamentu i kao članica Evropskog parlamenta, ja imam dvostruku ulogu: da podržavam LGBT grupe u regionima u kojima delujem, kao i da gradim put za prihvatanje i priznavanje otvoreno govoreći o temi kad god je potrebno.

Na primer, na sastanku članova Evropskog parlamenta iz delegacije Jugoistočne Evrope i zamenika premijera Srbije g. Božidara Đelića 12. novembra 2009, pitala sam ga o merama koje njegova vlada preduzima kako bi zaštitila LGBT državljane i buduće Parade ponosa u Srbiji. On je dao veoma opširan odgovor, uveravajući sve da je već usvojen antidiskriminacioni zakon koji uključuje sve standarde EU i da Srbija namerava da obezbedi slične manifestacije (kao što je Parada ponosa). One "će se dešavati u budućnosti" i država će "osigurati da ljudi budu valjano zaštićeni".

Ubeđena sam da ćemo saradnjom i zajedničkim suprotstavljanjem homofobičnim stavovima biti sposobni da dostignemo za šta se ujedinjena Evropa zalaže: jednakost i sloboda u življenju bez straha.

U ovom smislu želim svim čitaocima i čitateljicama uspešnu 2010!

Ulrike Lunaček
Članica Evropskog parlamenta

I SAŽETAK

GLBT populacija, zbog mnogobrojnih predrasuda kojima je izložena i visokog stepena homofobije, spada među najugroženije grupe u Srbiji. Godinama unazad država nije primenjivala efikasne mehanizme da spreči nasilje i diskriminaciju nad GLBT osobama, procesuirajući postojeće slučajeve, kao ni da senzibilizuje javnost i promoviše toleranciju prema ovoj zajednici. Problematika vezana za GLBT populaciju i njihov status pretežno je držana kao pitanje niskog prioriteta za čije rešavanje nije bilo ni vremena, ni mesta, ni političke volje.

Kroz niz događaja koji su posredno ili neposredno vezani za GLBT populaciju u 2009. godini je otvorena široka javna debata o ovom pitanju. Ona je svakako neophodan početni uslov u procesu društvene i političke inkluzije GLBT osoba. Bez obzira na to da li su stavovi izneti u javnosti bili pozitivni ili negativni, o statusu GLBT osoba u Srbiji i o stepenu poštovanja njihovih ljudskih prava su se po prvi put otvoreno izjasnile mnogobrojne javne ličnosti, sportski radnici, nevladin sektor, međunarodne organizacije, ali i mnogobrojni političari i državne institucije među kojima Predsednik, Premijer, Vlada Republike Srbije, Ministar unutrašnjih poslova, Ministar za ljudska i manjinska prava, gradonačelnik Beograda i drugi. U društvenom prostoru time je načinjen veliki iskorak s obzirom da je ova tema aktuelizovana i da je pokazano da u Srbiji postoji veliki broj građana i građanki koji se zbog svoje drugačije seksualne orijentacije i rodnog identiteta svakodnevno suočavaju sa visokim rizikom od nasilja i diskriminacije. Na žalost, ovim je istovremeno dovedena u pitanje i spremnost države i društva u celini da se na adekvatan način obračuna sa homofobijom, nasiljem i diskriminacijom nad GLBT osobama, kao i da omogući svim građanima i građankama njihova Ustavom garantovana prava.

Svakodnevni problemi GLBT osoba u Srbiji su nasilje, diskriminacija i govor mržnje u javnom i privatnom prostoru. Iako je policija u Srbiji napravila pomak u poštovanju profesionalnih standarda u radu sa GLBT osobama, još uvek je većina policajaca nespremna da radi sa ovom populacijom. Za rešavanje ovog ključnog problema GLBT zajednice neophodno je i da tužilaštva i sudska vlast počnu da izvršavaju svoje obaveze definisane Ustavom Srbije i međunarodnim pravnim standardima. Tužilaštva i sudovi pokazuju izrazitu sporost i neefikasnost u radu na slučajevima nasilja nad GLBT osobama.

Tokom 2009. godine GLBT organizacije su pokušale da organizuju Paradu ponosa koja predstavlja glavno sredstvo GLBT pokreta u ostvarivanju prava na slobodu okupljanja svuda u svetu. Na žalost, Parada nije održana a država nije pokazala spremnost da GLBT osobama omogući ostvarivanje ovog prava. Štaviše, tokom procesa organizovanja Parade ponosa povećalo se nasilje nad GLBT osobama na šta država nije pružila adekvatan odgovor i nije na vreme reagovala sankcionišući ekstremističke i nasilne grupe. Ubrzo je ovo nasilje eskaliralo i raširilo se na sve delove društva, što predstavlja ozbiljno upozorenje za čitavo društvo i državu o potrebi da se hitno i efikasno obračunaju sa ekstremističkim pokretima, kao i sa nasiljem u političkom i društvenom prostoru.

Jedna od najvećih predrasuda koje vladaju u Srbiji je da su GLBT osobe bolesne. Za razbijanje ove predrasude najodgovorniji su strukovna udruženja i ministarstvo zdravlja. Nažalost, tokom 2009. godine često se dešavalo da upravo lica sa stručnim autoritetom svojim izjavama pojačavaju ovu predrasudu. GSA je registrovala i izjave GLBT osoba koje su se žalile na nestručan i neprofesionalan odnos zdravstvenih radnika.

Obrazovni sistem igra jednu od ključnih uloga u društvu, pogotovu kada se govori o formiranju stavova i usvajanju vrednosti. Mlade GLBT osobe trpe nasilje u školama, a tokom 2009. godine ekstremističke organizacije su koristile spremnost mnogih mladih ljudi na nasilje i njihovu homofobiju da bi ih regrutovali u napadima na GLBT osobe i Paradu ponosa. Obrazovne vlasti ne pokazuju spremnost da se sa ovom pojavom obračunaju, a često se dešava da se i u udžbenicima iznose homofobični stavovi, kao i da obrazovni radnici u komunikaciji sa učenicima reprodukuju ovakve stavove.

Predstavnici državnih organa nisu imali usaglašenu politiku niti su pokazali dovoljnu odlučnost da se obračunaju sa počiniocima kršenja ljudskih prava GLBT osoba. Nespremnost predstavnika državnih organa da preuzmu odgovornost u rešavanju problema GLBT zajednice je imala za direktnu posledicu porast nasilja nad GLBT osobama i u čitavom društvu.

GLBT pitanje je izrazito političko pitanje. Političku scenu u Srbiji tokom 2009. godine karakterisala je nespremnost vladajućih proevropskih stranaka da otvoreno, nedvosmisleno i principijelno podrže poštovanje ljudskih prava GLBT osoba. S druge strane, konzervativne političke partije su doslednim zastupanjem homofobičnih politika iskoristile ovo pitanje za mobilizaciju i jačanje podrške u glasačkom telu. Posledica ovoga je širenje javnog prostora za iznošenje poruka mržnje prema GLBT osobama i drugim manjinama. Treba istaći da su parlamentarne stranke Liberalno demokratska partija (LDP), Liga socijaldemokrata Vojvodine (LSV) i Socijaldemokratska unija (SDU) nastavile sa stalnom podrškom GLBT zajednici. Vrlo je bitna i uloga G17 plus koja je u odsudnim trenucima, pre svega prilikom donošenja Zakona o zabrani diskriminacije kao jedina vladajuća stranka principijelno podržavala GLBT zajednicu.

GLBT pokret je tokom 2009. godine uspeo da stekne jake saveznike među mainstream organizacijama za ljudska prava i da internacionalizuje pitanje položaja GLBT zajednice u Srbiji. Može se slobodno reći da je jedno od glavnih postignuća u jačanju GLBT pokreta u Srbiji činjenica da su ove organizacije, kao i međunarodne organizacije za ljudska prava, tokom 2009. godine sistematski podržavale GLBT organizacije u svakoj kriznoj situaciji. Gotovo sva međunarodna tela i organizacije koje se bave Srbijom, kao i diplomatska predstavništva mnogih zemalja, podržale su GLBT zajednicu u Srbiji. Ovime je vlastima u Srbiji jasno stavljeno do znanja da će njene evropske integracije u velikoj meri biti merene i po nivou poštovanja ljudskih prava pripadnika svih manjinskih grupa, pa i GLBT osoba.

Mediji u Srbiji su tokom 2009. godine napravili veliki iskorak u praćenju tema vezanih za GLBT pitanje. Ako su GLBT organizacije 2008. godine zauzimale pozicije u medijskom prostoru, prethodne godine su, koristeći zabranu konferencije za medije GSA, donošenje Zakona o zabrani diskriminacije i pripreme Parade ponosa, ostvarile cilj da njihove aktivnosti više ne mogu da budu ignorisane od strane medija. Nažalost, mediji i dalje pružaju prostor za širenje govora mržnje, a često i senzacionalistički izveštavaju o GLBT temama. Takođe, nakon neodržavanja Parade ponosa registrovano je značajno zatvaranje medijskog prostora za ovo pitanje.

Iako je 2009. godina bila godina izazova za GLBT zajednicu može se reći da je stvorena dobra osnova za rešavanje ključnih problema sa kojima se ona suočava. Odgovornost je pre svega na državi da iskoristi ovu šansu i da u saradnji sa GLBT organizacijama i zajednicom uspostavi mehanizme i sistemska rešenja, pre svega za obračun sa nasiljem i homofobijom u svakodnevnom životu i javnom prostoru.

II UVODNI OKVIR

Status GLBT osoba danas u Srbiji mora se posmatrati pre svega kao političko pitanje za čije je uspešno rešavanje neophodna jasna i nedvosmislena politička volja, kao i strateški pristup i angažovanje države i njenih institucija.

Takođe je važno napomenuti da se tokom 2009. godine pokazalo da GLBT tema u Srbiji jeste svakako jedna od onih koje imaju sposobnost da polarizuju, ali i da mobilišu društvo i političke faktore da se oko nje odrede, što je u najvećoj meri bilo vidljivo u procesu organizovanja Parade ponosa. Ali i to da GLBT osobe i njihovi prijatelji s jedne strane, kao i međunarodna zajednica s druge, pri odlučivanju o podršci politikama zastupljenim u Srbiji sve više uzimaju u obzir odnos prema GLBT pitanju.

U 2009. godini na društveno-političkoj sceni u Srbiji odvijao se niz procesa koji su bili od velikog značaja za GLBT zajednicu a od kojih su najvažniji: usvajanje Zakona o zabrani diskriminacije, kandidatura Srbije za članstvo u EU, ekonomska kriza i eskalacija nasilja i desnog ekstremizma.

Ovi procesi, uz delovanje GLBT pokreta u Srbiji, predstavljaju okvir u kojem treba tražiti uzroke uspešnosti i/ili neuspešnosti doktrina i koraka koji su preduzimani u 2009. godini kako bi se poboljšao status GLBT osoba.

Ekonomska kriza svakako nije doprinela poboljšanju iz više razloga. Dva osnovna i međusobno povezana principa na kojima počiva svako moderno društvo, ili ono koje to pretenduje da bude, su upravo ekonomski razvoj i poštovanje ljudskih prava. U ekonomskoj krizi i neizvesnosti, kada se smanjuje broj ekonomski nezavisnih i slobodnih građana, važnost poštovanja ljudskih prava često ostane u drugom planu. Takođe, ekonomska kriza i njena refleksija na raznim nivoima smanjuje potencijal društvene solidarnosti i tolerancije, a u socijalnom smislu može da izazove pojačano nezadovoljstvo, pa i agresivnost pojedinih građana ili grupacija.

Međutim, za eskalaciju nasilja i ekstremizma u septembru 2009. godine ne možemo okriviti ekonomsku krizu, već nespremnost sadašnje političke elite, ali i onih prethodnih, da se na pravi način suoči i obračuna sa prošlošću i napravi otklon prema kriminalnim, kvazipatriotskim i ekstremističkim strukturama i retrogradnim politikama. Ove strukture su GLBT populaciju percipirale kao novog "neprijatelja srpskog naroda", za razliku od države prepoznale su značaj održavanja Parade ponosa i organizovano krenule u napad na GLBT osobe i druge građane i građanke Srbije, kao i na strane državljanke. Ovolika eskalacija nasilja je ujedno otvorila i mnoga pitanja kao što su: način finansiranja huligana i ekstremističkih struktura, njihova politička uporišta, opšta sigurnost i bezbednost građana, ali i pitanje nivoa spremnosti državnih funkcionera i političara u Srbiji da poštuju jednakost svih građana i građanki bez obzira na njihova lična svojstva i nivo njihove spremnosti da poštuju i sprovode Ustav i zakone Republike Srbije.

Iako je prilikom njegovog donošenja bilo dosta poteškoća i protivljenja, usvajanje opšteg Zakona o zabrani diskriminacije je iz perspektive GLBT populacije veoma važan, ali i jedini konkretan pozitivan potez Vlade i Parlamenta koji se odnosi na GLBT osobe. Ovim Zakonom je postavljen korektan uvodni pravni okvir za poboljšanje statusa GLBT osoba i borbu protiv homofobije i diskriminacije nad njima. Međutim, GLBT populacija, koja je prilikom donošenja ovog Zakona u javnosti bila na udaru raznih protivnika GLBT prava i kada se jasno moglo videti koliki je

stepen mržnje i netolerancije prema njoj, ne može da bude zadovoljna odsustvom sistemske implementacije Zakona o zabrani diskriminacije, kao i njegovog ignorisanja od strane političara i državnih funkcionera.

Pomeranje političkog kursa bliže EU i rezultati koji su ostvareni u 2009. godini kao što su: odmrzavanje trgovinskog sporazuma, ukidanje viza za građane i građanke Srbije i predaja kandidature Srbije za članstvo u EU, svakako jesu politički okvir za poboljšanje statusa GLBT osoba. Izmenom političkog konteksta i širenjem podrške evro-integracijama, kako od strane političkih partija tako i od samih građana, načelno su postavljeni i evropski standardi u poštovanju ljudskih i manjinskih prava koje je potrebno dostići u narednom periodu. Ovim je otvorena mogućnost i da se GLBT pitanje uključi u agendu za pridruživanje EU i bude ozbiljnije tretirano od strane državnih institucija i organa.

S jedne strane, opšta karakteristika odnosa političkih faktora prema GLBT populaciji u 2009. godini jesu primetno umerenije izjave političara u odnosu na prethodne godine kao i tretiranje GLBT pitanja kao veoma važnog u pojedinim periodima. S druge strane, političari su pokazali odsustvo preuzimanja odgovornosti i suštinskog razumevanja konteksta vezanog za GLBT osobe i njihove potrebe, kao i nespremnost da se strateški bave ovom problematikom. Političari se u najvećem broju slučajeva distanciraju od jasne i konkretne podrške GLBT populaciji, verovatno imajući u vidu svoje političke rejtinge u biračkom telu. Jedna od zapaženijih posledica ovakvog stava je bilo i lansiranje opasne i potpuno pogrešne teze o različitom sistemu vrednosti od onog koji zastupa GLBT populacija.

Ovakva politika i hronični nedostatak jasnog i afirmativnog političkog određenja prema GLBT pitanju je nakon neodržavanja Parade ponosa dovela do potpuno kontraproaktivnih rezultata po funkcionisanje države i dovela u pitanje poverenje građana u sposobnost države da zaštiti njihovu sigurnost i bezbednost. Nažalost, iz procesa obezbeđivanja i poboljšanja stanja ljudskih prava GLBT osoba koji je započeo početkom 2009. kao jedini pobednici su izašli ekstremisti i huligani, kako sprečavanjem održavanja Parade ponosa, tako i u mnogim slučajevima nasilja i diskriminacije, od kojih je jedan broj dokumentovan u ovom Izveštaju, a u kojima su zatajili državni organi, pre svega tužilaštvo i sudstvo.

Prethodna godina bila je politički veoma važna za GLBT osobe, a društveno-politički procesi koji su se odigrali doveli su do povećanja vidljivosti problema GLBT populacije u Srbiji i pokazali uticaj ove teme na skoro sve sfere društva.

Naravno, možda prosečnom biraču u Srbiji još neko vreme neće biti jasno šta dobija podrškom i tolerancijom prema GLBT osobama, ali politička elita nakon dešavanja u 2009, iako pokušava da ignoriše ovo pitanje, ne može više da umanji njegov značaj i skine sa sebe odgovornost za njegovo rešavanje.

III PRAVO NA ŽIVOT

Ubistvo transeksualke Minje Kočiš

Transeksualna seksualna radnica Minja Kočiš (39, rođena Mihalj) ubijena je u svojoj kući na Vračaru u Beogradu 8. januara 2009. godine. Beogradska policija je uhapsila 21. januara 2009. godine Ivicu Mihajlovića (30) i Novicu Radisavljevića (36) zbog sumnje da su ubili Minju Kočiš.¹ Okružno javno tužilaštvo u Beogradu je sredinom jula 2009. godine podiglo optužnicu protiv ove dvojice za krivično delo teškog ubistva.

Poslednje ročište na suđenju za ubistvo Minje Kočiš u 2009. godini je održano 10. decembra 2009. godine u 10 časova u Okružnom sudu u Beogradu.

Suđenju su, pored petočlanog sudskog veća kojim je predsedavao sudija Rastko Popović, prisustvovali advokat koji zastupa porodicu ubijene Kočiš, zamenica okružnog javnog tužioca, optuženi Mihajlović i Radisavljević, advokati optuženih, predstavnici nevladinih organizacija Anti Trafiking centra, Komiteta pravnika za ljudska prava i Gej strejt alijanse i novinari iz novinskih agencija Beta i Tanjug.

Prvooptuženi Ivica Mihajlović priznao je na ročištu da je ubio Minju Kočiš.

Pojedini navodi iz optužnice su tačni, a pojedini nisu. Tačno je da sam izvršio ubistvo i spreman sam da istrpim kaznu. Nije tačno da mi je Novica davao povoda za ubistvo i nije tačno da mi je pomagao u tome.

Sa Novicom sam se upoznao u zatvoru pre nekoliko godina. Živeli smo zajedno u Beogradu u ulici Dragoslava Srejskića oko mesec i po do dva meseca. Bili smo u prijateljskim odnosima.

Novica je posećivao Minju i govorio mi je kako je transeksualka, da ne zna da li je muškarac, ali da liči na ženu. Opisivao mi je njen izgled i konstituciju. Ja sam ga malo zezao i iz znatiželje ispitivao. Rekao mi je da nije imao odnose sa njom. Još mi je rekao da je, dok joj je plaćao uslugu, video da ona ima dosta novca u novčaniku.

Hteo sam da vidim i ispitam kakva je ona to, pošto mi je Novica rekao da je trans. Ustvari sam hteo da uzmem samo novac od nje, da protivpravno steknem imovinsku korist.

Uzeo sam njen broj telefona od Novice rekavši mu da želim da imam seks sa njom. Zatim sam stupio u kontakt sa Minjom bez konsultacija sa Novicom i rekao joj da želim uslugu. Uzeo sam nož iz ormarića koji je stajao u našem stanu kod TV-a. To je Novičin nož i on ga je stalno nosio sa sobom sem kada ide na posao. To je bilo 8. januara (2009.) oko 18 časova.

Došao sam na njenu adresu posle nekog vremena. Novica mi je pričao da je Minja krhke građe i niska, ali kada je Minja tj. Mihalj otvorio vrata nije mi bilo dobro, on je bio veći od mene, krupniji i sav kabast. Razmišljao sam da se vratim, ali sam ipak odlučio da ne odustanem, jer sam pomislio da je Mihalj ipak drugačiji od pravih muškaraca.

¹ Beogradska policija rešila ubistvo Minje Kočiš, Zvanični YouTube kanal MUP Srbije, 21. januar 2009, <http://www.youtube.com/watch?v=dUkcsDHfZXw>

Odmah tu na ulazu sam ga udario pesnicom. Pružio je otpor, došlo je do rvanja u kom je slomljeno staklo na vratima. U tom komešanju smo se našli na podu. Hteo sam da smirim Mihalja jer je bio mnogo agresivan. Izvukao sam nož i zamolio ga da se smiri. On je uzeo parče stakla i onda sam ga ja uboo nožem u predeo ramena.

Mihalj je na to reagovao još jače i uplašeno, pokušao je da me savlada, nakon čega sam ga uboo još jednom u grudi. Oba uboda su se desila dok je ležao na podu.

Onda se on umirio i prestao da pruža otpor, nije se pomerao više, ali je još bio živ. Ustao sam i krenuo da tražim novac. Mihalj me je gledao, mislim da je ležao potrbuške. Pokušao je da ustane i onda sam ga uhvatio za bluzu i odvuкао od ulaznih vrata ka sobi. Gledao sam po sobi i tražio novčanik, gledao sam po komodi.

Našao sam konačno novčanik, ali nisam vršio premetačinu. Uzeo sam i dva mobilna telefona koja sam našao. Mihalj je i dalje bio živ, prešao sam preko njega preskočivši ga i izašao sam iz kuće. Nisam isključio fiksni telefon u stanu pre izlaska, jer sam mislio da bi Mihalj možda mogao da se dovuče do telefona i pozove pomoć, ali ja nisam pozvao pomoć iako mi je palo napamet da to uradim. Ostavio sam prilikom izlaska odškrinuta, priljubljena vrata, nisam ih potpuno zatvorio da bi neko možda mogao da vidi i da pomogne Mihalju.

Izvukao sam kartice iz telefona i oba sam telefona zatim bacio. Bacio sam i novčanik u kontejner, ali sam prethodno izvukao 10 evra i 2000 dinara koliko je bilo u njemu.

Otišao sam zatim kod Novice. Ništa mu nisam rekao. Novica se spremao za posao jer je radio noćnu smenu, kratko se zadržao u stanu po mom dolasku i zatim otišao.

Shvatio sam da sam učinio veliku grešku i da moj ostanak kod Novice više nije moguć. Spakovao sam se i otišao iz kuće.

Ja nisam imao nameru da ubijem Mihalja. To što je žrtva transeksualac nema veze sa ubistvom. Ja nemam ništa protiv trans osoba. Priznajem opet da sam ga ubio i da za to nema opravdanja. Znam da me čeka još devet i po godina robije plus još 30 ili 40 godina zbog ovoga i ja sam spreman to da odležim.

Prvo je uhapšen Novica, pa zatim ja. U policiji i pred istražnim sudijom nisam davao iskaz ni pod čijim uticajem.

U istražnom postupku i u MUP-u sam izjavio da me je Novica čekao na kraju ulice kolima, da smo radili organizovano, da mi je on dao ideju za ubistvo i da mi je dao i nož. To nije istina i to sam rekao tada jer sam bio kivan na Novicu. Bio sam besan i pokušao sam da ublažim svoju odgovornost.²

Novica Radisavljević negirao je da je učestvovao u ubistvu Minje Kočiš.

Na početku želim da kažem nisam kriv ni po kojem osnovu. Jedina moja krivica je što sam ranije osuđivan i što sam primio Ivicu da živi kod mene.

Ivicu sam upoznao u KP domu Niš 2000. godine. On je iz KP doma pobjegao preskakanjem zida. Sreo sam se sa njim ponovo u oktobru 2008. godine u Požarevcu. Pitao me je da mu

pomognem tokom zime i da li može da stanuje kod mene.

Pristao sam da mu pomognem. Stanovao je kod mene, koristio je i moj telefon. Ništa nije radio, ja sam ga izdržavao, mada to i nije neki trošak. Imao sam dobru platu kao radnik obezbeđenja, primao sam oko 500 evra, a i baba mi je slala novac.

Bio sam par puta na adresi na kojoj se navodi da je stanovala Minja, par puta u decembru 2008. i početkom 2009, poslednji put 7. januara, ali sam išao kod Jelene, koja je bila prostitutka, a ne kod Minje. Jelena je sitnija žena, srednjih tridesetih godina, tamno smeđe kose. Siguran sam da je Jelena žensko jer sam spavao sa njom, a u njenom stanu nikada nije bilo drugih ljudi. Tog 7. januara sam krenuo kod Jelene, ali sam se vratio sa pola puta i neobavljenog posla, jer mi je javila da ne može da me primi.

Žrtvu Minju nisam nikada video niti je poznajem. Na dan ubistva 8. januara sam bio u Požarevcu zbog porodičnih problema. Kada sam se uveče vratio u stan, video sam Ivicu tamo, ali u žurbi nisam pričao sa njim, već sam se samo spremio i otišao na posao. To je bilo oko 22 časa.

Kada sam se ujutru vratio, video sam da je Ivica otišao, da mi je uzeo 140 evra, telefone i karticu za bankomat Rajfajzen banke i da mi je ostavio kratku poruku na kojoj je pisalo da mora da ide.

20. januara sam uhapšen kod Bajlonijeve pijace, iznenada. Dosta policajaca je skočilo na mene, uhapsili su me i odveli u policijsku stanicu u 29. novembra, u gradski SUP.³

Na konstataciju sudije predsedavajućeg da je Mihajlović rekao kako mu je Radisavljević govorio o Minji, Radisavljević je ponovio kako „nije nikada pričao ni o kakvom transeksualcu niti je imao odnose sa nekom trans osobom“. Rekao je i da je „samo pričao o Jeleninom izgledu“. Kazao je i da je u policiji na saslušanju to stalno ponavljao, ali da su „policajci stalno insistirali da prizna da je imao odnose sa Minjom“.

Na pitanje sudije predsedavajućeg Radisavljeviću da li se seća šta je sve izjavio u policiji i da je na kraju potpisao zapisnik, Radisavljević je rekao da je potpisao zapisnik, ali ga nije čitao pre potpisivanja: „Slušao sam glasno diktiranje zapisnika, ali nisam znao šta tamo stvarno piše. Takođe, pročitao sam taj zapisnik, ali tek posle podizanja optužnice, advokat mi ga je pokazao. Na Ivicu su verovatno vršili pritisak pa zato stalno ponavlja da sam mu pričao o trans osobi.“

Na pitanje sudije predsedavajućeg Radisavljeviću o posedovanju i nošenju noža kojim je Mihajlović ubio Minju, Radisavljević je rekao da nema nož niti ga je ikada nosio sa sobom.

² Izveštaj GSA sa ročišta na suđenju za ubistvo Minje Kočiš, Interna dokumentacija GSA, 10. decembar 2009.

³ Ibid.

IV NEPOVREDIVOST FIZIČKOG I PSIHIČKOG INTEGRITETA

1. Napadi po osnovu stvarne ili pretpostavljene seksualne orijentacije/rodnog identiteta žrtve

1.1. Napad na S.T. (24) na Zelenom vencu u Beogradu

Žene u crnom (ŽUC) i Koalicija protiv diskriminacije (KPD) organizovali su protestni skup ispred Predsedništva Srbije 9. marta zbog povlačenja Zakona o zabrani diskriminacije iz skupštinske procedure na pritisak verskih zajednica. Zbog ikonografije skupa koja je uključivala veliki broj mirovnih i zastava duginih boja, kao i zbog приметnog učešća GLBT osoba i homofobične kampanje kojom je Zakon predstavljen kao “zakon o pederima” tog dana je bilo nekoliko incidenata u kojima su žrtve bili gej muškarci.

S.T. (24) se vraćao sa civilnog služenja vojnog roka tog dana oko 14.30 časova. Čekao je svojih troje prijatelja na stanici gradskog prevoza kod broja 12 na Zelenom vencu (bivša Beobanka). Razgovarao je telefonom sa jednim od drugova koje je čekao i primetio perifernim vidom da ga neko posmatra.

S.T. misli da je pažnju na sebe privukao time što je nosio “kastro” kapicu i bedževe na kaišu od torbe. Sledeće čega se S.T. seća je da ga je napadač udario pesnicom sa strane u levi obraz. S.T. je od jačine udarca pao na zemlju, a napadač je nastavio da ga šutira. Sve što je mogao da primeti je da je napadač imao oko 20 godina i da je bio obučen u trenerku i crnu duksericu sa kapuljačom.

S.T. je nakon napada odmah otišao na Vojnomedicinsku akademiju (ova ustanova je nadležna za zdravstvenu zaštitu lica na civilnom služenju vojnog roka) gde su mu konstatovali prelom jagodične kosti. Takođe, Vojna policija je uzela izjavu od njega, ali S.T. nema nikakvih informacija o tome da li je nešto preduzeto na hvatanju napadača.⁴

1.2. Pokušaj napada na A.S. (22) i L.P. (28) na Kalemegdanu u Beogradu

Nakon učešća na uličnom protestnom okupljanju povodom povlačenja predloga Zakona o zabrani diskriminacije iz skupštinske procedure u organizaciji ŽUC i KPD 9. marta 2009, A.S. i L.P. su oko 15 časova sedeli na klupi na šetalištu beogradske tvrđave Kalemegdan. A. S. je primetio grupu mladića koji stoje sa njihove leve strane na udaljenosti od deset metara, gledajući u njihovom pravcu.

Jedan od njih se izdvojio iz grupe i prišao bliže pokušavši da zagleda A.S. i L.P. sa prednje strane, nakon čega se vratio grupi i nešto im saopštio.

Kroz nekoliko trenutaka su nam svi prišli i okružili nas. Dva mladića su stala neposredno do mene, sa desne strane. Jedan od njih je imao oko 17 godina, kratku crnu kosu, bio je obučen u crnu jaknu na kojoj je stajao mali broš bele boje. Najstariji od njih i verovatno njihov vođa, po slobodnoj proceni starosti između 25 i 32 godine, bez kose i u beloj jakni sa crnim šarama nas

⁴ Izjava S.T. o napadu na Zelenom vencu 9. marta 2009, Interna dokumentacija GSA

je obojicu uhvatio za rame i pitao: "Momci, da niste vi pripadnici gej populacije?" L.P. im je odgovorio da nismo što sam i ja potvrdio.

Izgledalo je da su nam poverovali i bio sam siguran da su spremni da odu. Tada je drugi mladić sa moje desne strane primetio šarene pertle koje je nosio L.P. i žustrim tonom ga pitao: "Kakve su ti to pertle?" L.P. je mirno odgovorio da mu je to dala prijateljica.

Nakon toga je vođa grupe svima rekao: "Nisu oni, ajdemo", što su ostali poslušali i bez reči otišli. L.P. i ja smo ustali sa klupe i krenuli ka Trgu republike. L.P. je pokušao da pronađe policiju, ali je tada nije bilo ni na Kalemegdanu ni celom dužinom Knez Mihajlove ulice. Preko broja 92 smo dobili telefon policijske stanice Stari grad gde smo telefonskom operateru prijavili slučaj.⁵

Operater na centrali policijske stanice Stari grad im je rekao da će poslati patrolu i proveriti šta se dešava. Operater nije uzeo nikakve kontakte A.S. i L.P.

1.3. Napad na Simona Simonovića (27), osnivača pokreta "Evropa nema alternativu"

Trojica fudbalskih huligana, navijača FK "Partizan" napali su jednog od osnivača pokreta "Evropa nema alternativu" Simona Simonovića (27) kod stadiona FK "Partizan" 21. maja 2009. godine nakon finala Kupa Srbije.

Vraćao sam se sa utakmice sa svoja dva prijatelja. U jednom trenutku sam čuo povike: "Eno ga, pička evropska! Ti ćeš da praviš gej paradu u Srbiji!" Čuo sam kako mi neko dotrčava s leđa, počeo sam da se okrećem i onda sam osetio jak udarac u zatkolenu jamu. Osetio sam jak bol, posle su mi doktori rekli da su mi pocepali vene.

Posrnuo sam. Već sam se skoro ceo okrenuo prema njima kada sam dobio jedan udarac pesnicom u lice. Razbili su mi nos, pocepali usne. Počeo sam da bežim koliko sam mogao. Svuda je bila gomila policajaca i napadači su odmah pobegli kad su videli da se stvara gužva. Bilo ih je trojica, imali su nekih dvadesetak godina, bili su obučeni u trenerke, imali su one jakne slične fajerkama, samo što imaju kapuljače.

Hteo sam odmah tu da podnesem prijavu protiv NN lica. Znao sam da od toga nema neke koristi, da neće nešto pomoći da se napadači uhvate, ali je bitno da se o tome priča. Bitno je da se registruju primeri nasilja ako mislimo da to rešavamo.

Narednih 45 minuta sam šepao oko stadiona. Svuda su bili policajci, interventne, razgovarao sam sa bar 20 policajaca. Šetali su me od jednog do drugog i niko nije hteo da uzme izjavu. Na kraju sam stigao i do nekog komandira koji mi je objasnio da ne mogu da prave zapisnik jer nisu videli napad. On me je savetovao da odem u Urgentni centar gde je dežurni policajac koji ima obavezu da mi uzme izjavu.

U Urgentnom su mi uradili pregled, zbrinuli povrede, a nakon toga je policajac koji je trebalo da mi uzme izjavu samo uzeo moje ime, prezime i broj telefona.⁶

Simonović je ležao nepokretan narednih deset dana, a iz policije ga nikad niko nije zvao da uzme izjavu, niti da ga obavesti da li su bilo šta preduzeli.

⁵ Izjava A.S. o incidentu u parku Kalemegdan, Interna dokumentacija GSA, 9. mart 2009. godine

⁶ Izjava Simona Simonovića (27) o napadu, Interna dokumentacija GSA, 21. maj 2009. godine

1.4. Pokušaj napada na Borisa Milićevića (36) ispred ulaza zgrade u kojoj živi

Predsednik GSA Boris Milićević vraćao se sa posla u noći između 19. i 20. jula 2009. godine. Hodajući ulicom u kojoj se nalazi njegova zgrada i u kojoj u tom trenutku nije bilo drugih prolaznika, pored njega je usporeno prošao crni automobil beogradske registracije iz koga je muški glas glasno povikao: "Pederčino, zaklaćemo te!" Nakon nekoliko metara pošto ga je prošao, automobil je počeo da se zaustavlja.

U tom trenutku se Milićević nalazio na desetak metara od ulaza i potrčao je, ušao u zgradu, a zatim i u svoj stan, čime je najverovatnije sprečen dalji nastavak incidenta.

Milićević je o ovom incidentu predao pisanu prijavu nadležnom Odeljenju unutrašnjih poslova na Novom Beogradu u ponedeljak, 20. jula. Nakon desetak dana Milićević je dao i usmenu izjavu u policijskoj stanici na Novom Beogradu. Inspektor koji je uzeo izjavu mu je rekao da policija najverovatnije neće moći ništa da učini i upozorio ga da u bloku u kome on stanuje živi i par stotina pripadnika jedne od navijačkih grupa fudbalskog kluba Crvena zvezda.

Nekoliko dana pre ovog incidenta zabeležen je i incident na Zelenom vencu u kome je grupa od četiri mladića pokušala da napadne Milićevića, ali je napad sprečen time što se on nalazio u društvu još jedne ženske osobe, koja je uspela da zaustavi taksi na ulici, kojim se Milićević udaljio.

GSA o ovim incidentima nije obaveštavala medije i širu javnost, pre svega zato što nije želela da prejudicira konkretne razloge i namere za izazivanje incidenata, ali i zato što su u njima izbegnute ozbiljnije posledice. GSA je o ovim incidentima obavestila svoje domaće i međunarodne partnere.⁷

1.5. Napad na N.A. (30) i S.M. (22) u noćnom prevozu

N.A. i S.M. su se u noći između 6. i 7. avgusta 2009. godine nalazile u centru Beograda na Trgu republike, odakle su nameravale da noćnim autobusom odu kući.

Ušle smo na srednja vrata u autobus i sele na dva slobodna mesta, na sredini autobusa. S.M. je sela do prozora, a ja do prolaza.

Pre ulaska u autobus primetile smo da su u njemu navijači Crvene zvezde sa vidljivim obeležjima, njih više od 10, od toga dve devojke. Bili su veoma bučni i agresivni. Nas dve smo se pogledale i shvatile da bi bilo dobro slušati muziku. Stavile smo svaka po slušalicu mp3 plejera u uho i pustile muziku.

Konduktar je bio blizu, naplaćivao je karte. Nakon kratkog vremena, dok sam plaćala kartu, neko mi je istrgao slušalicu iz uha. Okrenula sam se i videla navijača kako stoji iznad mene i preteći mi se obraća: "Šta slušate tu pedersku muziku, lezbejke glupe?! Ima sa nama da pevate!" na šta sam odgovorila: "Sedi dete dole i ne budi bezobrazan!" Tada su svi iz zadnjeg dela autobusa počeli da urlaju: "Ubij, ubij pedera! Jebaćemo vas drolje lezbejske! Kurve!" i slične uvrede i pretnje.

Rekla sam konduktaru: "Zar nećete ništa da preduzmete?", na šta mi je odgovorio: "Šta im

⁷ Izveštaj o incidentu, 21. jul 2009, Interna dokumentacija GSA

ja mogu?", a ja njemu na to: "Pa, možete da ih izbacite napolje iz autobusa!" Na to se grupa ostrvila na mene najgorim uvredama i pretnjama, a neka devojka mi je skinula naočare za sunce i polomila ih. Tako polomljene bacila mi ih je u lice.

Ustala sam i usprotivila se. Neko od tih muškaraca me je udario u glavu, nakon čega sam videla veći broj njih koji ustaje sa sedišta i kreće prema meni. To je sve počelo negde kod Skupštine Srbije dok je autobus bio u pokretu. Počeli su da me udaraju po glavi, da me šutiraju, udaraju u stomak i po leđima.

Još neko vreme sam bila na nogama nakon čega sam pala, a udarci su nastavljeni. Ne znam koliko je to trajalo, samo se sećam udaraca, urlanja i bola. Tražila sam pogledom S.M. i videla je kod vrata, kako je neka dvojica zadržavaju. Htela sam da ustanem da je zaštitim, ali nisam mogla.

Sledeći svestan trenutak je onaj kada je autobus stajao na stanici kod Ade Ciganlije i kada su u njega ušla dva policajca koji su me izvukli iz autobusa jer sam prethodno bila na podu. Govorila sam im da su me tukli i molila da me zaštite, na šta me je jedan od njih odgurao od autobusa i tražio ličnu kartu. Ja sam pokazivala da su me tukli oni u zadnjem delu autobusa, ali policija nije htela da uđe u autobus sa navijačima.

Takođe, govorila sam da izađe S.M, na šta me je policajac upitao: "Ko je to?" Odgovorila sam: "Moja devojka", a on mi je rekao sa podsmehom: "Kakva, bre, devojka? Misliš prijateljica!" Nisu je pozvali da siđe i pravili su opaske na račun toga što sam lezbejka.

Dok je autobus stajao neki momak je dobacivao sa vrata razne uvrede pa su njega izveli iz autobusa. On je nastavio da provocira i vređa u prisustvu policije: "Narkomanko! Majku ti narkomansku jebem!" i drugo, a zatim me je udario pesnicom u lice. U revoltu sam krenula da mu uzvratim. Policija nas je razdvojila, dovezli su patrolna kola i mene stavili u njih. Dok sam sedela u kolima od tog momka su uzimali izjavu. Tada sam počela da dozivam policajca koji je otvorio vrata i pitao šta hoću. Ja sam mu rekla da mene privode, ništa me ne pitavši, a da njemu ne traže ni ličnu kartu. Na to je policajac tom licu tražio dokumente.

Tada je došla i marica pa su i mene i njega sproveli u stanicu policije na Banovom Brdu, gde su njemu uzeli izjavu, a mene su u lošem stanju spremili u ćeliju. Bolela me je glava, povraćala sam i imala nesvesticu i u tom stanju su mi doneli da potpišem neki papir na kome je pisala izjava tog momka koja je bila totalna izmišljotina i nisam htela da potpišem taj papir.⁸

Nakon puštanja iz policije, N.A je otišla u Urgentni centar gde joj je utvrđeno više povreda po brojnim regijama glave, nogama, natkolenici, stomaku, krvni podlivi, konstatovani su nesvestica i povraćanje i drugo. N.A. je u napadu zadobila i potres mozga.

GSA je o neprofesionalnom ponašanju pripadnika policije obavestila Direkciju policije Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije, kao i svoje partnerske nevladine organizacije u Srbiji i međunarodne organizacije.⁹

1.6. Napad na O.V. i njegove prijatelje na ulazu u gej klub Hram X

O.V. je sa svojim dečkom S.C. i prijateljima Đ. i N. u noći između 7. i 8. avgusta 2009. godine oko 02.30 časova došao do kluba Hram X (bivše Hrabro srce) u ulici Admirala Geprata 14 u

Beogradu sa željom da se zabave i tu provedu ostatak noći. Na ulazu je došlo do koškanja sa pripadnicima obezbeđenja kluba koje se završilo surovim prebijanjem O.V.

Dana 7. na 8. avgust 2009. godine oko 02.30h, ispred ulaza u diskoteku Hram X ja sam sa svojim prijateljima Đ. i njegovim dečkom N. kao i sa mojim dečkom S.C. stao u red da nas pretresu radnici obezbeđenja pre ulaska u klub. Prvi iz naše grupe je ušao i uzeo piće, dok smo mi ostali još uvek stajali ispred u redu da uđemo. Obezbeđenje je tražilo od našeg prijatelja koji je već ušao da ne iznosi piće, jer piće iznose konobari i on je poslušao.

I pored toga, počela je rasprava jednog radnika obezbeđenja koji je stariji, krupniji, nižeg rasta, oko 50 godina starosti sa nekim "desetim" licem.

Mislio sam da će se smiriti, ušao sam sa S.C, ali sam primetio da su radnici obezbeđenja, njih trojica, sad počeli da tuku N. Jedan od tih napadača je rođeni brat vlasnika Hrama X, ošišan do glave, visok oko 1,80m. Prišao je prvo Đ. i pitao: "Zašto ga tučete?", ali su ga oni odmah udarili, Đ. je pao, ja sam prišao, pokušao sam da stavim ruku na N. i zaštitim ga od batina, na šta me je vlasnikov brat udario dva puta šakom u lice, usled čega sam se sapleo o zid i iza leđa i pao. Oni su nastavili da me udaraju, i to vlasnikov brat dva puta nogom u glavu, a ostali pesnicama u glavu. To je trajalo oko dva minuta. Posle toga su nam rekli: "Marš odavde!"

N. mi je pomogao, njemu je bilo bolje, a S.C. je bio unutra, tada nije ni znao šta se događa. Vlasnikov brat je pretio: "Hoćete da vas polomim ako vas vidim još ovde!?" Bio sam skroz krvav. Taksisti koji su me videli na ulici su bili užasnuti. Pozvao sam S. mobilnim telefonom i rekao mu da izađe. Izašao je i vlasnik kluba napolje. Pitao sam ga: "Na šta ti ovo liči?!" Nisam znao gde se nalazim. Gazda je ćutao i saslušao me. S.C. je izašao, a šef kluba Crni mu je govorio da mi skine što pre belu košulju koja je bila skroz krvava.

Crni je zvao da donesu vodu da se umijem na ulici, a kad su me tako sredili, ušao sam sa S.C. u kupatilo i pokušavao da se sredim. Prali su me. Kada su videli da krvarenje ne može da se zaustavi, S.C. me je taksijem odvezao u Urgentni centar. Sa pregledima sam završio u 06 časova. Nisam se ni javio dežurnom policajcu zbog diskrecije, jer je S.C. oženjen.

Otišao sam taksijem na Novi Beograd do tetke. Tog dana nisam mogao da ustanem. Garderobu sam sačuvao. Đ. i N. nisam posle toga video. Oni se boje obezbeđenja.¹⁰

O.V. je tokom prebijanja na ulazu u klub Hram X zaradio više povreda po brojnim regijama glave, krvarenja i drugo. Sva četvorica su odlučila da ne prijavljuju slučaj policiji, niti da preduzimaju bilo koje druge pravne radnje iz straha da njihove porodice ne saznaju za njihovu seksualnu orijentaciju.

1.7. Napad na NN lice u Karađorđevom parku

P.Ž. (21) posvedočio je GSA da su u noći između 25. i 26. avgusta 2009. godine dva starija maloletnika napala jednog muškarca starog oko 30 godina u Karađorđevom parku. P.Ž. i još troje njegovih prijatelja su sedeli na klupi u parku kada im je prišao jedan od dvojice napadača i rekao im: „Krećite da bijete pедера sa nama! Pitao nas da mu pušimo kurac!“

Dvojica napadača su onda počela da tuku muškarca koji je sedeo na klupi u blizini. „Ovi klinici

⁸ Izjava N.A, Interna dokumentacija GSA, 17. avgust 2009. godine

⁹ „Porast nasilja nad LGBT osobama u Beogradu“, saopštenje za javnost GSA, 21. avgust 2009. godine

¹⁰ Izjava O.V, Interna dokumentacija GSA, 10. avgust 2009. godine

su baš podivljali. Klupu je odvalio u sekundi. U prvi mah sam pomislio da hoće nas da tuče“, rekao je P.Ž. u izjavi za GSA.

Ubrzo posle napada pojavila se policija koja je uzela izjavu od žrtve. Policija je uzela izjavu i od P.Ž. i njegovih prijatelja, ali ne o incidentu već o razlozima njihovog prisustva u parku.¹¹

GSA nije uspela da stupi u kontakt sa žrtvom.

1.8. Napad na S.A. (30) u Karađorđevom parku

S.A. iz Beograda opisao je napad koji je 3. oktobra 2009. godine doživeo u Beogradu:

Te noći je bio koncert Antonisa Remosa u Beogradu. Posle koncerta sam bio u jednom od gej kafića sa prijateljima, a oko 3 sata posle ponoći sam otišao u Karađorđev park. Bio sam pijan, ali se veoma dobro sećam svega što se dešavalo. Seo sam na klupu u parku kod Meteorološke stanice “Beograd” i to na onu koja je najbliža Pasterovoj ulici. Posle nekog vremena je naišao momak, prišao mi i pitao da li može da sedne pored mene na klupu. Oko nas nije bilo drugih ljudi u parku.

Pitao me šta radim tu, šta tražim, a ja sam se trudio da dajem neodređene odgovore jer mi je on delovao čudno. Na kraju me je pitao da li je za to da odemo negde i „imamo akciju“, na šta sam odgovorio da ne želim. Međutim, on je bio uporan i izvinio se što je bio navalentan. Tada se pojavio još jedan momak, niži rastom, koji nam nije prilazio, već je stajao pored stepenica koje iz parka vode u Pasterovu ulicu. Momak koji mi je prišao je rekao da mu je to prijatelj, da su želeli da nađu nekog „za trojku“ pa možda zbog toga zvuči navalentno. Rekao mi je da je napaljen, pokazujući preko pantalona da ima erekciju. Njegova priča je počela da deluje mnogo uverljivije.

On i ja smo sišli niz stepenice i tu sam se upoznao sa njegovim prijateljem i oni su me pozvali da odemo „negde na akciju“. Međutim, kod zgrade preko puta, na 20-ak metara od nas sam primetio još dvojicu mladića. Kada sam pitao da li su oni takođe sa njima, odgovorili su mi da ne znaju ko su i da to nisu njihovi prijatelji. Prešli smo ulicu i kada smo bili na trotoaru na suprotnoj strani ulice, osetio sam da me je neko od njih dvojice gurnuo na zemlju. Počeli su da me šutiraju, a druga dvojica koju smo videli su takođe prišla i uradila isto. Čuo sam da viču „pederčino“ i slične uvrede, ali se sve prilično brzo odvijalo. Tada sam video da su nožem prerezali kaiš od male torbice u kojoj sam nosio novčanik. Sve je trajalo oko minut i posle toga su brzo pobešli. Tek kasnije te noći sam video da na leđima imam rasekotinu od noža, koja je bila velika skoro tri centimetra.

Narednog dana sam napad prijavio policiji. Inspektor koji me je saslušao je bio veoma ljubazan i nisam imao neprijatnosti zbog prijavljivanja svega što mi se desilo. Na kraju davanja moje izjave on je rekao da misli da su to uradili narkomani zbog novca za drogu i da se to dešavalo i ranije. Posavetovao me je da budem oprezniji ako idem na takva mesta. Iako je u torbici bio moj mobilni telefon, nisu me čak ni pitali za broj ovog telefona, iako bi pomoću broja mogli da lociraju telefon ukoliko ponovo bude u upotrebi. Narednog dana, drugi inspektor me je pozvao i pitao me skoro ista pitanja u vezi čitavog događaja.¹²

Policija nikada nakon toga nije pozvala S.A. u vezi ovog slučaja, a od prijatelja je čuo da je

¹¹ Izjava P.Ž. o incidentu u Karađorđevom parku, Interna dokumentacija GSA, 26. avgust 2009. godine

¹² Izjava S.A. o napadu u Karađorđevom parku u Beogradu, Interna dokumentacija GSA, 3. oktobar 2009. godine

grupa koja odgovara ovom opisu organizovala slična prebijanja i u blizini Železničke stanice u Beogradu.

1.9. Pokušaj napada na V.N. (19) kod zgrade RTV B92

V.N. (19) se vraćao sa posla bulevarom Zorana Đinđića oko 23.30 časova 3. oktobra 2009. godine. Kada je prošao pored Maxi diskonta kod zgrade RTV B92 čuo je grupu mladića koji su mu vikali: “Vidi ovog pedera”, “Pičko”, itd.

Pored diskonta je sedelo desetak muškaraca, koji se uglavnom okupljaju uveče u tom kraju. Nastavio sam do trafike koja se nalazi oko 20 metara od njih kada sam čuo kako viču: “Pičko, polomićemo te!”. Stao sam u red ispred trafike i, kada sam obavio kupovinu pozvao sam prijatelja sa kojim živim u neposrednoj blizini da dođe i vrati se sa mnom u stan, jer su se dobacivanja nastavila. Tada sam primetio da su neki od pomenutih muškaraca telefonirali. Kada je drug došao krenuli smo zajedno prema stanu i tada čuli komešanje. Shvatili smo da počinju da nas jure (njih dvojica-trojica). Čuli smo, takođe, i kočenje automobila iza nas. Potrčali smo i nekako uspešli da, kroz garažu, uđemo u zgradu.

Kada smo ušli u stan pozvali smo policiju da im prijavimo šta se desilo. Rekli su nam da će da pošalju patrolu da provere teren. Moj prijatelj je kasnije sišao da izvidi situaciju, ali policije nije bilo, dok su napadači i dalje bili na istom mestu kod diskonta.

On je među napadačima prepoznao momke koji žive u tom kraju i tvrdi da je jedan od njih član Pokreta 1389, ali da ne zna kako se on zove.

V.N. i GSA nemaju informacije o tome da li je policija preduzela nešto na njihovom hvatanju.¹³

1.10. Napad na Adorjana Kurucza (30) i Đorđa Vukovića (27) na železničkoj stanici u Kuli

Adorjan Kurucz i Đorđe Vuković su čekali voz za Novi Sad na železničkoj stanici u Kuli 06. oktobra 2009. godine oko 20 časova. Sedeli su na peronskoj klupi ispred zgrade stanice kada im je prišao mlađi muškarac i fizički ih napao.

Bilo je 20.10 časova. Prišao nam je mlađi muškarac, starosti oko 20 godina i rekao mi: “Ti si onaj sa Pinka, je li? Onaj peder?” Izgledao je užasno besno. Čitali smo, a ja sam ustao sa klupe i u tom trenutku me je udario pesnicom. Đorđe i ja smo mu pružili otpor, došlo je do razmene udaraca i pošto smo zajedno bili fizički superiorniji u odnosu na njega jer je bio sam, napadač je pobeo u susednu ulicu usput nas gađavši kamenjem.

Ja sam nakon napada utrčao kod otpravnika vozova i tražio od njega da pozove policiju, zato što imaju nasilnika na peronu koji napada putnike, a njihova dužnost je da obezbede sigurnost putnika koji čekaju voz. Policija se nije pojavila ni posle 20 minuta čekanja, a policijska stanica se nalazi na najviše 1,5 kilometar od stanice.

Kontaktirao sam zatim jednu svoju poznanicu koja radi kao novinarka dnevnog lista Blic i ona je pokušala da sazna zašto policija nije došla. Javila mi je da otpravnik vozova uopšte nije pozvao

¹³ Izjava V.N. o incidentu kod RTV B92, Interna dokumentacija GSA, 4. oktobar 2009. godine

policiju zato što prema njegovim rečima 'ne može da zove policiju za svaku glupost'.

Posledice napada su dve čvoruge na mojoj glavi, a Đorđe je zaradio rasečenu usnu.¹⁴

Kurucz i Vuković nisu hteli da podnose krivičnu prijavu protiv napadača, pošto smatraju da to ne bi dovelo do hvatanja i kažnjavanja počinioca.

1.11. Napad na N.L. (39) i A.Đ. (37) na Zelenom vencu

N.L. i A.Đ. su nakon izlaska u klub Tube svratili na Zeleni venac u noći između 29. i 30. novembra kako bi u jednom od fast food restorana uzeli nešto da jedu. Dok su čekali hranu primetili su na obližnjoj stanici gradskog prevoza grupu od petnaestak navijača uzrasta od 15 do 20 godina koji su se tu okupili nakon fudbalske utakmice Crvena zvezda – Partizan.

Navijači su im prišli i okružili ih, a jedan od njih im je postavio pitanje: „Šta je pederčine, buljaši, šta gledate?“ Nakon ovoga je krenuo da udari N.L.-a koji se izmakao, pokušao da šutne napadača i pao. U tom trenutku je video da napadač udara pesnicom u glavu A.Đ. koji je plaćao poručenu hranu. Nakon što ga je udario, napadač je oteo novac od A.Đ. U tom trenutku N.L. je izvadio mobilni telefon i pozvao policiju, nakon čega su napadači pobjegli.

Prodavačice iz fast food restorana nisu uopšte reagovala. Uskoro su se pojavila četiri policajca, koji su napravili zapisnik i tražili opis napadača. Policajci su ponudili N.L. i A.Đ. da odu u policijsku stanicu Stari grad i podnesu krivičnu prijavu protiv NN lica što su ova dvojica odbila da urade obrazloživši to time da ne veruju da će policija uspeti da uhvati napadače.¹⁵

1.12. Napad na D.P. (30) i A.A. (21) u Novom Sadu

D.P. i A.A. su pili kafu u lokalima poznatim kao Bistro u centru Novog Sada u ranim jutarnjim časovima nakon noćnog izlaska 12. decembra 2009. godine. U lokalima je u tom trenutku bilo dosta ljudi. Njima nepoznat muškarac, koji je sedeo za jednim od okolnih stolova je ustao i prišao D.P. i A.A.

Počeo je da viče i preti govoreći "Marš napolje, pederu", a zatim je mene i A.A. izgurao iz lokala, mene pri tom oborivši sa stolice na kojoj sam sedeo. Pozvali smo policiju i vratili se u lokal, gde smo sačekali dolazak policajaca. Oni su se pojavili posle izvesnog vremena, uzeli od nas izjave i legitimisali nas, pri čemu im je ukazano da je napadač i dalje u lokalima, ali da ne znamo tačno gde i za kojim stolom, s obzirom na to da je lokal i dalje bio pun. Policajci su nam rekli da je to sada njihova briga i da napustimo lokal, što smo i učinili. Do sada nikakve povratne informacije od policije o napadaču nismo dobili.¹⁶

¹⁴ Izjava Adorjana Kurucza o napadu na železničkoj stanici u Kuli, Interna dokumentacija GSA, 6. oktobar 2009. godine

¹⁵ Izjava N.L. i A.Đ. o napadu na Zelenom vencu, Interna dokumentacija GSA, 30. novembar 2009. godine

¹⁶ Izjava D.P. o incidentu u lokalima „Bistro“ u Novom Sadu, Interna dokumentacija GSA, 12. decembar 2009. godine

2. Pretnje po osnovu stvarne ili pretpostavljene seksualne orijentacije/rodnog identiteta žrtve

Pretnje koje dobijaju pojedinci zbog stvarne ili pretpostavljene seksualne orijentacije su najčešći oblici nasilja nad GLBT osobama. Najveći problem je to što državni organi ne poklanjaju nikakvu pažnju ovakvim slučajevima. Iako su policija i tužilaštvo pokazivali u prethodnom periodu da su sposobni da efikasno rešavaju slučajeve pretnji (slučajevi predsednika Srbije Borisa Tadića, Božidara Đelića, novinarkice Brankice Stanković su najpoznatiji), nije poznato da je rešen ijedan ovakav slučaj kada su u pitanju GLBT osobe ili branitelji ljudskih prava GLBT osoba.

2.1. Pretnje R.B. (35) na Internetu

R.B. iz Beograda, član više nevladinih organizacija za prava građana, koji se zalaže i za ljudska prava GLBT osoba, je 24. juna 2009. godine preko svog Facebook profila primio od Dž. T. Banda poruku sadržine: "Tebe ću prvog da koljem na paradi mamu ti jebem pedersku! TAURUNUM BANDA VAS ČEKAAAAAAAAAAAAAAAAA."

R.B. je prijavio pretnje GSA, nakon čega je ova organizacija podnela krivičnu prijavu Odeljenju za maloletnike Okružnog javnog tužilaštva protiv maloletnog lica koje se predstavlja kao član navijačke grupe Taurunum banda iz Zemuna zbog toga što je ugrozio sigurnost R.B. pretnjom da će napasti na njegov život i telo i prekršio osnovno ljudsko pravo na slobodu u seksualnoj orijentaciji zajemčenu opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, ratifikovanim međunarodnim ugovorima i domaćim pozitivnopravnim propisima, usled čega je u sticaju izvršio krivična dela rasna i druga diskriminacija i ugrožavanje sigurnosti.¹⁷

2.2. Pretnje Predragu Pušelji (36)

Predrag Pušelja, jedan od najpoznatijih srpskih Internet blogera i državljanin Republike Srbije, je sredinom oktobra 2009. godine nakon poslovnog dolaska u Srbiju iz Francuske, u kojoj radi, prilikom provere poruka sa francuskog broja telefona na telefonskoj sekretarici zatekao dve poruke pune najgorih uvreda i pretnji ubistvom:

„Alo bre pederu, šta se kurčiš! Jebo te onaj ko te napravio takvog! Nakazo, bre, pederu jedan! Slušaj šabane, dovedi ženu na karanje! Bre, pederčino jedna, čekamo te u Beogradu i na paradi, bre, sledeće godine, da ti razbijemo glavu, bre, jel ti jasno, bre, pederu jedan”, jedna je od pretnji koje je Pušelja dobio.

Pušelja je od svog operatera mobilne telefonije saznao da su mu preteće poruke upućene sa fiksnog telefonskog broja u Kanadi, najverovatnije iz Toronta. Pušelja je o pretnjama obavestio GSA, nakon čega su Pušelja i GSA podneli krivičnu prijavu Policijskoj upravi Pančevo protiv NN lica za izvršenje više krivičnih dela: povreda ravnopravnosti, ugrožavanje sigurnosti, uvreda i rasna i druga diskriminacija.¹⁸

Pušelja je 16. septembra 2009. godine objavio na svom blogu (www.blogowski.eu) afirmativan članak o održavanju Parade ponosa u Beogradu i kritiku njenog neodržavanja pod nazivom "Parada ponosa 2009 - Beograd".¹⁹

¹⁷ „Krivična prijava protiv maloletnog navijača“, saopštenje za javnost GSA, 23. jul 2009. godine

¹⁸ „Krivična prijava zbog pretnji“, saopštenje za javnost GSA, 03. novembar 2009. godine

¹⁹ „Parada ponosa 2009 – Beograd“, <http://www.blogowski.eu/2009/09/16/parada-ponosa-2009-beograd>

2.3. Policijsko zlostavljanje transrodne Romkinje

GSA je 12. novembra 2009. godine podnela predstavku načelniku Sektora unutrašnje kontrole policije Dragoljubu Radoviću protiv nepoznatog pripadnika Ministarstva unutrašnjih poslova zbog zlostavljanja privedene transrodne Romkinje.

Na Internet sajtu YouTube pojavio se snimak na kome osoba, za koju vlasnik YouTube naloga tvrdi da je pripadnik interventne jedinice policije, zlostavlja transrodnu osobu romske nacionalnosti tako što je psuje rečima: "Pička ti materina!", tera je da se svlači pred njim i preti "da će da dobije batine", sve vreme je snimajući mobilnim telefonom.

GSA je u predstavi zatražila da načelnik Radović, u okviru svojih ovlašćenja, preduzme radnje potrebne za utvrđivanje identiteta policajca, a da zatim utvrdi činjenično stanje, prikupi dokaze, ispita ovaj slučaj i donese odluku u skladu sa njegovim ovlašćenjima - pokretanje odgovarajućeg disciplinskog i krivičnog postupka za utvrđivanje odgovornosti pripadnika policije koji je zlostavljao transrodnu Romkinju.²⁰

Predstavnici Sektora unutrašnje kontrole su obavili razgovor sa predstavnicima GSA u vezi sa prijavom, ali Sektor još uvek nije saopštio da li je preduzeto još nešto na otkrivanju počinio.

2.4. Pretnje M.P. i Z.D. zbog seksualne orijentacije

M.P. (21) iz Bačke Topole je pre tri godine rekao svojim roditeljima da je gej. Njegov veoma konzervativan otac mu je tada pretio zbog toga, bio je jako besan. Otac je smatrao da je seksualna orijentacija njegovog sina bolest, ali se prema rečima M.P. vremenom smirio. M.P. je rekao ocu da je u vezi krajem septembra 2009, ali mu nije rekao ko mu je dečko.

Otac je nekako saznao da sam ponovo u vezi sa Z.D, koji je dosta stariji od mene, oko 12 godina. Nekoliko dana kasnije počeo je da mi preti. Otišao je u policiju i izvadio list prebivališta za Z.D. Dao mi je do znanja da je "spreman nešto da uradi". Pretio mi je da će naći Z.D. Otac mi je nacionalista i smeta mu ne samo što sam ja gej, nego i to što je Z.D. mađarske nacionalnosti.

Otac mi je pretio da će ubiti tu "usranu mađarsku pederčinu", ili ga ucmekati pištoljem, i da će me "progoniti" do kraja života i pratiti da bi video gde sam i sa kim, i ako me zatekne sa nekom drugom "pederčinom" da će i njega ubiti, pošto je on pod utiskom da oni to meni rade protiv moje volje, i da me prethodno moraju drogirati ili slično da bi bilo šta mogli da mi rade... Da će to uporno raditi sa ciljem da me u potpunosti izoluje od svog društva, da me svi izbegavaju i da se slučajno ne upuštam u te "boleštine".²¹

M.P. je nakon ovoga napustio kuću i preselio se u Suboticu kod prijatelja svog partnera.

2.5. Pretnje organizatorima i učesnicima Povorke ponosa

Članice i članovi Organizacionog odbora Povorke ponosa (OOPP) su u više navrata izjavili da su redovno doživljavali pretnje od strane pojedinaca i organizovanih grupa tokom pripreme manifestacije.

²⁰ „Policijsko zlostavljanje transrodne Romkinje“, saopštenje za javnost GSA, 12. novembar 2009. godine

²¹ Izjava M. P., Interna dokumentacija GSA, 01. novembar 2009. godine

O tome govori i članica OO Marija Savić.

Prelazila sam ulicu Karađorđevu na pešačkom prelazu ka parku kod dolazne stanice BAS-a. Na semaforu je stajao tamno zeleni automobil YUGO. Vozač automobila je prvo nagazio gas kako bi me zaplašio, a kad sam pretrčala ulicu, on je prošao na crveno i zaustavio se pored mene, sa moje leve strane. Ja sam odmah pobegla u park. Videla sam jedino da je vozač imao crnu/tamno smeđu kosu, još jedan muškarac je sedeo na mestu suvozača i čula sam kako vozač viče: "Jebem ti mater bolesnu, ubićemo vas sve..." Nisam uspela da vidim broj registarskih tablica.²²

Svi članovi OO redovno su dobijali preteće SMS-ove. Ovde navodimo samo neke od tih poruka. Za slanje ovih poruka su uglavnom korišćeni anonimni Internet serveri, pre svega smsmonster.co.cc, ali i privatni mobilni telefoni, kao i brojevi u inostranstvu.

Jebem ti familiju bolesnu, marš iz Srbije!

Džaba se trudite! Biće krvoprolića bez obzira koliko policije ili privatnog obezbeđenja angažujete, sad smo spremni na sve, čekamo...

Dobićete batine, stoko pederska!

Bežite u Albaniju i Hrvatsku zajedno sa vašim partnerima ima da budete ugljenisani²³

Pretnje su redovno stizale i od registrovanih korisnika Facebook Internet socijalne mreže.

Članovi OO su redovno prijavljivali pretnje policiji. Tako, na primer, 11. avgusta 2009. godine policiji je dostavljena dokumentacija o pretnjama upućenim članovima OO. Majda Puača je obavestila policiju 23. septembra 2009. godine da su na Facebook stranici grupe "1389" objavljeni njena slika, tačna adresa i broj telefona, što se može shvatiti jedino kao poziv na linč. Osim opštih uveravanja policijskih organa da rade na ovim predmetima, članovi OO nemaju saznanja da je bilo koje lice procesuirano zbog pretnji upućenih njima lično.²⁴

Pored članova OOPP, direktne pretnje su dobijale i javne ličnosti koje su podržale Paradu ponosa pojavljujući se u promotivnim spotovima manifestacije. Glumac Nikola Đuričko izjavio je u intervjuu za magazin "Story" da on i njegova porodica doživljavaju pretnje nakon što je podržao Paradu ponosa. Pored ovog glumca pretnje je dobijao i Branislav Babić Kebra, novosadski muzičar i frontmen benda "Obojeni program".²⁵

2.6. Pretnje državnom sekretaru Marku Karadžiću

Osim nerešenih slučajeva pretnji GLBT osobama, aktivistima i aktivistkinjama, još jedan slučaj pokazuje veliku nespremnost države da se obračuna sa ekstremističkim grupama koje napadaju sve one koji podržavaju borbu za ljudska prava GLBT osoba. Posebno je zabrinjavajuće što se u ovom slučaju radi o državnom funkcioneru. Državni sekretar Ministarstva za ljudska i manjinska prava Vlade Srbije Marko Karadžić poznat je srpskoj javnosti kao državni funkcioner koji beskompromisno podržava sve manjine i aktiviste za ljudska prava. Tako je podržao i GLBT zajednicu.

Zbog ovakvog stava Karadžić se vrlo brzo našao na meti ekstremističkih grupa, pa je tako čitav grad Pančevo oblepljen 9. aprila 2009. usred dana plakatima na kojim se nalaze gej

²² Izjava Marije Savić, Interna dokumentacija Labrisa – Organizacije za lezbejska ljudska prava

²³ Interna dokumentacija Labrisa – Organizacije za lezbejska ljudska prava

²⁴ Ustavna žalba pet članova Organizacionog odbora Povorke ponosa, tačka 91, str. 22-23, 19. oktobar 2009. godine

²⁵ Pretnje Đuričku zbog podrške gej paradi, Mondo, 28. septembar 2009,

<http://www.mondo.rs/v2/tekst.php?vest=148130>

pornografske slike uz fotografiju Marka Karadžića i njegovu izjavu u "Utisku nedelje" TV B92 kojom je podržao održavanje Parade ponosa u Beogradu. Ovo je pratio i tekst: "Da li će svi koji su podržali 'Zakon o pederima'²⁶ prisustvovati ozakonjenim orgijama po gradovima i ulicama Srbije?" Plakat je potpisan sa "Crna ruka"²⁷, koji se često koristi od formalnih i neformalnih nacionalističkih i ekstremističkih grupa.²⁸

Policajska uprava grada Pančeva saopštila je narednog dana da je pokrenula istragu o pozivu na linč državnog sekretara, ali nikada nije objavila rezultate te istrage. Možda razlog što nema rezultata istrage leži i u činjenici što policija pre svega nije reagovala pri samom lepljenju desetina plakata na najprometnijim mestima u gradu sa pozivom na linč visoko rangiranog državnog funkcionera.

Niko od državnih funkcionera nije reagovao na ovaj napad na svog kolegu, tj. državu. Saopštenjima kojim osuđuju incident u zaštitu Karadžića ustale su samo nevladine organizacije za zaštitu ljudskih prava i njegova stranka LSV. Ovime se, osim pitanja bezbednosti državnog sekretara, postavlja pitanje svih pitanja: Kako će država da preduzme nešto u pravcu zaštite građana od nasilja, kada ništa ne preduzima ni kada su u pitanju njeni visoko rangirani službenici?

V PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE I PRAVO NA JEDNAKU ZAŠTITU I NA PRAVNO SREDSTVO

GSA je tokom 2009. godine uspostavila Službu za pravnu podršku GLBT osobama u slučajevima nasilja i diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije. Pravna služba dokumentuje slučajeve, pruža pravne savete, a ukoliko žrtve na to pristanu, i pokreće procese pred pravosudnim organima Srbije i zastupa žrtve u njima.

Ovo je prvi put u Srbiji da su organizovano i sistematski pokrenuti postupci pred sudovima, tužilaštvima i organima uprave (policijom) radi zaštite GLBT osoba.

Iako su iskustva stečena tokom ovog procesa potpuno nova, brojnost pokrenutih predmeta omogućio je da se dobije slika o odnosu sudskih i tužilačkih organa prema predmetima u kojima je jedna od stranaka GLBT osoba ili organizacija koja se bori za prava GLBT osoba.

Ono što prvo upada u oči je činjenica da, iako su do sada podnete dve tužbe za naknadu štete (jedna u aprilu zbog zabrane konferencije za medije GSA u Sava centru (SC), a druga u julu 2009. godine zbog govora mržnje u Pressu) nijedno ročište nije zakazano ni održano, što je moglo da se desi da je rad sudova ažurniji.

Vrlo slično je sa tužilaštvima. Protekle godine (u periodu april-decembar 2009. godine) podnete su četiri krivične prijave nadležnim tužilaštvima u Beogradu. Dve su podnete zbog organizovanja grupa na Facebooku na kojima je prečeno GLBT osobama i preko kojih je širena mržnja, jedna zbog pretnji preko Facebooka aktivisti za ljudska prava i jedna zbog širenja mržnje i diskriminisanja GLBT osoba putem medija.

Od četiri krivične prijave, dve su odbačene, a o dve se tužilaštvo nije ni oglašavalo iako je proteklo dovoljno vremena od podnošenja. Nakon oba odbačaja krivičnih prijava GSA je preuzela krivično gonjenje.

U jednom postupku je tek preuzeto gonjenje, te GSA nema još nikakvih zapažanja, a u drugom, kod koga je gonjenje započeto još juna 2009. godine (slučaj SC) sud nije preuzeo ni jednu jedinu radnju (nije saslušao okrivljene, nije saslušao oštećene).

I u ostalim krivičnim postupcima isto se dešava. Podnet je jedan zahtev za sprovođenje određenih istražnih radnji. Traženo je da se pribavi identifikacija lica koje je pretilo i vređalo preko elektronske pošte predsednika GSA. Iako je zahtev podnet još početkom maja 2009. godine do danas nije preduzeta nijedna radnja kojom bi sud utvrdio identitet lica koje je pretilo. Štaviše, početkom oktobra GSA je dobila rešenje kojim je odbačen kao neblagovremen njen zahtev za sprovođenje istrage. Žalba GSA je usvojena, ali i pored toga, do danas nije preduzeta nijedna radnja.

U postupku koji je započeo još juna 2008. godine (oštećen Lazar Pavlović) do danas nije izveden nijedan dokaz u postupku (na primer, nije saslušan okrivljeni, nije saslušan oštećeni i drugo).

Ukratko, GSA zaključuje da ni sud ni tužilaštvo nisu preduzeli ni jednu radnju, ni u jednom predmetu, kojom bi se barem počelo procesuiranje lica osumnjičenih da su izvršili krivična dela iz mržnje prema GLBT osobama ili kojim bi započeli bilo koji postupak.

Krajem 2009. godine izvršen je reizbor svih sudija u Srbiji, a GSA je ustanovila da Nadzorni

26 "Zakon o pederima" je popularan naziv za Zakon o zabrani diskriminacije među desničarskim ekstremističkim grupama i konzervativnim političkim partijama.

27 Crna ruka je bilo tajno društvo, zvanično osnovano pod imenom Ujedinjenje ili smrt u Kraljevini Srbiji 10. juna 1910. godine. Crna ruka je delovala i pre toga, izvršivši Majski prevrat 29. maja 1903. u kom su ubijeni kralj Aleksandar Obrenović i kraljica Draga Obrenović, i time je prekinuta loza dinastije Obrenovića. Ujedinjenje ili smrt je imalo panslavističke ciljeve, sa namerom da ujedini sve teritorije Južnih Slovena, posebno one u sastavu Austro-Ugarske. Gavrilo Princip, član druge organizacije „Mlada Bosna“, podržan od strane „Crne ruke“, ubio je 28. juna 1914. u Sarajevu austrijskog prestolonaslednika Franca Ferdinanda dajući tako povod za Prvi svetski rat.

28 Crna ruka je doživela i svoju Internet reinkarnaciju, kada je grupa srpskih hakera rušila albanske i druge sajtove krajem 1998. godine pred NATO intervenciju u Srbiji. Više o ovome: Srpski hakeri „Crna ruka“, Svet kompjutera, 11/98, <http://www.sk.co.yu/1998/11/skin03.html>

odbor tokom ovog procesa kao kriterijum nije uzimao u obzir postupanje sudija u predmetima gde su stranke GLBT osobe.

Direktna posledica ovoga je da GLBT osobe nemaju ili imaju vrlo malo poverenje u pravosuđe Srbije i zbog toga se vrlo retko obraćaju za sudsku zaštitu.

1. Oštećeni Lazar Pavlović

Predmet se vodi pred Prvim opštinskim sudom u Beogradu, zaveden je pod brojem VI-K-1030/08.

Okrivljeni B.P. je u periodu od 17. do 21. aprila 2008. godine slao veći broj pretećih SMS poruka na mobilni telefon oštećenog Lazara Pavlovića. Pored pretnji vezanih za napade na život i telo, poruke su sadržale i vređanja, a sve zbog seksualne orijentacije oštećenog.

Iako je krivična tužba podneta još juna 2008, do danas, nisu saslušani ni okrivljeni ni oštećeni. Poslednji pretres zakazan za 26.11.2009. godine nije održan, jer se okrivljeni nije pojavio. Sledeći je, zbog preseljenja suda, odložen na neodređeno, a sudija je naložila dovođenje okrivljenog od strane policije.

Ukoliko okrivljeni bude zloupotrebljavao svoja prava sa opravdanjem da je bolestan, GSA će tražiti od nadležnih medicinskih ustanova, a preko suda, izjašnjenje o sposobnosti okrivljenog da učestvuje u sudskom postupku.

Gradski sudija za prekršaje u Beogradu kaznio je 2008. godine B.P. novčanom kaznom u iznosu od 10.000 dinara ili kaznom od 20 dana zatvora zbog pretnji izrečenih Lazaru Pavloviću, za prekršaj iz člana 6 stav 2 Zakona o javnom redu i miru, a na osnovu člana 84, 118, 232 i 235 Zakona o prekršajima. Predmet je 21. oktobra 2008. godine dostavljen Veću po žalbi B.P, koje još uvek nije odlučivalo o njemu.

Problem u ovom predmetu je što sud nije uspeo da za godinu i po dana sasluša okrivljenog, a ni oštećenog, niti je uspeo da izvede ijedan dokaz. Tim pre što je u ovom slučaju reč o skraćenom krivičnom postupku koji bi trebalo da bude znatno brži i efikasniji.

2. Parnica za naknadu štete protiv JP Sava Centar

GSA i njenih pet članova su podneli tužbu protiv JP SC 24. aprila 2009. godine za naknadu nematerijalne štete zbog povrede časti, ugleda, prava ličnosti i povrede ravnopravnosti usled uvreda koje su rukovodioci tog javnog preduzeća izrekli na račun GLBT osoba i zbog zabrane korišćenja objekta u javnoj upotrebi samo zato što bi korisnik bila organizacija koja se bavi zaštitom prava GLBT osoba. Rukovodstvo SC zabranilo je GSA da održi konferenciju za medije 26. februara 2009. godine na kojoj je trebalo da bude predstavljen izveštaj o stanju ljudskih prava GLBT osoba u Srbiji.

Uz tužbu je predloženo i određivanje privremene mere kojom bi se radnicima tužene zabranilo da vređaju tužioce do kraja trajanja sudskog postupka.

Tužiocima su 2. jula 2009. godine primili rešenje kojim je odbijena privremena mera, a žalbu na to rešenje su izjavili četiri dana kasnije. Žalba je odbijena.

Nakon toga, prvostepeni sud kome je tužba podneta je našao da nije mesno nadležan i da će predmet da ustupi Četvrtom opštinskom sudu kao mesno nadležnom.

Do danas nije određeno nijedno ročište, predmet je sve vreme bio kod sudije.

Kako je u toku „reforma“ pravosuđa i kako će od 1. januara 2010. godine biti samo jedan osnovni sud u Beogradu, od kada će biti svejedno da li je predmet u Prvom ili Četvrtom sudu, a u decembru 2009. suđenja maltene nisu se ni održavala, GSA se nije žalila na rešenje o nenadležnosti. Predmet je od 11. novembra 2009. godine u Četvrtom opštinskom sudu.

U međuvremenu, GSA je dobila odgovor na tužbu od strane SC, u kome oni, sem proceduralnih primedbi, navode da nisu zabranili konferenciju za štampu i da nisu „ni u kakvom odnosu sa tužiocima, već samo sa Medija Centrom koji su u skladu sa osnovnom delatnošću bili u obavezi da tužiocima obezbede prostor za održavanje konferencije“.

3. Krivični postupak protiv rukovodilaca Sava Centra

Okrivljeni Dragan Vučićević, direktor JP SC i Rade Hinić, pomoćnik direktora za kongresne poslove JP SC su, u periodu između 22. i 24. februara 2009, najpre zabranili konferenciju za štampu GSA koja je htela da predstavi godišnji izveštaj o stanju ljudskih prava GLBT populacije u Srbiji za 2008. godinu, a potom su preko medija vređali GLBT osobe zbog njihove seksualne orijentacije.

GSA je protiv okrivljenih podnela krivičnu prijavu Četvrtom opštinskom javnom tužilaštvu 7. aprila 2009. godine koju je tužilaštvo, nakon saslušanja okrivljenih, oštećenog i svedoka u policiji, odbacilo, jer nisu našli osnova za pokretanje krivičnog postupka, o čemu je GSA obavestena 8. juna 2009. godine.

GSA je nakon odbacivanja krivične prijave 16. juna 2009. godine predala Zahtev za sprovođenje krivične istrage protiv navedenih rukovodilaca JP SC.

Prema informacijama u pisarnici suda, predmet je dat sudiji odnosno stručnoj saradnici (sudijski pomoćnik koji postupa u ime i sa ovlašćenjima sudije) koja se vraća sa odmora polovinom avgusta.

Stručna saradnica je 17. septembra izvestila advokata GSA da još nije zakazala ročište i da će to učiniti u novembru, „ako se ne budu selili“.

Prema informacijama dobijenim u krivičnoj pisarnici Četvrtog suda 4. novembra, predmet je od 16. juna kod stručne saradnice i nijedna radnja još nije preduzeta (na primer, saslušanje okrivljenih, saslušanje oštećenih, svedoka i drugo).

4. Krivična prijava zbog sadržaja na Facebooku protiv NN lica

GSA je podnela krivičnu prijavu Trećem opštinskom javnom tužilaštvu 26. juna 2009. godine protiv više NN lica koja se predstavljaju kao: Jovan Bilbija iz Beograda, Božidar Karalić iz Sremske Mitrovice i Andrija Petrović koji su na Facebooku kreirali i administriraju grupu pod nazivom „Stop pederima!!! Gej parada nikad u Srbiji!!!!“ gde su dozvoljavali i podsticali pozivanje na najteža krivična dela protiv GLBT osoba, uz uvrede, ponižavanje i diskriminisanje GLBT osoba.

Predmet je 2. septembra 2009. vraćen iz Policijske uprave Grada Beograda sa policijske obrade, zaveden pod rednim brojem Ktr-592/09 i dodeljen zameniku tužioca Slobodanu Nešoviću.

GSA je krajem septembra predala Opštinskom javnom tužilaštvu podnesak sa prilogom-snimkom Facebook stranice na kojoj okrivljeni Bilbija ismeva rad tužilaštva i policije.

GSA do danas nije dobila nikakav dopis ili obaveštenje od Trećeg opštinskog javnog tužilaštva o postupanju u predmetu.

5. Utvrđivanje identiteta lica koje je pretilo predsedniku GSA

NN lice, ili više njih, je u periodu od 6.02. do 8.12. 2008. godine više puta putem elektronske pošte, pretilo i vređalo predsednika GSA Borisa Milićevića zbog njegove seksualne orijentacije.

Da bi mogao da se pokrene krivični postupak potrebno je da se zna identitet počinioca krivičnog dela. Stoga je Četvrtom opštinskom sudu 7. maja 2009. godine predat Predlog za preduzimanje određenih istražnih radnji kojim bi se naložilo Internet provajderu preduzeću INT CS d.o.o. Beograd da se otkrije identitet lica koje je pretilo i vređalo ili da se njegov identitet otkrije na bilo koji drugi način.

GSA je nakon pet meseci, 6. oktobra 2009. dobila rešenje kojim se odbacuje predlog oštećenog za preduzimanje određenih istražnih radnji zbog navodno propuštenog roka. GSA je izjavila žalbu dva dana kasnije i predmet je od 13. oktobra 2009. godine u Krivičnom veću Četvrtog suda po žalbi. Žalba je usvojena, o čemu je GSA obavestena 20. novembra 2009, ali nakon toga nema nikakvih informacija o daljem toku postupka.

6. Krivična prijava zbog sadržaja na Facebooku protiv Marija Sarkezija

GSA je podnela krivičnu prijavu 1. juna 2009. godine protiv Marija Sarkezija iz Zemuna koji je kreirao i administrira grupu na Facebooku pod nazivom „Razbijanje gej parade 23. avgusta“ na kojoj je dozvoljavao i podsticao pozivanja na najteža krivična dela protiv GLBT osoba, uz uvrede, ponižavanje i diskriminisanje GLBT osoba.

Četvrto opštinsko javno tužilaštvo je predmet ustupilo Okružnom javnom tužilaštvu - Odeljenju za visokotehnološki kriminal (iako korišćenje Facebooka nije visoka tehnologija), a odatle je predmet ustupljen redovnom Okružnom javnom tužilaštvu dana 11. juna 2009. godine.

Predmet je vraćen na postupanje Četvrtom opštinskom javnom tužilaštvu 26. avgusta 2009. godine. Predmet sada nosi broj Ktr-1229/09 i poslat je MUP-u 29. septembra 2009. godine radi prikupljanja Potrebni obaveštenja.

GSA do danas nije dobila nikakvo obaveštenje od Tužilaštva.

7. Prekršajni postupak protiv GLBT osobe

Protiv M.M. iz Beograda pokrenut je prekršajni postupak, jer se tereti da je 1. marta 2009. godine oko ponoći, kao pešak prelazio ulicu na crveno svetlo, čime je ugrozio vozilo koje mu je išlo u susret te je ono, da bi ga izbeglo, naglo skrenulo i udarilo u zaustavljeno taksi vozilo. M.M. tvrdi da nije prelazio na crveno, da mu je kritičnom prilikom prećeno od strane vozila koje je jurilo i udarilo, da su ga iz vozila koje je udarilo vređali, pretili usled čega je tražio zaštitu policije. Zaštita policije mu je pružena tako što su ga policajci odveli u Policijsku stanicu Savski Venac. Dok je vođen u Policijsku stanicu, lica u vozilu koje je udarilo, su ga pratili kolima, dobacivali i pretili na osnovu njegove seksualne orijentacije.

Najverovatnije je da se radi o pokušaju da se izdejstvuje naknada štete zbog saobraćajne nesreće.

GSA nije dobila odluku prekršajnog organa do danas iako je okrivljeni saslušan 22. juna 2009, a ne postoje ni podaci da li su prikupljeni dokazi koje je GSA predložila podneskom-pisanom odbranom prilikom saslušanja.

8. Tužba protiv novina Press zbog govora mržnje

GSA je 14. jula 2009. godine podnela Prvom opštinskom sudu tužbu protiv novina Press, direktorke njihove web-redakcije Ive Popović i urednika web-redakcije Nebojše Jankovića po Zakonu o javnom informisanju i Zakonu o zabrani diskriminacije.

Naime, 2. jula 2009. godine na Internet izdanju dnevnog lista "Press" objavljen je tekst o Adorjanu Kuruczu u kome on otvoreno govori o svojoj seksualnosti i homoseksualnoj orijentaciji.²⁹ Na navedeni tekst je svako zainteresovano lice moglo da, putem Interneta, pošalje komentar. Ogromna većina komentara sadržala je najprizemnija vređanja, pozive na ubistva, klanje i druge pretnje, što je tuženi Press dozvolio da se objavi na njegovoj Internet strani.

Tužbom se traži zabrana objavljivanja istih ili sličnih sadržaja i naknada štete. Prvog dana po podnošenju tužbe, Press je sa svog sajta skinuo sve komentare.

Do danas nije određeno ročište iako se predmet nalazi kod sudije od 31. jula 2009. godine. Zakonom o javnom informisanju i Zakonom o zabrani diskriminacije, predviđeni su izuzetno kratki i precizni rokovi za zakazivanje ročišta u ovim predmetima.

Pošto je ustanovljeno da se Iva Popović ne pojavljuje kao lice koje radi kod prvotuzenog dok se Nebojša Janković i dalje vodi kao urednik web-redakcije, GSA je povukla tužbu protiv Ive Popović, a sudu je dostavljen izvod sa sajta na kome se vidi da je Nebojša Janković i dalje radnik Pressa.

9. Krivična prijava zbog pretnji preko Facebooka

Maloletno NN lice je 24. juna 2009. godine elektronskom poštom preko Facebooka, pretilo oštećenom R.B.³⁰ da će napasti na njegov život i telo zbog njegove seksualne orijentacije za koju okrivljeni, imajući u vidu sadržinu pretnji, smatra da je gej.

²⁹ "Biću gej ikona", Press, 2. jul 2009,

http://www.pressonline.rs/sr/vesti/dzet_set_svet/story/70974/Bi%C4%87u+gej+ikona.html

³⁰ Pogledati poglavlje IV, odeljak 2, tačka 2.1 ovog Izveštaja

GSA je 17. jula 2009. godine predala krivičnu prijavu Okružnom javnom tužilaštvu, odeljenju za maloletnike zbog krivičnih dela Ugrožavanje sigurnosti i Rasna i druga diskriminacija.

Predmet je zaveden pod brojem Ktm-854/09 i dat u rad zamenici tužioca Papović Mirjani 17. septembra 2009. godine. GSA do danas nije primila nikakvo obaveštenje.

10. Krivična prijava zbog pretnji blogeru Predragu Pušelji

Predrag Pušelja primio je 12. i 13. oktobra 2009. godine poruke na mobilni telefon koje sadrže vređanja i pretnje zbog njegovog teksta na blogu koji je postavio 16.09.2009, a u kome se zalaže za prava GLBT osoba i kojim se afirmiše održavanje Parade ponosa te kritikuje njena zabrana.³¹

Krivična prijava je predata policiji u Pančevu (gde je prebivalište oštećenog), a napisana je jedna i za policiju u Torontu (Kanada) jer je telefonski broj, sa koga su slate pretnje i sa koga se vređalo, registrovan u navedenom gradu.

GSA do sada nije dobila nikakvu informaciju o ovom predmetu.

11. Predstavka Upravi za unutrašnju kontrolu MUP-a

Predstavka Sektoru za unutrašnju kontrolu zbog vređanja i zlostavljanja transrodne Romkinje uz snimanje mobilnim telefonom i kasnije postavljanje snimka na YouTube predata je novembra 2009. godine.³²

31 Pogledati poglavlje IV, odeljak 2, tačka 2.2 ovog Izveštaja

32 Pogledati poglavlje IV, odeljak 2, tačka 2.3 ovog Izveštaja

VI SLOBODA OKUPLJANJA

Protivnici GLBT zajednice u Srbiji tokom 2009. godine su sistematski ugrožavali pravo na slobodu okupljanja GLBT osoba. Zabeleženi su napadi na mesta okupljanja, sprečavano je održavanje konferencija i festivala GLBT organizacija, a nije održana ni Parada ponosa, koja predstavlja glavnu manifestaciju GLBT pokreta svuda u svetu.

1. Napad na gej klub X Zam u Novom Sadu

Prema izjavama jednog od gostiju kluba, u nedelju 11. januara 2009. godine u 04:05 časova ujutru nepoznati muškarci su ušli u gej klub X Zam u naselju Klisa u Novom Sadu i napali goste kluba.

Dva momka su ušla u klub, gurajući pri tom obezbeđenje kluba. Ušli su zatim u prostor za igru, šetali su se okolo i bahato gurali goste. Delovali su pripito. Zatim su posle par minuta izašli. Obezbeđenje kluba nije uopšte reagovalo na takvo njihovo ponašanje.

Odmah zatim je jedan mlađi muškarac starosti između 20 i 22 godine, koji je već neko vreme bio u klubu, "pozvao sve nas na fajt". Delovalo je kao da je hteo da se potuče sa bilo kim. Pokušao je da udari jednu devojkicu koje je uspela da mu izmakne, zatim je udario jednog momka koji se srušio i posle dva koraka grubo je nasrnuo na jednog mladića i pesnicom ga udario u predelu glave toliko jako da se mladić srušio par metara dalje.

Prišao sam bliže da vidim kako je napadnuti mladić i video kako obezbeđenje kluba ubeđuje napadača "da se sredi" i da izađe napolje. Više nas je pritrčalo mladiću koji je ležao na podu i krvario iz nosa da mu pomognemo, ali nismo odmah uvideli težinu povreda koje je zadobio. Malo smo uspeli da ga dovedemo u red i izašli smo napolje.

Policija je došla oko 04:15 časova i krenula da vrši uviđaj. Policajac Cekić je ispitivao povređenog momka, uzeo mu podatke, a zatim nas uputio da ga hitno odvedemo u Urgentni centar. Policajci su pitali ko je vlasnik kluba, ko drži zakup prostora i slično, a zatim su pitali obezbeđenje ko su napadači i gde su otišli.

Saznali smo sutradan da je povređeni mladić zapao u teško stanje šoka i da mu je za petak 16. januar 2009. godine zakazana operacija. Stvoren je veći hematoma kao i niz preloma lobanje i kostiju u njoj. Krv se izlila u određene delove glave iz kojih je mogla da se ukloni jedino operacijom.

U bolnici su mi u četvrtak 15. januara 2009. godine rekli da je njegovo stanje za nijansu bolje nego prvog dana. Povreda glave mu je stvarala vrtoglavicu, uticala loše na ravnotežu i kontrolu pokreta. Nije mogao sam da se kreće zbog neuroloških problema. Otoci koji su nastali su menjali boju, dislocirane nosne kosti se nisu pomerale, mada su bolovi po opisu veliki i veoma neprijatni.

Operacija je urađena u petak, a u subotu 17. januara 2009. godine su mi u bolnici rekli da je opšte stanje pacijenta stabilno, da su vidljivi znaci poboljšanja. Lekari su rekli da nije lako prognozirati dalji tok, kao i da sledi veoma dug period oporavka. Momak je u ponedeljak 19. januara 2009. godine otpušten na kućno lečenje.³³

33 Izjava B.C, gosta kluba X Zam o incidentu, 20. januar 2009, Interna dokumentacija GSA

GSA nije uspela da stupi u direktan kontakt sa žrtvom, a nakon davanja izjave B.C. je prestao da se odaziva na pozive GSA, pa ne postoje informacije o tome šta je policija preduzela na hvatanju napadača i da li je on procesuiran pred pravosudnim organima.

2. Napadi na gej klub Apartman

Zgrada u kojoj se nalazio gej klub Apartman u Karađorđevoj 43 dva puta je napadnuta, 11. i 21. marta. 2009. Oba puta huligani su iskoristili druge skupove kako bi se mobilisali i napali ovaj gej klub. Jačoj mobilizaciji ekstremista poslužila je i homofobična atmosfera stvorena u periodu izglasavanja Zakona o zabrani diskriminacije, kao i ubistvo Đorđa Zarića (24) od strane pripadnika interventne jedinice policije.

Prvi napad se dogodio nakon protesta ŽUC na Trgu republike 11. marta 2009. Kao i svakog 11. dana u mesecu, ŽUC je i tog dana održao protestni skup kojim zahteva da se 11. jul proglasi danom kojim se u Srbiji obeležava zločin u Srebrenici. Pripadnici neonacističkih i huliganskih grupa su i tog dana se okupili sa namerom da prete i napadnu aktivistkinje ŽUC, zbog čega je na Trgu republike bio prisutan veći broj policajaca. Kada su huligani uvideli da ne mogu da napadnu skup na Trgu odlučili su da napadnu Apartman.

Prema izjavama očevidaca desetina napadača, sa fantomkama na glavi i u maskirnim uniformama, uleteli su u ulaz zgrade u kojoj se nalazio Apartman, pokušali da razvale vrata kluba, bacili jednu dimnu bombu i polupali skoro sve prozore na stepeništu zgrade.

“Prvo je odjeknula snažna eksplozija u ulazu zgrade, verovatno su bacili topovski udar, a zatim se čula vika i dreka mladića, koji su se peli uz stepenice s palicama i motkama u rukama. Na trećem spratu grupa se zaustavila i počela da udara u vrata kluba. Glasno su urlali: ‘Peder, otvorite! Otvarajte vrata, hoćemo da vas premlatimo!’ Kada su videli da im niko ne otvara, počeli su palicama da razbijaju sva prozorska stakla na hodniku, kao i rasvetu zgrade.”³⁴

„Više je nego očigledno da su to bili skinsi koji su revoltirani nedavnim dešavanjima u vezi homoseksualne populacije, odlučili da polupaju klub”, kaže očevidac Miroslav Tošić i dodaje da su napadači želeli da rasture vrata, uđu u klub i ruiniraju ga, ali ih je u tome omeo zvuk policijskih sirena.³⁵

Policija je navodno krenula u potragu za napadačima, ali i pored njihove brojnosti i specifičnog načina oblačenja nije uspela da ih uhvati.³⁶

Drugi napad na Apartman desio se u subotu 21. marta oko 22 časa. Anarhističke i navijačke grupe organizovale su to veče u 19.30 zajednički protest zbog ubistva Đorđa Zarića na Trgu republike. Po završetku protesta oko 21 čas grupa od nekoliko desetina huligana se odvojila od okupljene grupe i krenula ka Zelenom vencu gde je porazbijala stakla na restoranu McDonald's. Takođe, razbili su i šoferšajbnu jednog vozila sa zagrebačkim tablicama koje se kretalo iz pravca Brankovog mosta. Nakon toga uputili su se ka Apartmanu sa namerom da ga demoliraju.

Jedna učesnica skupa i redovna gošća Apartmana je u tom trenutku nazvala menadžera kluba da ga obavesti o namerama huligana. Rekla mu je i da na ulicama u tom trenutku nema

policajaca. Menadžer kluba je nazvao policiju i obavestio šta se dešava. Iako se približavalo 22 časa, kada bi policija po ustaljenoj praksi trebalo da bude prisutna ispred kluba, tamo nikog nije bilo kada su huligani stigli. Prvo su bacajući kamenice sa ulice porazbijali četiri prozora kancelarije koja se nalazi na prvom spratu zgrade, a zatim su ušli u nju i ponovo pokušali da provale u klub. Ubrzo nakon toga pojavila se i policija, a huligani su se razbežali.³⁷

Policija je saopštila da je uhapsila 17 osoba, od kojih deset maloletnika koji su učestvovali u neredima nakon protesta. Protiv pet lica, od kojih su tri punoletna, podnete su krivične prijave nadležnom tužilaštvu, zbog sumnje da su u grupi izvršili krivično delo nasilničkog ponašanja, saopštio je MUP.³⁸

3. Napadi na gej kafić Smiley

Ekstremisti su napali beogradski gej kafić Smiley u dva navrata, marta i avgusta 2009. godine.

Grupa od petnaestak maloletnika ušla je 28. marta 2009. godine u večernjim satima u Smiley praktično ga okupiravši. Popeli su se na sprat kafića gde obično sede mlađi gosti i počeli da ih maltretiraju. Obrušili su se na jednog gosta psujući ga i vređajući na osnovu seksualne orijentacije. Jedan od maloletnih napadača je ošamario gosta. Ubrzo nakon toga pojavila se policija iz stanice Stari grad i uzela izjavu od gosta i napadača. Nakon toga grupa se povukla iz kafića.

Polovinom avgusta nepoznati počinioci ispisali su grafitu na ulazu kafića sa porukama “Smrt pederima” i “Čekamo vas - 20. 9.”

“Došla sam u svoju smenu ujutro i odmah primetila da su na stubovima i metalnoj roletni ispisani grafiti. Odmah sam pozvala gazdu, a on policiju. U obližnjoj radnji sam kupila farbu i prekrećila grafitu.”³⁹

Vlasnik kafića je u saradnji sa GSA dostavio Policijskoj stanici Stari grad predstavku u kojoj je zahtevao da policija pruži zaštitu lokalu. Nakon ovoga policija je redovno obilazila kraj u kome se kafić nalazi i sam lokal raspitujući se o eventualnim incidentima ili sumnjivim licima.

Oba ova napada su se desila u periodima eskalacije homofobičnih izjava i pretnji GLBT zajednici u Srbiji. Prvi napad se dogodio tokom javne rasprave o donošenju antidiskriminacionog zakona, a drugi u periodu priprema za Paradu ponosa koja je planirana da se održi 20. septembra 2009. godine.

4. Napad na gej klub Hram X

Nepoznati počinioci bacili su suzavac u gej klub Hram X u ulici Admirala Geprata u nedelju 12. jula 2009. godine oko tri ujutro.

U tom trenutku u klubu se nalazilo više od 200 gošći i gostiju koji su panično počeli da beže ka izlazu. Jedna devojka je tom prilikom povređena.

34 Na meti, Kurir, 12. mart 2009, <http://www.kurir-info.rs/clanak/beograd/kurir-12-03-2009/na-meti>

35 Kamenovan gej klub “Apartman”, Borba, 12. mart 2009, <http://www.borba.rs/content/view/3492/123/>

36 Skinhedni pokušali da demoliraju gej klub, Alo, 12. mart 2009,

http://www.alo.rs/vesti/13047/Skinhedni_pokusali_da_demoliraju_gej_klub

37 Izjava o incidentu u klubu „Apartman“, Interna dokumentacija GSA, 22. mart 2009. godine

38 Pohapšeni napadači na „Mek“, Mondo portal,

http://www.mondo.rs/s128654/Info/Hronika_i_Drustvo/Pohapseni_napadaci_na_Mek.html

39 Izjava radnice kafića Smiley o incidentu, Interna dokumentacija GSA, 28. avgust 2009. godine

“Osećaj je bio užasan, čovek ne može da gleda na oči dok još manje može da diše. Uz to, možda najgori deo jeste to što su svi nervi u telu omamljeni, zbog čega imaš osećaj da bukvalno svaki milimetar tvoga tela i tvoje kože gori. Izašao sam među poslednjima.”⁴⁰

Jedan od gostiju posvedočio je za GSA o neprofesionalnom odnosu pripadnika interventne jedinice policije koja je došla nakon incidenta. “Smejali su se sve vreme, bili su skroz neprofesionalni, nisu uzimali od nas nikakve izjave o tome šta se dogodilo, da li smo videli nekog sumnjivog.”⁴¹

Policija nikada nije saopštila šta je utvrdila o ovom napadu, niti da li su uhvaćeni napadači. Ovo predstavlja poseban problem zato što se klub “Hram X” nalazi u prizemlju zgrade iz koje je ubijen bivši premijer Republike Srbije Zoran Đinđić. Ova zgrada se nalazi na desetak metara od ministarstva finansija i u neposrednoj je blizini Vlade Republike Srbije. Činjenica da država ne može da uhvati počiniocima krivičnog dela na jednoj od bezbednosno najinteresantnijih lokacija govori ili o nesposobnosti države da štiti sebe i svoje građane, ili o njenoj nevoljnosti da to čini kada se radi o GLBT osobama i njihovim mestima okupljanja.

5. Zabrana konferencije za medije GSA u Sava centru

GSA je planirala da 26. februara 2009. godine održi konferenciju za medije na kojoj je htela da predstavi godišnji izveštaj o stanju ljudskih prava GLBT osoba za 2008. godinu u jednoj od konferencijskih sala SC.

Dva dana pre održavanja planirane konferencije, 26. februara pomoćnik direktora sektora SC za kongresne poslove Rade Hinić je elektronskom poštom i telefonom obavestio Medija centar, koji je za GSA organizovao konferenciju, da otkazuje prostor za održavanje događaja.

Direktorka Medija centra Gordana Mladenović telefonom je odmah obavestila GSA šta se dešava i informisala GSA o tome da je Rade Hinić rekao da se konferencija otkazuje zato što se radi o gej organizaciji.⁴²

GSA je kao reakciju na ovu zabranu istog dana organizovala protest ispred SC u 18.30 časova gde se okupilo, prema medijskim izveštajima, oko 100 članica i članova GSA i njenih podržavalaca. Pored demonstranata i novinara bile su prisutne i jake policijske snage, a događaj su snimale i dve policijske kamere.

U tom trenutku je u okviru filmskog festivala Fest u SC počinjala projekcija filma “Milk” o gej aktivisti Harvi Milku, pa su članovi GSA počeli da distribuiraju saopštenje o zabrani konferencije. Obezbeđenje SC počelo je da napada aktiviste, pa su oni revoltirani ušli u veliku salu kongresnog centra. Aktivisti GSA su prvo pokušali da se obrate publici na samom početku projekcije “Milka”. Pripadnici obezbeđenja, od kojih su mnogi bili pod dejstvom alkohola, napali su aktiviste i počeli da ih udaraju i vuku sa bine. Aktivisti su bez pružanja otpora odlučili da se povuku iz sale kako sukob ne bi dalje eskalirao.

Nakon ovoga, direktor SC Dragan Vučićević u izjavi za dnevni list Alo! je izjavio: „Nemam ništa protiv njih, osim što ne mogu očima da ih vidim. Znao sam gde se pederi skupljaju po gradu, pa

40 Suzavcem na lezbijke, Alo!, 13. jul 2009, http://www.alo.rs/vesti/17175/Suzavcem_na_lezbijke

41 Izjava B.S. o incidentu u klubu Hram X, Interna dokumentacija GSA, 14. avgust 2009. godine

42 Interesantno je da je Hinić obavestio Medija centar o otkazivanju konferencije za medije GSA neposredno pred konferenciju za medije KPD, čije članice su, pored GSA, još dve LGBT organizacije: Labris i Gejten.

neka onda idu tamo da drže konferencije. U Centru Sava mogu da se organizuju samo skupovi sa pristojnim ljudima i pristojnim sadržajem. Mislim da pederi nigde nisu dobrodošli, a pogotovo ne u Centru Sava.”⁴³

Da Vučićević ima problema sa GLBT osobama pokazuje i njegova izjava za “Vesti u 22” RTV B92 24. februara. Na pitanje zašto nije dozvolio održavanje konferencije GSA on je tada odgovorio: „Zato što mi ne želimo održavanje takvih skupova u Sava Centru. Ne branim ja da se skupljaju gde god hoće, samo neće u Sava Centru“.⁴⁴

U istom maniru Rade Hinić je rekao agenciji Beta 24. februara da je SC “međunarodni kongresni centar i da takve institucije svuda u svetu služe za ozbiljne skupove... Ne ulazim ni u čiju rasnu i polnu orijentaciju, ali mislim da taj skup može da se održi i na drugom mestu“.

Da je reč o direktnoj diskriminaciji GSA od strane SC, a i svih GLBT osoba ukazuje i činjenica da je prethodne godine (11. aprila 2008.) GSA organizovala konferenciju za novinare u tom kongresnom centru, kada u upravi nisu bili Vučićević i Hinić, gde je predstavila svoje istraživanje javnog mnjenja “Homofobija u Srbiji – Predrasude na videlo”.

O pravnim akcijama koje je GSA preduzela u vezi sa ovim slučajem možete se informisati u Poglavlju VI ovog izveštaja.

Ovaj događaj ima i svoje pozitivne posledice. Mediji su mu posvetili veliku pažnju i može se slobodno reći da je ovime otvoren ogroman medijski prostor za pitanje položaja GLBT osoba u Srbiji, što je tokom 2009. godine u velikoj meri korišćeno, posebno tokom procesa organizovanja Parade ponosa. Takođe, ovo je, nažalost, jedini javni protest GLBT osoba održan u Srbiji bez fizičkog nasilja.

6. Napad na konferenciju za medije GSA u Kragujevcu

Konferencija za medije GSA u Kragujevcu 9. marta 2009, na kojoj je trebalo da bude predstavljen izveštaj o stanju ljudskih prava GLBT osoba u Srbiji, prekinuta je kada su nepoznate osobe razbile staklo na ulaznim vratima prostorije u kojoj se skup održavao.

Na samom početku konferencije za novinare, nešto posle 18 sati u Studentskom kulturnom centru u Kragujevcu, grupa od pet-šest napadača razbila je staklo na ulaznim vratima tog objekta, zbog čega je skup prekinut. Učesnici konferencije čuli su lomljavu stakla, buku i uvredljive psovke.

“GSA je uredno platila termin u SKC-u, a policiju nismo zvali jer do sada nije bilo potrebe za posebnim obezbeđivanjem konferencija za novinare. Konferencija je tek počinjala kada se iz mraka Velikog parka pojavila grupa od dvadesetak maskiranih huligana. Najpre su želeli da uđu u salu, a kako su vrata bila zaključana nekolicina njih je porazbijala stakla na njima. Potom su, uz psovke i pretnje, pobjegli u Veliki park”, izjavio je za Danas član Redakcije SKC-a Nenad Glišić.⁴⁵ Policija se pojavila ubrzo u SKC-u i izvršila uviđaj. Objekat ima video nadzor, što je omogućilo policiji da uhvati neke od napadača. Istražnom sudiji su sprovedeni Đ.R. (21), V.A. (20) i N.K.

43 Izbacili napolje homoseksualce, Alo!, 25. februar 2009,

http://www.alo.co.rs/vesti/12712/Izbacili_napolje_homoseksualce

44 Smene ili ostavke u Centru „Sava“, B92, 25. februar 2009,

http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2009&mm=02&dd=25&nav_category=12&nav_id=346867

45 Maskirani huligani protiv seksualnih manjina, Danas, 10. mart 2009,

http://www.danas.rs/vesti/hronika/maskirani_huligani_protiv_seksualnih_manjina.3.html?news_id=155573

(17). Policija je saopštila da su oni identifikovani i lišeni slobode, a za još nekoliko osoba koje su učestvovala u tom incidentu se intenzivno traga.

Protiv njih je pokrenut krivični postupak pred Opštinskim sudom u Kragujevcu, a prema informacijama kojima GSA raspolaže, presuda još nije izrečena.

7. Internacionalni festival queer filma “Merlinka”

Gej lezbejski info centar (GLIC) tek iz trećeg puta uspeo je da sa Domom omladine u Beogradu organizuje filmski festival “Merlinka”. Prvi termin održavanja je bio od 11. do 13. septembra 2009. godine. Festival je odložen zbog strahovanja da će nacionalističke i ekstremističke grupe da napadnu goste festivala, pošto je u Beogradu nedelju dana pre planirane Parade ponosa vladala atmosfera mržnje i nasilja prema GLBT populaciji. Festival je odložen dva dana pre zakazanog početka, a uprava Doma omladine saopštila je da je ovo učinjeno zbog “tehničkih problema”.⁴⁶

Drugi termin festivala je bio od 16. do 18. novembra. Međutim, poglavar Srpske pravoslavne crkve (SPC) patrijarh Pavle umro je 15. novembra. Zbog trodnevne žalosti organizatori festivala su odlučili da pomere održavanje manifestacije za mesec dana.⁴⁷ Izabran je termin od 18. do 23. decembra, a festival je imao i dvodnevnu pauzu 19. i 20. decembra kako ekstremisti ne bi eventualno napali goste manifestacije, koristeći osećanja brojnih pravoslavnih vernika koji tih dana slave Sv. Nikolu.

8. Parada ponosa

Parada ponosa, odnosno Povorka ponosa, kako su je kasnije nazvali organizatori, trebalo je da bude glavni događaj u 2009. godini kojim bi se ojačala aktivistička scena, povećala vidljivost GLBT zajednice, podigao nivo saradnje sa državnim organima u uključivanju GLBT zajednice u društvo, te oslabile konzervativne snage u Srbiji.

Međutim, ostvaren je samo jedan od ovih ciljeva. Vidljivost GLBT zajednice u medijima i društvu je značajno povećana. Može se reći i da je komunikacija sa državnim organima podignuta na profesionalniji nivo, ali ozbiljna saradnja u formiranju politika rešavanja glavnih problema GLBT zajednice Srbije, kao što su nasilje i diskriminacija, nije ostvarena.

Srbija, na žalost, i dalje ostaje zemlja u kojoj nije održana Parada ponosa i u kojoj GLBT osobama nisu omogućena Ustavom garantovana ljudska prava, kao što je pravo na slobodu okupljanja.

Paradoksalno, kada je 19. septembra 2009. godine odlučeno da se Parada ponosa ne održi, kao jedini pobednici iz procesa njenog organizovanja izašli su ekstremisti i huligani a najveći poraz pretrpela je upravo država. Tek tada su državni organi i društvo u celini shvatili da su u ovom slučaju ovlašćenja države preuzeli ekstremisti i da se građani i građanke Srbije, ne samo GLBT već svi, ne osećaju više sigurno i bezbedno. Cena ovoga bio je život Brisa Tatona, francuskog državljanina koga su huligani pretukli 17. septembra 2009. godine. Taton je umro od povreda zadobijenih u napadu 12 dana kasnije.⁴⁸

46 Odložen Merlinka festival, B92, 9. septembar 2009, http://www.b92.net/kultura/film/vesti.php?yyyy=2009&mm=09&nav_id=380508

47 Merlinka tek u decembru, e-Novine, 17. novembar 2009, <http://www.e-novine.com/kultura/kultura-vesti/32264-Merlinka-tek-decembru.html>

48 Alen i Sizan Taton: Nasilnici su iz dobrih kuća, Politika, 30. septembar 2009, <http://www.politika.rs/rubrike/tema-dana/Alen-i-Sizan-Taton-Nasilnici-su-iz-dobrih-kuca.lt.html>

8.1. Iniciranje Parade ponosa 2009.

GSA je inicirala proces organizovanja Parade ponosa 2009. godine. Koristeći svu medijsku pažnju pridobijenu dešavanjima oko zabrane konferencije za medije u SC⁴⁹ i tokom procesa donošenja Zakona o zabrani diskriminacije, GSA je na predstavljanju godišnjeg izveštaja “Ovo je zemlja za nas” u Centru za kulturnu dekontaminaciju 26. februara najavila da će učiniti sve da se Parada održi u 2009. godini u Beogradu.⁵⁰ Tokom narednih mesec dana predstavnici GSA su na mini turneji po Srbiji (Niš, Kragujevac, Novi Sad) i u medijskim gostovanjima insistirali na svom zahtevu da država omogući održavanje Parade ponosa.^{51,52}

Tokom marta 2009. godine GSA je krenula u proces organizovanja Parade ponosa. GSA je bila svesna da Parada ponosa ne može da bude događaj čija organizacija treba da se monopolizuje i da je za uspešnost ovakvih događaja neophodno da se uključe ne samo sve GLBT organizacije, već i čitava zajednica: predstavnici mesta okupljanja GLBT osoba, neformalnih grupa, mejnstrim organizacija za ljudska prava, umetničkih organizacija, javne ličnosti, itd. GSA je videla Labris kao glavnog partnera u kreiranju široke platforme za organizaciju Parade ponosa, pogotovu zato što su u tom trenutku druge GLBT organizacije iskazivale velike rezerve prema ovom događaju. Sa Labrisom je potpisan Memorandum o saradnji na organizovanju Parade ponosa kojim je formiran Organizacioni odbor od četiri predstavnice Labrisa i četiri predstavnika i predstavnice GSA. Takođe, dogovoreno je da Organizacioni odbor bude proširivan po potrebi, ali da ove dve organizacije zajednički nastupaju u njemu.⁵³

Za predsedavajućeg OO izabran je Boris Milićević (GSA), a za zamenicu predsedavajućeg Marija Savić (Labris). Organizacionom odboru su se pridružile i druge GLBT i mainstream organizacije: Queeria centar, Queer Beograd, Evropa nema alternativu, kao i pojedinci i pojedinke koji su želeli da učestvuju u organizaciji. Za datum održavanja Parade načelno je određen 23. avgust 2009. godine, imajući u vidu da je taj datum dan ranije od beogradskog koncerta svetske gej ikone Madone, da će biti prisutni brojni posetioci koncerta iz regiona i sveta i da će policija već biti u pripravnosti. Proglas – podršku održavanju Parade potpisalo je 55 nevladinih organizacija iz Srbije a OOPP je dobio i značajnu podršku internacionalnih organizacija. Zbog sukoba među GLBT organizacijama GSA je izbačena iz OOPP 26. maja 2009. godine,⁵⁴ a datum održavanja Parade je promenjen i pomeren za 20. septembar.

8.2. Porast nasilja i reakcije državnih organa

Početak juna 2009. ekstremističke desničarske organizacije i huliganske grupe kreću u kampanju pretnji organizatorima i celoj GLBT zajednici. Atmosfera straha i nasilja vladala je i na samom početku ovog procesa, što najbolje pokazuje istraživanje Stratedžik marketinga sprovedeno 6. maja 2009. godine, kada je 54,41% ispitanika odgovorilo da će na Paradi ponosa da bude nasilja.⁵⁵

Predvodnici ekstremističkih organizacija Mladen Obradović (Obraz), Miša Vacić (1389) i Ivan

49 Za više informacija pogledajte poglavlje V tačka 2 i tačka 3 i poglavlje VI, tačka 5 ovog izveštaja.

50 Misija UN: Ne tolerisati diskriminaciju, Mondo, 26. februar 2009, <http://www.mondo.rs/v2/tekst.php?vest=125977>

51 Gej populacija najbezbednija u Vojvodini, B92, 2. mart 2009, http://www.b92.net/zivot/vesti.php?nav_id=347807&fs=1

52 Gej parada na leto uz pomoć Vlade i jakih snaga policije, 24 sata, 17. mart 2009, <http://www.24sata.rs/vesti.php?id=47713>

53 Memorandum o saradnji, 31. mart 2009, Interna dokumentacija GSA

54 Više o ovome u Poglavlju XIII ovog izveštaja.

55 Stanje nacije, Blic, 6. maj 2009, <http://www.blic.rs/Vesti/Tema-Dana/91211/Stanje-nacije>

Ivanović (Naši) bili su najglasniji, a mediji su pružili bez ikakvog ograđivanja prostor za brojne izjave pune mržnji i otvorenih pretnji nasiljem organizatorima i potencijalnim učesnicima skupa.

Tako je Miša Vacić iz pokreta 1389 najavio jula 2009. da će njegova organizacija da radi na kontraskupu na kom bi učestvovala mnoge patriotske grupe, navijači i predstavnici SPC.

“Odlično što je septembar. Taman će svi doći sa odmora, đacima počinje škola, a navijačima sezona” – rekao je on i dodao da se ne radi o toleranciji, već „o poslednjem poniženju našeg naroda“. “Stav mnogih policajaca je bio ‘ambasade moramo da čuvamo, a pedere nećemo’. I pre devet godina su imali svoja naređenja, pa se zna šta je onda bilo!”, rekao je Vacić.⁵⁶

Mladen Obradović iz Obraza je poručio učesnicima “da će svi homoseksualci dobiti ono i šta zaslužuju”.

“Mi delimo vekovni stav SPC prema homoseksualcima, a on glasi da je ta pojava jedan od najogavnijih grehova. Srbija treba da sledi primer Rusije, gde su takve manifestacije zabranjene. Verujem da beogradske Parade ponosa neće ni biti, a i ako je bude, mi smo spremni. Znaju oni šta im spremamo. Čekaćemo ih”, rekli su u Obrazu.⁵⁷

Dnevni list Alo! preneo je i izjave vođa huliganskih grupa Crvene zvezde i Partizana.

“U Srbiji im nećemo dozvoliti reklamiranje bolesti - to je sigurno! A to što su se žalili FIFA mi stvarno nije jasno, odakle im ideja?! Pa da li su oni negde videli pedersko fudbalsko prvenstvo, da igrači igraju u tanga gaćicama ili da navijači dolaze u brushalterima na stadion?! Neka rade šta hoće u četiri zida, ali organizovano po ulicama u Srbiji, da ih deca gledaju, ponavljam, nećemo dozvoliti, ni mi navijači, a verujem i svi ostali normalni ljudi u Beogradu”, rekao je za Alo! jedan od vođa “delija”.⁵⁸

Jedan od vođa navijača Partizana Sima Srbija izjavio je za Alo! da se gejevi “hrane batinama koje dobiju i samim tim sebe stavljaju u prvi plan”. Da je i sam svestan da će protivnici Parade ponosa njenim nasilnim sprečavanjem da počine krivično delo Sima Srbija pokazuje izjavom: “Meni je najviše žao ljudi koji će tog dana biti uhapšeni i brutalno pretučeni u policijskim stanicama.” Na pitanje da li će i on učestvovati na protestima protiv Parade ponosa on odgovara: „Ako bih vam to rekao, odmah bih bio uhapšen.”⁵⁹

Paralelno sa medijskim nastupima ekstremisti su početkom avgusta 2009. išarali grafitima ceo Beograd sa porukama “Smrt pederima!”, “Stop gej paradi!”, “Napolje s pederima!”, “Gej parada u Srbiji? Nikad!”, “Čekamo vas!”, “Na Kosovu Srbi bez struje i vode, a u Beogradu priče o pederima se vode!”, “Ubij pедера!”. GSA je registrovala preko 50 lokacija sa ovakvim grafitima samo u centralnom delu Beograda, a gradska čistoća je saopštila 21. avgusta da je registrovala preko 140 lokacija na kojima su ispisani grafiti, uglavnom sa pretećim sadržajem.⁶⁰

U kampanji su korišćeni i metodi koji u mnogome liče na kampanje tajnih službi iz devedesetih

56 Gej parada u septembru, Alo!, str. 3, 21. jul 2009. godine

57 Defile će se održati tamo gde mu je mesto – u centru Beograda, Građanski, 3. avgust 2009, <http://www.naslovi.net/2009-08-03/gradjanski/defile-ce-se-odrzati-tamo-gde-mu-je-mesto-u-centru-beograda/1264008>

58 Nećemo dozvoliti švrćkanje pедера u tanga gaćicama, Alo!, 13. avgust 2009, http://www.alo.rs/sport/18192/Necemo_dozvoliti_svrckanje_pedera_u_tanga_gacicama

59 Ibid.

60 „Čistoća“ za mesec dana očistila 1.500 kvadrata pod grafitima, 24 sata, 18. septembar 2009, <http://www.24sata.co.rs/vesti.php?id=61629>

kojima je širena mržnja prema drugim nacionalnim grupama koje su tada proglašavane “neprijateljima srpstva”. Tako je agenciji FoNet prosleđeno lažno saopštenje OOPP da je podneta krivična prijava protiv 1389 zbog kršenja Zakona o zabrani manifestacija neonacističkih i fašističkih udruženja.

“Prilikom ulaska na veb sajt 1389 otvara se prozor u kome se nalazi slika pravosnažno osuđenog ratnog zločinca Veselina Šljivančanina i natpis ‘Veselin Šljivančanin je heroj!’”, kaže se u lažnom saopštenju.

U njemu se podseća na član 4 Zakona o zabrani manifestacija neonacističkih i fašističkih udruženja, koji kaže da se “zabranjuje prezentacija ili bilo kakva upotreba simbola kojima se opravdavaju lica koja su osuđena za ratne zločine”.⁶¹

Ovim lažnim saopštenjem, koje su preneli gotovo svi mediji u Srbiji, nepopularna grupacija i događaj su predstavljeni kao protivnici Veselina Šljivančanina, koji za ekstremiste i njihove podržavaoce predstavlja nacionalnog heroja.

Srpski narodni pokret 1389 uputio je i “interni poziv za slanje ponuda” redakcijama i fotoreporterima za fotografije na kojima će se videti lica učesnika Parade ponosa. Ove fotografije su planirane da budu iskorišćene za projekat “Zaštiti svoje dete” čiji je cilj bio da “roditelji prepoznaju seksualno devijantne osobe i zaštite decu od njihovog štetnog uticaja”.

Miša Vacić iz Pokreta 1389 tvrdi da je u konsultacijama sa advokatima utvrđeno da ova ponuda ne sadrži elemente krivičnog dela.

“Ideja nije poziv na linč nego formiranje jedinstvene galerije koja će ljudima pomoći da prepoznaju pedere i sklone decu iz njihove okoline. *Pedera ima svuda*, u komšiji, učitelju i cilj je da kad roditelji vide fotografiju, kažu: ‘A, to je onaj rođak, više nećemo da idemo kod njega’”, kaže Vacić.⁶²

Jedan od ključnih poteza u kampanji mržnje i širenja straha jeste i objavljivanje “poverljivih” informacija Bezbednosno informativne agencije o planovima neprijatelja GLBT zajednice kako će razbiti Paradu ponosa. Kako bi se dalo na uverljivosti, ove neproverene informacije su objavljene u Politici i Večernjim novostima, dva visokotiražna dnevna lista koji uživaju poverenje velikog dela javnosti u Srbiji. Prema saznanjima GSA ova dva dnevna lista su dobila informaciju tj. tekst na redakcijske e-maile od BIA a koji je u gotovo integralnoj verziji prenet pod naslovima “Parada puna rizika” (Večernje novosti), odnosno “Parada visokog rizika” (Politika). *Prema podacima, kako “Novosti” saznaju, određene navijačke grupe izazvaće incidente u širem centru grada, kako bi se policija koncentrisala na te događaje. Druga grupa navijača tada će svim raspoloživim sredstvima udariti na učesnike gej parade. Državne institucije, kako najavljuju naši izvori, imaju saznanja da će se na “kontramitingu” naći i veliki broj roditelja koji će protestovati zbog ovakvog načina ispoljavanja seksualnih sklonosti.*

Svoje učešće na “kontramitingu” najavili su pored navijačkih i desno orijentisanih grupa i njihovih istomišljenika iz cele Srbije i Republike Srpske, i učenici nekih srednjih škola. Umnožavaju se SMS poruke i imejlvi kojima se pozivaju građani da spreče gej okupljanje. Učesnici kontraskupa okupljaće se, prema najavama, na platou kod Filozofskog fakulteta. Svoje

61 Organizaciji gej parade podmetnuto saopštenje, Mondo, 12. avgust 2009, <http://www.mondo.rs/v2/tekst.php?vest=143680>

62 Narod plaća gej paradu 390.000 evra, Alo!, 18. septembar 2009, http://www.alo.rs/vesti/19398/Narod_placa_gej_paradu_390000_evra

prisustvo na kontramitingu najavio je i podmladak patriotskih političkih stranaka i to je prvi put da učestvuju zajedno. Pristalice „Obraza“, „Pokreta 1389“, „Naših“..., kako su najavili, isključivo će se obračunavati sa učesnicima parade i neće napadati policiju.

Učesnici kontraskupa najavljuju da će nositi kamenje, baklje, molotovljeve koktele, suzavce, petarde... Desničarske organizacije smatraju da neće moći da kontrolišu svoj ekstremni deo. Na udaru će se naći ne samo učesnici parade i policajci, već i – prodavnice.⁶³

Politika piše da je došla do procene naših službi bezbednosti o Paradi ponosa.

U tom dokumentu piše da službe bezbednosti očekuju dolazak u Beograd velikog broja pristalica desničarskih organizacija i navijača iz cele Srbije i Republike Srpske. Njihovi podaci ukazuju na to da, pored najavljenih fizičkih obračuna sa pripadnicima gej populacije, navijači „Crvene zvezde“ i „Rada“ planiraju napad na policajce koji će obezbeđivati skup.

Njihovi članovi (ekstremističkih grupa) će se prijaviti kao učesnici parade da bi u određenom trenutku izazvali tuču unutar same povorke.

Tokom parade će, procenjuje se, doći do tuče u kojoj će biti povređenih učesnika povorke, građana, policajaca. Procene su i da će biti oštećen veliki broj objekata i da će biti počinjen veliki broj krivičnih dela.

Organizacija „Anarhosindikalistička inicijativa“ će, prema saznanjima bezbednosnih struktura, takođe učestvovati na „kontramitingu“, ali će tu priliku iskoristiti u druge svrhe. Oni će, prema našim saznanjima, napasti policijske službenike kako bi se osvetili za hapšenje svojih članova koji su bacili Molotovljev koktel na grčku ambasadu.⁶⁴

O vezama ekstremističkih organizacija i države posvedočio je i predsednik LSV Nenad Čanak.

Na pitanje novinark RTV B92 Danice Vučenić zašto klerofašisti nisu problem za bezbednost, Čanak je odgovorio: „Pa, zato što rade za policiju i to je cela priča, oduvek.“

B92: Kako to znate da rade...?

Čanak: Kako znam? Iz jednostavnog razloga što policija u Srbiji oduvek.. ne samo u Srbiji, ali pošto živimo u Srbiji govorimo o njoj, uvek ima te neformalne grupe koje služe kao država sa lažnom ličnom kartom. Pa, koliko smo imali '90-ih godina paravojnih, pod navodnicima, jedinica koje su harale po Bosni, Hrvatskoj, po Kosovu, pa i ovde po Beogradu ste imali prebijanja ljudi koji su lepili opozicione plakate od nekih neimenovanih lica. A posle se ustanovi da su svi oni imali službene legitimacije i svi bili u članstvu, mislim pripadnici Službe državne bezbednosti Srbije.

B92: Dobro, koliko to što te klerofašističke grupe ne predstavljaju problem i za policiju...

Čanak: Govorim o klerofašističkoj organizaciji Obraz, o 1389, o Našima itd., da budemo vrlo precizni, o tome govorimo.⁶⁵

U širenju panike iskorišćen je i blog „Beograd prajd“ koji vode izvesni Robert Vasić, Jadranka

Sudar i Savo Karalić, koji su ujedno i administratori Facebook grupe „Strejt podrška za povorku ponosa“. Oni su 18. septembra najavili da će pre samog početka Parade ponosa na Platou ispred Filozofskog fakulteta „biti izvedeno ceremonijalno paljenje državne zastave Republike Srbije u znak protesta protiv uporne institucionalne diskriminacije nad LGBT populacijom u Srbiji“. „Ovaj protestni gest, koji je potpuno legitiman oblik iskazivanja nezadovoljstva u jednom demokratskom društvu, ima za cilj da privuče pažnju srpske i svetske javnosti na upornu diskriminaciju institucija Republike Srbije nad LGBT populacijom u ovoj zemlji.“⁶⁶

Ovime je uspešno u medijima i celokupnoj javnosti povezana GSA, kao jedan od prepoznatih inicijatora i podržavalaca održavanja Parade ponosa, sa činom koji većina građana Srbije prepoznaje kao napad na simbole njihove države. O uspešnosti ove diverzije govore i brojni pozivi tog dana, ne samo medija koji su proveravali ovu informaciju, već i mnogih partnera i članova GSA.

O mogućim vezama države sa ovim podmetanjima može da govori i nastup Dragana Đilasa, gradonačelnika Beograda, Žarka Obradovića, ministra prosvete u Vladi Srbije i Željka Nikača, pomoćnika načelnika Uprave policije MUP Srbije u „Utisku nedelje“ na TV B92 13. septembra 2009, istog dana kada je iz BIA stigao e-mail na adrese redakcija „Politike“ i „Večernjih novosti“ sa „poverljivim informacijama“ o planovima napada na Paradu ponosa.

Njih trojica su se tokom cele emisije ograđivali od Parade ponosa i upozoravali na opasnost od nasilja na toj manifestaciji. Otišli su i korak dalje, iznoseći stav da za rizik od nasilja nisu odgovorni napadači, već organizatori, tj. potencijalne žrtve nasilja.

Na pitanja o Paradi ponosa Đilas je odgovarao upozorenjima o nasilju:

Imamo razne grupacije, koje svaki događaj koriste da bi uništili grad, da bi nekoga prebili, pretukli, a uvek se kriju iza nekih patriotskih stvari, što ja naravno, osuđujem. Ja sam gradonačelnik Beograda i ja kažem, ljudi će se skupiti na tom skupu, nesporno, imaće maksimalnu policijsku zaštitu, to zaista verujem. Kako će biti sprečeno da neko sa 30 metara baci kamen, ne znam, nisam stručan, videćemo kako će proći. Samo sam želeo da ukažem pažnju na problem koji će biti kada se manifestacija završi.

Evo, ja sam rekao, na onima koji odlučuju da l' će biti dozvoljena manifestacija je da, i onima koji organizuju, jeste da snose rizik za sve ostalo. Ja bih jako voleo, verujte mi, da sve to prođe na način, da se ljudi skupe, izraze svoje stavove na način sa kojim se ja ne slažem, ali oni imaju to pravo, niko im to pravo ne može oduzeti i da se sve završi bez ijedne razbijene glave, bez ikakvih posledica.

Kao čovek koji je puno vremena proveo po stadionima i po raznim sportskim manifestacijama, u raznim ulogama, znam kako izgleda kad se trideset ljudi, koji se ponašaju kao neljudi, zaletu na dvoje troje nesrećnika koji hodaju ulicom. Znači, dok policija stigne da skoči i da spreči, ovi su već dole i već su isprebijani.

Ne vidim razlog da neko pravi paradu što je homoseksualnog opredeljenja niti da pravi

63 Parada puna rizika, Večernje novosti, 14. septembar 2009,

<http://www.novosti.rs/code/navigate.php?id=9&status=jedna&vest=156821>

64 Parada visokog rizika, Politika, 15. septembar 2009,

<http://www.politika.rs/rubrike/Hronika/Parada-visokog-rizika.lt.html>

65 Čanak: Zna se ko preti Povorcima, Kažiprst RTV B92, 16. septembar 2009,

http://www.b92.net/info/emisije/kaziprst.php?yyyy=2009&mm=09&nav_id=381816

66 Protestno paljenje zastave Srbije pre početka Povorke Ponosa,

<http://belgradepride.blog.rs/blog/belgradepride/saopštenja/2009/09/18/protestno-paljenje-zastave-srbije-pre-pocetka-povorke-ponosa>

*paradu što je heteroseksualan. To je bre njegova stvar, kakve to veze ima sa ostalima i ja ću to uvek da mislim, nekome se dopada, nekome ne. Šta ja da radim.*⁶⁷

Osim što je pozvao organizatore skupa na odgovornost zbog najavljenog nasilja ekstremističkih grupa, i što je zamolio ekstremiste da ne vrše nasilje, Nikač je uporedio GLBT osobe sa polarnim medvedima. Nikač je samo u jednoj rečenici pomenuo da i oni koji napadaju “te ljude” moraju da vode računa o posledicama.

*Mi molimo sve mladiće, na svim stranama, da se ponašaju kao gradski ljudi, sa uvažavanjem i tolerancijom. Te ljude, koji dele neke druge vrednosti, druge seksualne orijentacije, ja uvažavam, ne delim njihove vrednosti, ali i njih molim da, kao svi, po Zakonu o okupljanju građana, o javnim skupovima, podnesu regularno prijavu, što su oni i učinili. Kolege iz policijske uprave grada Beograda će sagledati sve aspekte. Imali su oni sastanke na nivou grada, između ostalog razgovarali. Gospodin Đilas je tu bio korektan i njegov tim, iako nisu formalno-pravno nadležni, vode brigu o gradu i naša Ministarstva unutrašnjih poslova i Vlada Republike Srbije, svi su zabrinuti. Znači naša ideja i molba, da je organizator, itekako dužan i ovlašćen da vodi računa o skupu. Svako može da prijavi skup. Recimo ja mogu sada da prijavim skup, da ću se skupiti sa polarnim medvedima u gradu Beogradu i proći kroz grad sa polarnim medvedima. Mislim neću da poredim te ljude, ali hoću da kažem da svako mora da vodi računa, svako je odgovoran za svoje ponašanje. Nikoga to ne oslobađa pravne i poslovne sposobnosti. Svako mora da vodi računa o posledicama svoga činjenja – i oni koji napadaju te ljude.*⁶⁸

Osim što je nemušto, gotovo haotično, govorio o tome šta će policija preduzeti da se nasilje ne desi, Nikač je i prvi javno pomenuo mogućnost neodržavanja Parade ponosa. Pomoćnik načelnika Uprave policije je ustvrdio i da GLBT osobe trenutno nisu normalne.

Mi ćemo se organizovati dosta dobro, naša uprava policije, direkcija policije, sektor za javni red i mir, mi imamo dobre referentne jedinice, jer nama nije cilj... mi ćemo pokušati potiskivanjem i razdvajanjem tih grupa, da obezbedimo taj javni skup na jedan normalan način, da on ukoliko bude, ukoliko ne bude bilo procenjeno da je teško obezbediti ga.

*Može se desiti, po sistemu zabrane, da taj javni skup, nakon svih stručnih procena, bude formalno-pravno zabranjen. Nama to nije cilj. Ima Ustav Republike Srbije, koji se bazira na međunarodnim konvencijama, koji govori o slobodi okupljanja ljudi.*⁶⁹

*Mi jednog dana ćemo se izboriti, i mi koji ne delimo vrednosti te populacije, kako je zovu gej. Jednog dana će oni biti normalni, neće morati da se nameću na ovakav način. Možda ti ljudi imaju neki problem, žele da se nametnu. Možda su stigmatizovani negde, ja to ne znam.*⁷⁰

I Žarko Obradović je morao da istakne da ne deli “taj sistem vrednosti koji dele organizatori Parade ponosa”, ali kao iskusan političar je rekao i da poštuje “njihovo pravo da iskažu svoju posebnost”. Na pitanje novinarku Olje Bečković da li mu je palo na pamet da se pojavi na Paradi ponosa kako bi poslao poruku srednjoškolicima koji se pripremaju da napadnu skup “da oni nemaju protiv čega tu da se bune i da to treba poštovati” ministar prosvete je odgovorio: “Iskreno rečeno, nije (mi) palo na pamet da se pojavim, jer... Zato što moje pojavljivanje tamo bi

ispalo da ja delim taj sistem vrednosti, a ja sam rekao da ga ne delim.”⁷¹

O nespremnosti političara da pošalju jasnu poruku javnosti da je nasilje nedopustivo najbolje govori izjava Ivice Dačića, potpredsednika Vlade Srbije i ujedno ministra policije i predsednika Socijalističke partije Srbije (SPS).

Dačić je ocenio da je Parada ponosa trebalo bolje politički da se pripremi, jer se raspravlja samo o njenom bezbednosnom aspektu.

“Tražiću danas na sednici Vlade da se razgovara o tom skupu i očekujem određenu političku poruku. Vlada ne treba da čuti, jer se ovde mešaju političke i policijske stvari”, kazao je Dačić gostujući na radiju B92.⁷²

O razlozima zašto su političari ćutali o jednom od najbitnijih političkih pitanja u Srbiji možda najbolje govori i izjava “dežurnog homofoba” Dragana Markovića Palme, čija stranka Jedinostvena Srbija (JS) učestvuje u vladajućoj koaliciji. “Sednica Vlade je danas i zamolio bih Vladu, pošto je taj skup procenjen kao veoma rizičan, da otkáže paradu srama do daljnog do 2150. godine”, kazao je on.⁷³

Da su ekstremističke organizacije i huligani imali političku zaleđinu govori i pojavljivanje mnogih političara iz konzervativne opozicije na tzv. “Porodičnoj šetnji” koja je organizovana 12. septembra kao upozorenje učesnicima Parade ponosa.

Na ovoj manifestaciji, koju je organizovao Srpski sabor “Dveri” učestvovalo je više stotina građana na centralnim beogradskim ulicama.

Porodična šetnja počela je u 16 sati ispred hrama Svetog Save, a centralnim gradskim ulicama uz kolonu građana sa ozvučenja čule su se dečije pesme. Među učesnicima bili su lider Nove Srbije (NS) Velimir Ilić sa saradnicima, profesorka Pravnog fakulteta Univerziteta u Beogradu Smilja Avramov, bivši ministar vera Radomir Naumov (DSS) i muzičar Bora Đorđević. Predstavnici “Dveri” tvrde da su skup podržale Srpska radikalna stranka (SRS), Demokratska stranka Srbije (DSS), NS, kao i, kako navode, pojedinci iz Demokratske stranke (DS). Sveštenstvo hrama je održalo moleban posvećenju Presvetloj Bogorodici i potom apelovalo na mlade da se odreknu abortusa i okrenu rađanju - jednoj od božjih zapovesti.⁷⁴

Ovo nije bio jedini slučaj u kojem je SPC praktično podržala politiku nasilja ekstremističkih organizacija. Najozbiljniju podršku pružio je jedan od najuticajnijih sveštenika u SPC, mitropolit crnogorsko-primorski Amfilohije, koji je u tom trenutku zamenjivao teško obolelog patrijarha Pavla.⁷⁵ Nazivajući Povorku ponosa “Povorkom Sodome i Gomore”,⁷⁶ Amfilohije je 15. septembra poručio da “Crkva Božja, kao čuvarica svetinja života i ljubavi i radionica večnog života, ne može prihvatiti ni odobriti ‘povorku srama - za povorku ponosa’, pogotovu kada se njenim nametanjem vrši javno nasilje nad onima koji ne misle isto”.

⁷¹ Ibid.

⁷² Parada ponosa: Uputstvo za učesnike (VIDEO), Mondo, 17. septembar 2009, <http://www.mondo.rs/v2/tekst.php?vest=147023>

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Stotine građana u Porodičnoj šetnji, Mondo, 12. septembar 2009, <http://www.mondo.rs/v2/tekst.php?vest=146556>

⁷⁵ Patrijarh SPC Pavle umro je 15. novembra 2009. godine.

⁷⁶ Sodoma i Gomora, prema biblijskom predanju, su bili dva grada koje je uništio Bog zbog grehova njihovih stanovnika. Ova dva grada su simboli u hrišćanstvu i islamu za nepokajnički greh, a njihov pad predstavlja primer Božijeg besa.

⁶⁷ Ko nam vaspitava decu, Utisak nedelje, TV B92, 13. septembar 2009, https://xs4.b92.net/info/emisije/utisak_nedelje.php?yyyy=2009&mm=09&nav_id=382603

⁶⁸ Ibid.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Ibid.

“Crkva niti je ikad pozivala niti danas poziva na nasilje protiv bilo koga, pa ni protiv onih koji biraju namesto puta života – put beslovesnosti i smrti.”⁷⁷

Iako ovako pokušava da se ogradi od nasilja, Amfilohije svoje mišljenje o tome šta treba uraditi sa GLBT osobama potvrđuje citirajući Novi zavet: “Drvo koje ploda ne rađa siječe se i u oganj baca.”⁷⁸

Ova izjava mitropolita Amfilohija je odjeknula u javnosti kao nijedna pre toga, pa se 18. septembra javio episkop bački Irinej kako bi pojasnio stav svog kolege sveštenika i smanjio napade na Crkvu zbog ovoga. Otišao je i korak dalje i demantovao da je Amfilohijev stav zvaničan stav SPC.

Irinej je saopštio da “hrišćanima nije dopušteno obarati zabludu primoravanjem i nasiljem, nego ubeđivanjem, rečju i krotkošću obavljati spasenje ljudi”.

On je u svom pismu javnosti takođe rekao da se SPC protivi pravu na javno izražavanje seksualne orijentacije i podsetio da je to zvaničan stav Svetoga arhijerejskog Sinoda SPC i svih tradicionalnih crkava i verskih zajednica u Srbiji objavljenom još tokom javne rasprave o predlogu Zakona o zabrani diskriminacije.

“Sve druge izjave plasirane ovih dana u crkvenim i javnim medijima, održavaju lična mišljenja njihovih autora i ne predstavljaju stav Svetog arhijerejskog Sinoda koji od donošenja Zakona o zabrani diskriminacije o ovoj temi, pa ni o manifestaciji o kojoj je reč uopšte nije raspravljao”, navodi se u pisanoj izjavi Irineja dostavljenoj medijima.⁷⁹

Koliko je u javnosti Srbije zavladała “homoseksualna panika”, čiji proizvod je bio i kasnije nasilje, možda najbolje govori i slučaj grafitiranja stajališta i bilborda kompanije “Alma Quatro”. Ova outdoor advertising kompanija ima običaj da na nezakupljenim reklamnim mestima postavlja svoje postere. Tokom jula ona je pokrenula svoju viralnu kampanju “Ljubav”, lepeći raznobojne postere na kojima je ispisana reč “ljubav” na srpskom ili engleskom jeziku. Ova kampanja je prepoznata od strane homofoba kao promotivna akcija Parade ponosa i ubrzo su mnogi bilbordi izvrjani grafitima “Čekamo vas”, “Stop gej paradi” i drugim.⁸⁰

Orkestrirana kampanja mržnje i širenja straha, nemušt odgovor države, pre svega policije na pretnje i napade na GLBT osobe tokom cele 2009. godine mogli su da imaju za posledicu samo jedno - eskalaciju nasilja, u vreme oko zakazanog datuma održavanja Parade ponosa, čije su žrtve bili uglavnom stranci.

Navijačke grupe, skinhedi i članovi ekstremističkih grupa jurili su tih dana svakog ko im je bio sumnjiv.

Francuski navijač Bris Taton pretučen je 17. septembra 2009. godine u centru Beograda na Obilićevom vencu, a od posledica napada umro je 29. septembra. Na sam dan kada je planirano održavanje Parade ponosa dvojica mladića napala su kod kalemegdanske tvrđave australijskog turistu Džejms P. Brauna (25) koji je prošao sa lakšim povredama.⁸¹

77 Hiljade policajaca čuva gej paradu, Mondo, 16. septembar 2009, <http://www.mondo.rs/v2/tekst.php?vest=146925>

78 Sveto pismo, Novi zavet, Mt 3,10

79 Irinej protiv nasilja na gej paradi, Mondo, 18. septembar 2009, <http://www.mondo.rs/v2/tekst.php?vest=147188>

80 Prepoznali gejeve, Alo!, 15. avgust 2009, http://www.alo.rs/vesti/18235/Prepoznali_gejeve

81 Australijski turista pretučen na Kalemegdanu, Blic, 21. septembar 2009,

<http://www.blic.rs/Vesti/Hronika/111648/Australijski-turista-pretucen-na-Kalemegdanu>

Napadnut je i libijski državljani L.K, inače student u Beogradu, u Tašmajdanskom parku 25. septembra u večernjim satima.⁸²

Vilijem Jurič (Urich), predsednik odbora Inter Pride organizacije spasao se 20. septembra od napada grupe mladića koji su ga pratili zahvaljujući svojim brzim nogama. Njega je u blizini Ulice Kneza Miloša počela da juri grupa huligana, ali je on uspeo da pobegne do obližnje policijske patrole.⁸³ I ruski gej aktivista Nikolaj Baev svedoči o tome da su na beogradskom aerodromu u Surčinu bili skinhedi i nacionalističke grupe.⁸⁴

8.3. Otkazivanje ili zabrana?

Da su stvari otišle predaleko i da će biti veoma teško da se Parada ponosa održi postalo je jasno 14. septembra kada je OOPP saopštenjem zahtevao od policije, sa kojom je do tada imao po njihovim tvrdnjama dobru saradnju, da objavi mere koje će preduzeti kako bi zaštitila učesnike manifestacije. OOPP je zahtevao od MUP Srbije “da saopšti koje će mere biti preduzete prema onima koji pokušavaju da nasilno spreče Povorku ponosa, koje uključuju preventivne aktivnosti i hapšenje onih koji budu napadali učesnike”.⁸⁵

Istog dana država je usmenim putem uputila zahtev organizatorima Parade ponosa da premeste svoj skup sa platoa ispred Filozofskog fakulteta na Ušće ili na plato ispred Palate Srbija.⁸⁶

U danima koji su usledili OOPP i druge GLBT organizacije bili su izloženi velikom pritisku sa raznih strana i potpunoj konfuziji u političkom i javnom prostoru koja je trajala do 19. septembra kada je Premijer Srbije primio predstavnike OOPP i uručio im policijsko rešenje o izmeštanju skupa sa Platoa kod Filozofskog fakulteta na Ušće ili ispred Palate Srbije. Ovo rešenje država predstavlja kao potez kojim je promenjeno mesto održavanja Parade ponosa zbog zaštite bezbednosti njenih učesnika i učesnica, dok organizatori insistiraju na tome da je ovim potezom ona zabranjena što su ponovili i na konferenciji za štampu koju su istog dana održali u Medija centru i na kojoj su obavestili javnost da Parada iz tih razloga neće biti održana. Pet članova OOPP je nakon neodržavanja Parade podnelo žalbu Ustavnom sudu u kojoj se zahteva da Sud presudi da je država zabranila uredno prijavljen skup.⁸⁷

Uručivanje pomenutog rešenja je za organizatore Parade značilo prekid sa očekivanjima da će država do dana za koji je zakazana manifestacija promeniti svoj ranije usmeno izrečen stav. Ujedno, država je time prekršila reč koju je dala organizatorima i javnosti da je spremna da učini sve da bi obezbedila ostvarivanje prava na okupljanje svim građankama i građanima Srbije.

Odnos obe strane prema ovoj temi možda najbolje ilustruje rasprava organizatora i Ministra za ljudska i manjinska prava Svetozara Čiplića i državnog sekretara Ministarstva pravde Slobodana Homena u “Utisku nedelje” TV B92 20. septembra o tome da li je parada zabranjena ili otkazana.

82 Pretučen Libijac u Beogradu, RTV Vojvodine, 26. septembar 2009, http://www.rtv.rs/sr_lat/hronika/pretucen-libijac-u-beogradu_149682.html

83 Gejeve u Beogradu huligani love u čoporu kao divlji psi, 24 sata, 21. septembar 2009, <http://www.24sata.rs/vesti.php?id=61867>

84 Ibid.

85 Građanke i građani nisu polarni medvedi, Saopštenje Organizacionog odbora Povorka ponosa, 14. septembar 2009. godine

86 Povorka ponosa – ko je pobedio?, Utisak nedelje, TV B92, 20. septembar 2009, https://xs4.b92.net/info/emisije/utisak_nedelje.php?yyyy=2009&mm=09&nav_id=383209

87 Ustavna žalba pet članova Organizacionog odbora Povorka ponosa, 19. oktobar 2009. godine

Tako u jednom trenutku ministar Čiplić kaže: “Pa mi se izgleda ne razumemo, ja sve vreme kažem, niko nije zabranio skup. Mi govorimo kao da je zabranjen skup.”⁸⁸

Na konstataciju Dragane Vučković iz OOPP da policijsko rešenje o izmeštanju skupa sa prijavljene lokacije na Ušće predstavlja praktično zabranu skupa na Platou, ministar kratko odgovara: “Da, da.”⁸⁹

Slobodan Homen tada interveniše rečima: “Ne bih ja baš tako, tu formulaciju koristio... Znamo šta znači zabrana u političkom smislu. To znači da državnom vrhu, Vladi, nešto ne odgovara.”⁹⁰

8.4. Epilog

OOPP je u državi video najodgovorniju stranu za neodržavanje Parade ponosa, a i reakcije dobrog dela domaće i međunarodne javnosti bile su veoma slične i suštinski negativne po državu Srbiju. Medijski prostor za GLBT pitanje je u značajnoj meri počeo da se zatvara a GLBT zajednica u Srbiji se našla u situaciji kojom je vraćena korak unazad suočavajući se sa izuzetno visokim nivoom nasilja i mržnje, strahom za svoju bezbednost i dilemama o tome da li su iscrpljena sva sredstva u borbi za održavanje Parade i jednakopravnost GLBT osoba.

Uviđajući sve negativne posledice neodržavanja Parade i situaciju u kojoj su se društvo, država i GLBT zajednica našli, GSA je u razgovorima sa predstavnicima LDP, DS, LSV, SDU, Helsinškog odbora za ljudska prava i pokreta Evropa nema alternativu inicirala formiranje Koalicije mladih protiv nasilja. Koalicija je osnovana 21. septembra 2009. godine. Shvatajući da je problem daleko prevazišao pitanje ljudskih prava samo GLBT osoba GSA i Koalicija su insistirali na mobilizaciji države i celog društva u borbi protiv nasilja. Koalicija je 1. oktobra održala protest “Šetnja protiv nasilja” na kojem je, prema policijskim procenama, učestvovalo oko osam hiljada građana.⁹¹

Na skupu je pročitano Proglas Koalicije mladih protiv nasilja u kome se između ostalog zahteva “brzo hapšenje i suđenje počiniocima krivičnih dela, kao i onima koji prete svim građanima, naročito onima koji nisu iste seksualne orijentacije. Zahteva se sloboda mirnog okupljanja, koje je jedno od osnovnih prava svih. Zahteva se i poštovanje ljudskih prava svih građana, nezavisno od nacionalne, političke, verske ili seksualne orijentacije, kao i da izjave moraju uvek biti propraćene konkretnim delovanjem.”⁹²

GSA je nastojala sve vreme da se politički osudi nasilan odgovor na najave održavanja Parade ponosa. Nakon odluke o neodržavanju Parade GSA je u saradnji sa svojim partnerima iz nevladinog sektora (Beogradski centar za ljudska prava, Građanske inicijative, Helsinški odbor za ljudska prava, Inicijativa mladih za ljudska prava i Komitet pravnika za ljudska prava) uputila Skupštini Srbije Deklaraciju protiv nasilja, pozivanja na nasilje, zločina iz mržnje i govora mržnje na usvajanje. Promocija ove Deklaracije održana je 26. oktobra 2009. u Medija centru. Narodna skupština Republike Srbije još uvek nije razmatrala ovu Deklaraciju.

88 Povorka ponosa – ko je pobedio?, Utisak nedelje, TV B92, 20. septembar 2009, https://xs4.b92.net/info/emisije/utisak_nedelje.php?yyyy=2009&mm=09&nav_id=383209

89 Ibid.

90 Ibid.

91 U Šetnji protiv nasilja hiljade građana, Mondo, 1. oktobar 2009, <http://www.mondo.rs/v2/tekst.php?vest=148417>

92 Ibid.

VII ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Po Zakonu o zdravstvenoj zaštiti, u delu koji se odnosi na Prava građana u postupku ostvarivanja zdravstvene zaštite, navodi se da građanin ima pravo na zdravstvenu zaštitu koja odgovara njegovom zdravstvenom stanju i pravo na kvalitet zdravstvene zaštite u skladu sa savremenim dostignućima medicinske nauke i utvrđenim standardima.⁹³ Ovaj Zakon je donet kao obavezujući akt na teritoriji Republike Srbije, koji važi za sve njene građane, bez obzira na njihovu nacionalnu, rasnu, versku, polnu pripadnost, seksualnu orijentaciju ili drugu osobenost.

GSA je registrovala više slučajeva kršenja Zakona, nastalih delom zbog nestručnosti lekarskog osoblja, delom zbog neadekvatnog nadzora nad njihovim radom od strane Ministarstva zdravlja. GSA ne može da utvrdi rasprostranjenost ovih pojava, pre svega zbog zatvorenosti zdravstvenog sistema, a zatim i zbog straha pacijenata da prijavljuju ovakve slučajeve, pogotovu što su zdravstveni problemi deo intime svakog pojedinca koji često izbegavaju da otvoreno pričaju o njima.

Generalna skupština Svetske zdravstvene organizacije (WHO) odobrila je 17. maja 1990. godine izveštaj Međunarodne klasifikacije bolesti i srodnih zdravstvenih problema u kojem je prvi put navedeno da seksualna orijentacija (heteroseksualna, biseksualna i homoseksualna) sama po sebi ne predstavlja bolest niti poremećaj⁹⁴. U prethodnom izveštaju homoseksualnost se navodila kao seksualni poremećaj ličnosti. Srpsko lekarsko društvo je tek 14. maja 2008. godine uskladilo svoj zvanični stav sa stavom Svetske zdravstvene organizacije, te je tako, iako sa 18 godina zakašnjenja, dodatno obavezalo medicinsko osoblje u Srbiji da homoseksualnost ne tretira kao bolest.

Danas se zna da se homoseksualnost kao čovekova seksualna orijentacija ne leči, već da se uz pomoć psihoterapije leče posledice koje je stvorilo okruženje homoseksualne osobe. Ti poremećaji mogu biti neuroze (anksioznost, nesanica, depresija), ali i psihoze (manijakalna depresija, shizofrenija, paranoja). Navedeni poremećaji koji nastaju usled negativnog stava okruženja (porodice, vršnjaka, škole, društva) javljaju se kod osoba svih seksualnih orijentacija.

I pored obavezujućeg stava WHO, izrađeni su i objavljeni stručni radovi koji govore o razlici između homoseksualnih i heteroseksualnih osoba i to u moždanoj strukturi, emitovanju drugačijih pazušnih mirisa, prenatalnim hormonalnim poremećajima, različitoj reakciji na boje i zvukove, razlici u dužini i debljini penisa, razlici u razmeri drugog i četvrtog prsta.

Psihijatri su se do pre dvadeset godina služili elektrokonvulzivnom terapijom, averzivnom terapijom, hemijskom i fizičkom kastracijom, lobotomijom i hirurškom promenom pola homoseksualnih „pacijenata“. Psihoterapeuti ponekad umeju da iskoriste ranjivost svojih pacijenata (ili roditelja koji od svoje dece prave pacijente) i da u psihoanalizi odu iza granica naučnog, terapijskog i moralnog.

U psihoanalizi retki su radovi koji ubedljivo govore o homoseksualnosti, bilo da je smatraju psihološkim poremećajem ili ne. Čak je i osnivač te grane psihologije Sigmund Frojd spoznao da se homoseksualnost ne može ni sprečiti ni lečiti. Iako je verovao da je homoseksualnost povezana s ranim fazama u životu i mogućim traumama, nije izložio posebnu metodologiju kojom bi se traume o kojima je govorio mogle tretirati.

93 Zakon o zdravstvenoj zaštiti Republike Srbije, član 18.

94 Međunarodna klasifikacija bolesti (ICD-10) glava V, deo F66, Svetska zdravstvena organizacija od 17. maja 1990. godine

1. Primeri nestručnog zdravstvenog obrazovanja

Edukativni centar Zdravstvenog centra Valjevo pod pokroviteljstvom Ministarstva zdravlja održao je 4. decembra 2009. godine stručnu edukaciju sa temom „Prevenција samoubistva i samoubilačkog ponašanja mladih“. Na ovom skupu je između ostalog rečeno i da su „razlozi samoubistva i pokušaja samoubistva zaista kompleksni. Vrlo važni faktori su i problemi identiteta, ponekad homoseksualnost, neuspeh u školi, loša kontrola besa, vrlo često i porodični problemi“.⁹⁵

U udžbeniku za predmet Higijena i medicina rada na šestoj godini Medicinskog fakulteta u Beogradu, pored veoma korisnih informacija stoji i da „edukacija mladih treba da obuhvati kompletnu skalu faktora rizika koje danas nosi promena seksualnih partnera, kao i sve neželjene posledice. To posebno važi za mlade osobe sklone promiskuitetnom ponašanju. Savetovanje i edukacija su osnovne mere u prevenciji polno prenosivih bolesti. Neophodno je prepoznati i eventualne nastranosti, koje se mogu javiti kod seksualno poremećenih osoba. Uzroci mogu biti veoma različiti, počev od hormonskih poremećaja, straha od seksualne aktivnosti, pogrešnog vaspitanja u porodici, pogrešnih identifikacionih modela itd. To je pre svega homoseksualizam, kome se u mnogim zemljama pristupa na vrlo različite načine. Ovo je tzv. rizična grupa za prenošenje HIV infekcije. Tu su i drugi poremećaji nagona – transvestitizam, fetišizam, pedofilija, zoofilija, sadomazohizam, voajerizam, sodomija, gerontofilija i ekshibicionizam. Svi poremećaji polnog nagona zahtevaju ozbiljan tretman i lečenje“.⁹⁶

U udžbeniku Biologije za treći razred medicinske škole između ostalog piše da „postoje i takve osobine koje u nešto manjoj meri odstupaju od normalnog ponašanja i označavaju se kao devijantne forme ponašanja. U takve osobine spada na primer sklonost ka kriminalu, korišćenje alkohola ili droge, homoseksualnost, kao i mnoge druge osobine koje odstupaju od standarda uobičajenog ponašanja među ljudima.“⁹⁷

Ovde dodajemo još nekoliko podataka koji se odnose na postojanje takozvanog Centra za lečenje homoseksualizma, nastalog sa „ciljem da pruži ruku osobama koje su upale u teške okove homoseksualizma“, a kojim upravlja izvesni dr M. P.⁹⁸, kao i na javne istupe pojedinih ljudi od struke (istovremeno i političare), a koji za homoseksualnost kažu da je „vrsta deformiteta, jer takvi parovi ne mogu da imaju potomstvo“⁹⁹.

1.1. Slučaj I.P. (27)

Od svoje desete godine osećao sam da me više privlače muškarci nego žene. Po polasku u srednju školu javili su se i prvi problemi sa depresijom, pošto sam teško prihvatao svoju seksualnu orijentaciju. Bilo mi je teško da prihvatim da se razlikujem od drugih, a da ta različitost u našem društvu nailazi na užasne osude i diskriminaciju.

Bio sam izuzetno asocijalan, povučen u svoj svet, što je verovatno izazivalo sve veću depresiju.

95 „Prevenција samoubistva“, izveštaj sa stručne edukacije 'Prevenција samoubistva i samoubilačkog ponašanja mladih', http://www.dzmionica.rs/index.php?option=com_content&task=view&id=145&Itemid=1

96 Higijena, prof. dr Radojka I. Kocijančić, Zavod za udžbenike, Beograd, 2009

97 Biologija 3, autori D.M, M.A, A.S, V.D, deveto izdanje, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Beograd, poglavlje Genetička uslovljenost mentalnih poremećaja, str.92

98 Intervju u dnevnim novinama Pravda, <http://www.cps.org.rs/pravda.pdf>

99 „Jovan Marić podržava Đilasa“, BGD Novine, 11. avgust 2009,

http://www.bgdnovine.com/bgd/index.php?option=com_content&view=article&id=2978:jovan-mari-podrava-ilasa&catid=58:domovi-zdravlja&Itemid=343

Kada više nisam znao kako sam da se borim sa svojim problemima, obratio sam se školskom psihologu. Rekao sam joj za svoju seksualnu orijentaciju i bilo mi je drago jer nisam naišao na osudu, ona me uputila na psihologa Zdravstvenog Centra. Ni ovde nisam naišao na osude i dobio sam uput za odeljenje psihijatrije Zdravstvenog Centra.

Pri prvom odlasku kod navedenog psihijatra polovinom 2001, nisam joj rekao za svoju seksualnu orijentaciju, već drugi put, skupio sam hrabrost i rekao joj da sam gej. Prvo me je napala zašto joj to nisam rekao prvi put, a potom se na mene sručila lavina osuda i uvreda. Njen stav o homoseksualnosti je bio da je to bolest i da moramo raditi na promeni mog seksualnog identiteta. U tim trenucima prihvatio sam njen stav pošto je ona za mene bila autoritet. Njeni pokušaji mog lečenja svodili su se na svakave osude i uvrede i terapiju naizmeničnog pokazivanja fotografija nagih muškaraca i scena saobraćajnih nesreća punih krvi, scena operacija i spomenika ili groblja.

Od jednog gej dečka koji je takođe zbog sličnih problema dolazio kod nje, a koji je pokušao i samoubistvo čuo sam da mu je rekla da je bolje da je uspeo da se ubije jer nije vredan da živi. Kod navedenog psihijatra odlazio sam u periodu od 2001. do 2003. godine. Svaki put je koristila termin 'peder' i uvek uvredljivim tonom.

U toku mog odlaska kod nje predložila mi je odlazak na lečenje u Dražerovu. Pošto sam hteo da studiram i nije mi bilo jasno zašto moram biti hospitalizovan, otišao sam kod drugog psihijatra, koji mi je rekao da ne postoje nikakve potrebe da ja na lečenje idem u Dražerovu gde se leče bolesti zavisnosti. Sa tim stavom da neću u Dražerovu otišao sam ponovo kod nje. Kada sam joj objasnio da ne želim da idem u Dražerovu već da studiram, ona mi je rekla da ja nisam za Beograd, da ja tamo idem samo da orgijam.

Kada sam joj rekao da su mi predložili da se obratim u Palmotićeve ona mi je rekla da je najbolje da odem sam negde na planinu da me niko ne gleda i da nikog ne ugrožavam. Tada je rekla da ona više neće da radi sa mnom i da nađem drugog psihijatra. Od tada sam odlazio kod drugog psihijatra, a po njegovoj preporuci bio sam tri i po meseca hospitalizovan u Palmotićevoj gde sam imao odgovarajući tretman i gde nisam zbog svoje orijentacije bio osuđivan.

Po povratku iz Palmotićeve otišao sam kod pomenutog psihijatra i pokazao joj otpusnu listu na kojoj je dijagnoza bila F33.2 (depresija). Ona je uzela otpusnu listu, pogledala je i bacila vidno besna uz reči da ovim oni ništa ne dokazuju. Zbog nesavesnog i pogrešnog pristupa navedenog psihijatra, izgubio sam dve godine svog života, nisam završio fakultet koji sam želeo, iako sam imao mogućnosti. Neću ni govoriti o emocionalnim problemima.

Ovaj intervju dajem jer želim da pomognem drugim osobama koje mogu imati problema koje sam i ja imao. Na žalost sada znam još dve osobe koje odlaze kod navedenog psihijatra, jedna je 1984. godišta, ima iste probleme i isti tretman kod navedenog psihijatra i njene stavove prihvata kao ispravne. Druga osoba je starija, oženjen je i ima dete. Oženio se kako bi prikrrio svoju seksualnu orijentaciju. Terapija navedenog psihijatra u ovom slučaju se svodi na to da on održi seksualne odnose sa svojom ženom.¹⁰⁰

1.2. Slučaj D.I. (23)

D.I. nakon dolaska u Beograd na studiranje upoznaje žensku osobu stariju pet godina od nje,

100 Izveštaj Asocijacije Duga, 15. mart 2009. godine

sa kojom ubrzo započinje da se zabavlja. Nakon par meseci, majka joj u mobilnom telefonu pronalazi fotografije na kojima se D.I. ljubi sa svojom devojkom. Majka donosi odluku da ćerku vrati iz Beograda u rodni grad i da je podvrgne psihoterapiji u lokalnom Domu zdravlja. Psihijatar joj postavlja dijagnozu F20 (Shizofrenija-mladalačko ludilo) i započinje tretman sa D.I. koja nakon mesec dana beži u Beograd, gde provodi naredna dva meseca u skrivanju od majke. Psihički izmorena i po preporuci javlja se privatnom terapeutu u Beogradu, koji sa njom radi narednih šest meseci.

Kada me je majka odvušla kod psihijatra morala sam da lažem o svojim emocijama i da negiram da sam lezbejka, jer nisam mogla da istrpim stalno ispitivanje i ubeđivanje da sam zavedena od strane beogradskih makroa koji hoće da me prodaju u belo roblje i slične gluposti. Govorio je da mi ne treba ta bolest kao što je homoseksualnost u životu. U pojedinim trenucima sam osećala takav napad besa i panike da ni sama ne znam kako sam se uzdržala da ne napadnem tog psihijatra. Ne mogu da opišem koliko je bio sugestivan i koliko mi se unosio u lice i vređao i mene i mog oca koji je ostavio moju majku. Tvrdio je da sam ja htela da se osvetim majci. Pokazivao mi je slike muškaraca i ja sam ga lagala da mi se jako sviđaju i da bih rado imala seks sa njima. Posle četvrtog puta, bila sam kao krpa. Pomislila sam da neću još dugo izdržati. Mržnja od strane psihijatra me je ubijala. Jedino što sam mogla jeste da pobegnem.¹⁰¹

D. I. je nastavila svoje studije. U njenom zdravstvenom kartonu u matičnom Domu zdravlja stoji navedena dijagnoza F20 koja nije potvrđena ni kod privatnog terapeuta, ni kasnije na redovnom lekarskom pregledu.

1.3. Slučaj S.D. (28)

Po njegovoj izjavi, oduvek je imao sklonost ka istom polu i nikad ga nisu privlačile devojke. Bio je u vezi sa pet muških osoba i sa više muških osoba u kako kaže „neformalnom seksualnom odnosu“. Prilikom pete veze, biva „otkriven“ od strane roditelja i odveden kod psihoterapeuta koji je kućni prijatelj porodice D. Počinje terapija kojom se pokušava da se S.D. „vrati na pravi put“ i to tako što se psihoterapeut u saradnji sa roditeljima aktivno uključuje u privatni život S.D. Terapija se u osnovi svodila na to da se S.D. natera na seksualni odnos sa devojkom i u tom smislu je pronađena devojka kojoj se S.D. od ranije dopadao i koja je dobrovoljno pristala da bude njegova „devojka“. Roditelji na nagovor psihoterapeuta, prave od te veze veridbu koju proslavljaju zajedno sa roditeljima „verenice“ i brojnim prijateljima S.D. Terapija odvikavanja od istog pola se nastavila i u narednim mesecima i to na način da S.D. potpiše ugovor sa psihoterapeutom u kome se obavezuje da više neće imati seks sa muškom osobom. Sve vreme, S.D. pije antidepresiv iz grupe selektivnih inhibitora preuzimanja serotonina. Nakon godinu dana, S.D. stupa u brak sa devojkom koja mu je dotadašnja „verenica“. Pritisak roditelja prestaje, kao i odlazak kod psihoterapeuta. S.D. nakon toga samoinicijativno kreće na psihoterapiju kod drugog terapeuta, gde na prvoj seansi kaže „da ga i dalje privlače muškarci, da ne može da se uzbudi kad je sa suprugom i da ne zna kako da izađe iz začaranog kruga u koji je uvučen“. Trenutno je na terapiji.¹⁰²

Zaključak

GSA se javljaju osobe koje trpe stalni psihološki pritisak od strane porodice, vršnjaka, nadređenih na poslu, ali i u zdravstvenim ustanovama. Postoji veliki broj primera diskriminacije prema

101 Izjava D.I. Interna dokumentacija GSA

102 Izjava S.D. Interna dokumentacija GSA

osobama koje su slobodnije u svom oblačenju i ponašanju i koje se u očima zdravstvenih radnika očitavaju kao pripadnici GLBT populacije. Često su izvrgnuti podsmehu, nepotrebnom čekanju, uvredama na pregledima (primer M.Đ. koji je ismevan na pregledu kod hirurga u KBC Bežanijska Kosa kada je došao da se leči od kondiloma u predelu analnog otvora¹⁰³), ali i teškim povredama prava na zdravstvenu zaštitu kada je u pitanju pomoć lekara specijaliste psihijatrije ili neuropsihijatrije, kao i psihologa.

Ako je Svetska zdravstvena organizacija izbacila 1990. godine homoseksualnost iz Registra psihičkih oboljenja, a to je kasnije potvrdilo i Srpsko lekarsko društvo, neetički je, neprofesionalno i nemoralno to što se pojedini lekari opredeljuju da homoseksualne osobe svrstavaju u pacijente sa psihičkim oboljenjima. Ovim se krši pravo GLBT osobe na zdravstvenu zaštitu koja „odgovara njegovom zdravstvenom stanju i pravo na kvalitet zdravstvene zaštite u skladu sa savremenim dostignućima medicinske nauke i utvrđenim standardima“.

GLBT osobe koje su zbog psiholoških problema uzrokovanih neadekvatnim odgovorom okruženja odlučile da se obrate psihoterapeutu. U svojim zdravstvenim kartonima najčešće imaju šifre F33, F32, F20 i F20.6, a da za to u najvećem broju slučajeva nema osnova. Ovakva stigmatizacija koja se vrši od strane pojedinih lekara, osobama manjinske seksualne orijentacije donosi velike neprijatnosti i onemogućava ih da konkurišu i rade poslove koje bi možda želele da rade. Naknadno veštačenje i korekcija već upisanog psihičkog statusa se po pravilu nikada ne završava pozitivno, najčešće iz razloga „zaštite lekarske struke i kolegijalnosti“.

GSA i dalje vidi Savetovalište za seksualnu orijentaciju pri Studentskoj poliklinici u Beogradu kao najbolji primer dobre prakse u saradnji zdravstvene ustanove i pripadnika GLBT zajednice.

103 Izjava M.Đ, Interna dokumentacija GSA

VIII PRAVO NA OBRAZOVANJE

Nasilje u školama u Srbiji, pre svega srednjim, je vrlo rasprostranjeno. U javnost često stižu informacije o tučama među srednjoškolcima¹⁰⁴ i napadima učenika na profesore¹⁰⁵. Tako su samo u prva tri dana školske 2009/10. godine u Beogradu zabeležena dva fizička obračuna među srednjoškolcima¹⁰⁶, kao i slučaj napada nožem na učenika jedne osnovne škole.¹⁰⁷ Prethodnih godina čak su zabeleženi i pokušaji ubistva¹⁰⁸ i ubistva srednjoškolaca od strane vršnjaka.¹⁰⁹

O nasilnosti srednjoškolske populacije govore i istraživanja sprovedena u poslednjih nekoliko godina. Tako najnovije istraživanje nevladine organizacije OKO pokazuje da je svaki drugi srednjoškolac prisustvovao tučama, svaki šesti pljačkama, a svaki jedanaesti seksualnom zlostavljanju. Ovo istraživanje pokazuje i da skoro svaki četvrti srednjoškolac prijavljuje da je u njegovoj školi prisutno maltretiranje homoseksualaca. Posebno je zabrinjavajuće da se osam od deset srednjoškolaca plaši da prijavi slučajeve nasilja.¹¹⁰

Istraživanje CARE International, International Center for Research on Women i Inicijative mladića za sprečavanje rodno zasnovanog nasilja na Severo-zapadnom Balkanu među srednjoškolcima u Srbiji, sprovedeno u februaru i martu 2009, pokazuje da se preko 60% ispitanika slaže sa tim da je nasilje prema homoseksualcima uvek opravdano. Preko 70% ispitanika opravdava nasilje kako bi se odbranila čast i ne bi se družila sa homoseksualcima.¹¹¹ Takođe, ovo istraživanje je pokazalo da je 21% ispitanika u Beogradu verbalno napalo ili upućivalo pretnje nekome za koga je smatrao da je gej ili feminiziran, a 13% je učestvovalo u prebijanju takve osobe. Situacija je malo bolja u Prokuplju, gde je na ista pitanja potvrdno odgovorilo po 11% ispitanika.¹¹²

Obrazovne vlasti nisu formirale jasnu politiku protiv nasilja u školama, pogotovu kad je ono izazvano homofobijom, a o tome koliko država nije svesna problema možda najbolje govori sastanak Borisa Ditriha, direktora za zastupanje GLBT programa Hjuman rajts voča (Human Rights Watch) i predstavnika GSA sa Dragutinom Brčinom, specijalnim savetnikom ministra prosvete tokom posete Ditriha Srbiji krajem oktobra 2009. godine. Upoznajući predstavnika HRW sa obrazovnim sistemom Srbije Brčin je sa velikom ubeđenošću i sigurnošću tvrdio da Ministarstvo prosvete nije registrovalo ni jedan slučaj nasilja ili diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije među stotinama hiljada učenika i studenata.

Ovde navodimo samo jedan slučaj kao ilustraciju šta se dešava GLBT učenicima u Srbiji.

---

104 Dva incidenta u novosadskim školama, B92, 21. oktobar 2009,

http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2009&mm=10&dd=21&nav_id=387952

105 Srednjoškolac pretukao profesorku, Mondo, 20. jun 2009, <http://www.mondo.rs/v2/tekst.php?vest=138385>

106 Tri tuče za tri dana škole, Mondo, 3. septembar 2009, <http://www.mondo.rs/v2/tekst.php?vest=145788>

107 Novi incident u školi, napadnut dečak, Mondo, 2. septembar 2009,

<http://www.mondo.rs/v2/tekst.php?vest=145677>

108 Uhapšen srednjoškolac zbog pokušaja ubistva druga, 2. decembar 2009,

http://www.rtv.co.rs/sr_lat/hronika/uhapsen-srednjoskolac-zbog-pokusaja-ubistva-druga_161587.html

Tragovi iz prošlosti, Večernje novosti, 4. decembar 2009,

<http://www.novosti.rs/code/navigate.php?Id=14&status=jedna&vest=164592>

109 Srednjoškolac ubijen šrafčigerom, Press, 19. oktobar 2008,

<http://www.pressonline.rs/sr/vesti/hronika/story/49424/SREDNJO%20C5%A0KOLAC+UBIJEN+%20C5%A0RAFCIGEROM.html>

110 Svaki šesti adolescent prisustvovao pljačkama, Mondo, 22. januar 2010,

http://www.mondo.rs/s158802/Hronika_i_Drustvo/Svaki_sesti_adolescent_prisustvovao_pljackama.html

111 Rezultati istraživanja, Jovana Stojanovski, CARE International, decembar 2009. godine

112 Tehnički sažetak početnog istraživanja – Srbija, str. 8, CARE International, decembar 2009. godine

Učenik jedne od beogradskih srednjih škola S.R. (16) rekao je svojim drugarima i drugaricama u odeljenju da je gej tokom drugog polugodišta prve godine aprila 2009. godine.

Od mnogih učenika sam čuo da su im roditelji zabranili da se druže sa mnom kada su saznali da sam gej, da su im pričali tipične priče kako je to loše. Retki su bili oni kojima je govoreno da je svejedno ko će koga voleti. Mnogi učenici su me u početku izbegavali, zatim su se oko mene našle grupe devojaka koje su mislile da je imati gej prijatelja baš cool. Zatim, uglavnom zbog škole i zajedničkih radova počeo sam da se družim sa ostalim devojčicama, dok su me dečaci izbegavali i bežali od mene kao da su videli đavola. Mnoge su promenile svoje mišljenje i odlučile da ne slušaju šta su im njihovi roditelji govorili. Kasnije mi je bilo veoma interesantno to kako su neki dečaci u stanju da govore sa mnom samo kada su sami, da ih ne vide drugi, možda će neko da pomisli da su i oni pederi. Mnogi razgovori sa njima su uglavnom otpočinjali tako što bi mi prvo prebacivali, verovatno za svaki slučaj, ako neko gleda. A zatim se završavali iscrpnim pitanjima o svim temama homoseksualnosti, najviše o seksu.

Svakog dana moje pripreme za školu su kao pripreme za rat koji se samo nastavlja i širi. Pošto sam za kratko vreme postao "popularan" u školi kao "onaj peder", ta popularnost se brzo širi hodnicima. Ponekad samo stavim slušalice u uši, a ne pustim muziku čisto da čujem šta pričaju. U principu uvek isto ili slično: "Eno ga peder", "Vidi pедера". Ili, zapevaju "Ubij, ubij pедера", poviču "Smrt pederima!" (fegetima ili slično), ili me gledaju kao da sam im pola porodice pobio i beže od mene, zbog straha. Ponekad me i udare, ponekad se okupe oko mene i počnu da mi viču i broje od 10 do 0 i onda otpočinje ona divna šutka od čega kasnije lečim modrice po nogama.

Takođe, kada nemaju šta da rade, obično onaj pozamašni muški deo, čak i kad su kući, vole da pošalju neku pretnjicu preko Face-a, čisto da me podsete na rat koji me očekuje i sutra i prekосуtra i do kraja školovanja, a možda i kasnije.

Divno je videti profesore, za koje se smatra da su edukovani i tolerantni ljudi, kako menjaju svoje stavove prema učeniku koji ide u školu u kojoj oni rade. Svaka čast izuzecima. Pre svog "outovanja" u školi mnogi profesori su me smatrali za divno dete, vrednog učenika, petice kao da su sa neba padale pravo u dnevnik, a sada je već sve drugačije. Još nedovršeno polugodište druge godine u srednjoj školi odvijalo se užasno, dosta negativnih i bespotrebnih komentara profesora upućenih celom odeljenju, sa mrkim pogledom prema meni, dosta nepotrebnih kolutanja očiju, aplauza homofobičnih klinaca, a od kojih se jasno može videti da su neki od njih pomalo i "autohomofobični". Naravno profesori uživaju. Verovatno im mnogo znači osećaj pobeđe nad nekoliko različite dece u jednoj školi, koja su tu samo da bi se edukovala i nastavila sa svojim životom.

Recimo, sedimo na času. Profesorka prevodi tekst, učenici pišu u svojim sveskama. Stižemo do rečenice: "A onda se Tulio zaljubio u jednu devojkicu." Prošlo je par sekundi, a onda je usledio komentar profesorke: "Bolje što se nije zaljubio u nešto drugo."

Na času istorije pričamo o Vizantiji i Rimu i životu u istim. Nije se dugo pričalo o toj temi, polako se prešlo na kontrast između današnjeg vremena i tog od pre nekoliko vekova. Naravno, pošto je bilo vreme prajda, LGBT populacija je morala da dođe u prvi plan. Gledam u svoju profesorku i slušam je, a čujem: "Homoseksualci, to nije normalno, to je protiv prirode, to je pomodarstvo, sve to treba pobiti." U istom trenutku usledio je i ogroman aplauz, sem par dece. Pritom, svi gledaju u jedinog outovanog pедера u školi.

Naravno postoje i oni profesori čije se mišljenje promenilo ili je oduvek bilo takvo da nemaju

problema sa tim. Jedna slika mi je još uvek u glavi i uvek kada pomislim na to toplo mi je oko srca. Moja bivša razredna, pre nego što sam promenio smer, je saznala za mene. Prvo je negodovala, a onda me odvela i kod psihologa. Posle tog razgovora, kada je čula celu moju priču, videla čak i moje suze, rekla mi je da ako ijedno od njene dece bude kao ja, neće se protiviti i prihvaćće ih onakve kakve jesu. Takođe ima i onih znatizeljnih profesora, kao i sadašnja razredna, koja me ispituje o baletanima sa kojima ona radi i onda me pita da li znam nekog od njih i da li su oni gej. Svakog puta moram da joj objašnjavam da nije na meni da outujem druge osobe.

Upoznao sam mnoge koji su mi se sami outovali, ali me i zamolili da to ne govorim nikome. U principu i za njih se govori, šuška, po koja reč možda izleti i ka njima, ali niko nije siguran jer oni to nisu javno rekli i sebe tako okarakterisali. Neki su hrabriji i suprostavljaju se, neki to samo progutaju.

Najintigrantnija, najzastupljenija i najinteresantnija tema među napaljenim tinejdžerima upravo i jeste seks, ali da li je i gej seks? Naravno, tu postoji ono dobro poznato: strejt dečacima su lezbejke "strava", strejt devojčicama su gejevi "ok". Ipak, svi imaju pitanja na tu divnu temu za mene, na šta se ja smejem kao budala i osećam se kao seksolog. Uglavnom, devojčice ne pitaju puno, možda po koje pitanje tu i tamo, čisto da se malo "obrazuju", dok dečaci ispituju tako detaljno, iako već nekim čudom mnoge stvari i sami znaju. Obično kad se pokrene ta tema, pokrene se i ona druga, ko je još gej u našoj školi? Na to pitanje nikada ne odgovaram, odgovorim time da ih ima i da znam neke, ali da nije na meni da ih ja outujem.¹¹³

113 Izjava S.R, Interna dokumentacija GSA

IX ODNOS DRŽAVNIH ORGANA PREMA GLBT POPULACIJI

Država Srbija je tokom 2009. godine pokazala da nije bila spremna za izazovnu situaciju stvorenu povećanjem vidljivosti GLBT zajednice i njenog zauzimanja značajnog dela javnog prostora. To najbolje pokazuju kontradiktorne izjave nosioca vlasti, nespremnost na odbranu osnovnih načela ravnopravnosti, posebno prilikom donošenja antidiskriminacionog zakona i procesa organizovanja Parade ponosa, a u pojedinim slučajevima i diskriminatorno ponašanje, kao što je bila zabrana konferencije za medije GSA u SC.

1. Parada ponosa

Parada ponosa je trebalo da bude događaj koji će, između ostalog, da pokaže da su državne vlasti spremne 2009. godine da garantuju ravnopravnost svih građanki i građana. Međutim, zbog nedostatka političke hrabrosti i odgovornosti najviših državnih struktura desilo se upravo suprotno.

Vlada Srbije je odbila da se izjasni o tome da li podržava GLBT zajednicu i Paradu ponosa i donela odluku da se tim pitanjem bave isključivo resorno nadležna ministarstva policije i ljudskih prava. Tako je pitanje održavanja Parade ponosa postalo isključivo bezbednosno pitanje.

To govori i poslednje, tj. jedino saopštenje Vlade Srbije pred samu Paradu ponosa 17. septembra 2009. godine. Umesto da uputi jasnu i nedvosmislenu poruku da je nasilje neprihvatljivo i da će se obračunati sa svakim ko ugrožava bezbednost učesnika Vlada je pohvalila Srbiju zbog ostvarenih demokratskih standarda i uputila poziv građanima da ne ugrožavaju javni red i mir.

“Srbija je demokratska država sa visokim standardima ljudskih prava i pravo svakog građanina je da izražava svoje ustavne slobode”, rečeno je na sednici Vlade. “Vlada poziva građane da poštujući Ustav i demokratske vrednosti ne narušavaju javni red i mir i da ne ugrožavaju bezbednost drugih građana”, saopštila je Vlada Srbije.¹¹⁴

Prvu priliku da se izjasni o Paradi ponosa Vlada je dobila još krajem aprila kada je poslanik NS Miroslav Markićević postavio poslaničko pitanje premijeru Mirku Cvetkoviću da li će učestvovati u paradi ponosa koju su nevladine organizacije najavile za leto.

Cvetković je odgovorio da neće učestvovati na toj manifestaciji, a da, koliko mu je poznato, neće ni ministri.¹¹⁵

Usledilo je zvanično pismo OOPP svim članovima Vlade Srbije sa pozivom za učešće na paradi na koje odgovor nikad nije stigao. Međutim, članovi Vlade su iskoristili medije da se ograde od jednog od politički bitnijih događaja u Srbiji.

U Vladi Srbije juče su nam rekli da se do sada nije razgovaralo o organizaciji „Parade ponosa” i da se najverovatnije o tome neće ni raspravljati. Međutim, svi ministri sa kojima smo juče kontaktirali odbijaju svaku mogućnost da se pojave na gej paradi.

¹¹⁴ Vlada Srbije i EU podržale “Povorku ponosa”, Blic, 17. septembar 2009,
<http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/111225/Vlada-Srbije-i-EU-podrzale-Povorku-ponosa>

¹¹⁵ Ministri odgovarali na pitanja, B92, 30. april 2009,
http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2009&mm=04&dd=30&nav_id=358242

Bogoljub Šijaković, ministar vera, i Petar Škundrić, ministar rudarstva i energetike, kao predstavnici starije garde među ministrima, nisu uopšte hteli da razgovaraju o „takvim, neozbiljnim temama“.

Milan Marković, ministar za državnu upravu i lokalnu samoupravu, na pitanje da li će prisustvovati gej paradi kratko je odgovorio da neće.

“Ne želim da komentarišem taj poziv. Znam samo da ja na tu paradu ne idem”, rekao je ministar Marković.¹¹⁶

Ministar za dijasporu Srđan Srećković kaže da ne zna tačno kad je datum održavanja parade, pa ne može na vreme da isplanira obaveze.

“Neću učestvovati na tom hepeningu. Nemam ništa protiv da bilo ko ispoljava svoje afinitete bilo koje vrste, naravno sve dok ne ugrožava prava drugih”, kaže ministar Srećković.

S druge strane, u kabinetu ministra poljoprivrede Saše Dragina rekli su nam da se ministar neće izjašnjavati o organizaciji gej parade, pošto nije dobio nikakav zvaničan poziv.

“U svakom slučaju, mi se bavimo isključivo poljoprivredom”, rekli su u Draginovom kabinetu.

Ni ministarka pravde Snežana Malović nije želela direktno da odgovori da li će podržati gej paradu, pošto je, kako je rekla, reč o previše osteljivom pitanju.

“Šta god se kaže na tu temu može da bude pogrešno protumačeno. Ne bih ulazila u bilo kakve polemike koje bi dovele u pitanje prava seksualnih manjina. Pristalica sam toga da ne treba da postoji nikakva vrsta diskriminacije bilo da govorimo o rasi, polu ili seksualnoj orijentaciji”, kaže Snežana Malović.¹¹⁷

Ministar policije Dačić je dugo izbegavao da se izjasni o Paradi ponosa, pa je tako njegova prva reakcija stigla tek polovinom septembra 2009. godine. I on je u početku naglašavao rizike koje nosi održavanje Parade ponosa, ali je i garantovao bezbednost učesnika.

“Rizika od nasilja ima i ko kaže da nema ne govori istinu. Sa policijskog aspekta to je visokorizična manifestacija, i odavno u Srbiji nije bilo rizičnije”, kazao je Dačić novinarima u Beogradu tokom pauze na seminaru koji je organizovalo norveško ministarstvo spoljnih poslova. “Mi ćemo uložiti sve što je u našim rukama da se obezbedi javni red i mir, to je naš posao.”¹¹⁸

Par dana kasnije Dačić je i objasnio šta znači to “sve što je u našim rukama”, pa je izjavio da “skup u nedelju, prema bezbednosnim procenama, nosi rizike i zato ćemo morati da angažujemo nekoliko hiljada policajaca”.¹¹⁹

Ipak, i pored ovih izjava očigledno je bilo da ministar policije ima problema sa pripadnicima MUP-a. U više situacija pripadnici policije na različitim nivoima su pokazali da nisu spremni da brinu o bezbednosti svih građana i da profesionalno rade svoj posao kada su u pitanju GLBT osobe.¹²⁰

O razlikama između Dačićevih političkih izjava i situacije na terenu pokazuju i tvrdnje OOPP da ih policija zastrašuje, koje su izneli i u Ustavnoj žalbi: “Tokom ovog sastanka predstavnicama OOPP je pušten video snimak razbijanja policijskog kordona automobilom, kao primer nečega što može da se desi, pominjana je mogućnost da nasilnici lete paraglajderima iznad skupa i da bacaju oštre objekte, što pripadnici MUP-a ne bi mogli da spreče, kao i eventualno bacanje bombi na skup i napada pištoljima.”¹²¹

U procesu organizovanja Parade ponosa, pored Ministra Dačića, značajnu ulogu je svakako imao i Ministar za ljudska i manjinska prava Svetozar Čiplić, koji je davao načelne izjave podrške skupu i, s obzirom na svoj resor, angažovao se u obezbeđivanju kontakta sa državnim organima OOPP u funkciji što bolje pripreme događaja.

Čiplić je u početku ocenio da je Vlada Srbije, time što je usvojen Zakon o zabrani diskriminacije, na najbolji mogući način pomogla organizatorima gej-parade u Beogradu.¹²² Nakon toga on je zauzeo odlučniji stav, pa je izjavio da su Srbija i Beograd spremni za Paradu ponosa, ali da to ministarstvo i Vlada Srbije neće na neki poseban način da je pomažu i promovišu.¹²³

U septembru, kada su aktivnosti ekstremističkih grupa već izmakle kontroli, ministar Čiplić je nakon jednog od sastanaka sa OOPP izjavio da su oni zajednički procenili da će Parada ponosa “proći nesmetano”.

“Državni organi će pružati logističku podršku da ta manifestacija prođe bez problema i da se ustavna sloboda (učesnika Parade ponosa) promovise na nesmetan način”, rekao je Čiplić agenciji Beta i dodao da organizatori skupa “nisu ni tražili drugi vid pomoći”.

Čiplić je rekao i da su organizatori Parade ponosa i predstavnici Vlade Srbije zajednički ocenili da je “dosadašnje učešće državnih organa (u vezi sa tim skupom) sasvim dovoljan način saradnje”.

Ovo se sve dešavalo samo dve nedelje pre donošenja odluke da se Parada ponosa ne održi, a koliko su državni organi nespremni da podrže jedno od osnovnih ljudskih prava, pokazuje i to da je Čiplić tom prilikom izjavio da nijedan ministar nije dobio poziv za učešće u tom defileu, a svako od njih će proceniti da li će doći.¹²⁴

Najskandalozniji odnos prema pretnjama Paradi ponosa imao je sada već bivši v.d. republički tužilac Slobodan Radovanović, koji je pokušao da umanjí značaj i ozbiljnost najava ekstremističkih organizacija da će sprečiti svim sredstvima njeno održavanje. Te postupke Radovanović je predstavio kao polemičke tonove.

¹¹⁶ Inače, ministar Marković je januara 2007. godine učestvovao na konferenciji GSA „Zakon za zabranu diskriminacije i njegova primena na LGBT populaciju u Srbiji“ na kojoj je pred stotinjak prisutnih izjavio: “Ja sam svestan problema sa kojima se suočava ova populacija, meni je to potpuno jasno. Spreman sam sve da učinim.”

¹¹⁷ Ministri neće da idu na gej paradu, Press, 3. maj 2009, http://www.pressonline.rs/sr/vesti/vesti_dana/story/64259/MINISTRI+NE%C4%86E+DA+IDU+NA+GEJ+PARADU.html

¹¹⁸ “Parada ponosa” menja termine fudbalskih utakmica u Srbiji, Sportal, 13. septembar 2009, <http://www.sportal.rs/news.php?id=9851>

¹¹⁹ Hiljade policajaca čuvaju gej paradu, Mondo, 16. septembar 2009, <http://www.mondo.rs/v2/tekst.php?vest=146925>

¹²⁰ Pogledati poglavlja IV i V ovog izveštaja.

¹²¹ Ustavna žalba pet članova Organizacionog odbora Povorka ponosa, tačka 28, str. 5, 19. oktobar 2009. godine

¹²² Zakon najbolja podrška “Paradi ponosa”, RTS, 5. maj 2009,

<http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/Dru%C5%A1tvo/59617/Zakon+najbolja+podr%C5%A1ka+%22Paradi+ponosa%22.html>

¹²³ Srbija spremna za Paradu ponosa, Mondo, 13. jun 2009, <http://www.mondo.rs/v2/tekst.php?vest=137655>

¹²⁴ Čiplić: Očekujemo da gej parada prođe bez problema, Blic, 5. septembar 2009,

<http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/109429/Ciplic-Ocekujemo-da-gej-parada-prode-bez-problema>

“Ne možemo mi da reagujemo na natpise u medijima, mi možemo da reagujemo ako dođe do nekih posledica iz svega toga. Mislim da što se tiče medija, ne vidim ja tu nešto, imamo oprečne stavove, to su neki polemički tonovi. Daj sad da ne komentarišemo to, ali ajde da stvorimo uslove da se to sve završi u redu i miru”, kaže Radovanović.¹²⁵

Predsednik Srbije Boris Tadić je poznat u javnosti kao političar koji se trudi da maksimalno izbegava da se izjašnjava o GLBT pitanju. Ipak, predsednik Tadić se izjasnio samo dan pre donošenja odluke o neodržavanju Parade ponosa u atmosferi nasilja i neizvesnosti oko održavanja događaja koja je tada vladala u Beogradu i Srbiji. Čak i tada, Tadić nije u svom saopštenju spomenuo GLBT osobe. “U Srbiji će se Ustav, zakoni i javni red i mir poštovati, a bilo kakvi napadi na vojsku, policiju, novinare, službena lica, kao i ostale građane, neće se tolerisati i protiv počinioca će se preduzeti sve zakonske mere”, rekao je predsednik Tadić.¹²⁶ Da ima problem da se izjašnjava o GLBT pitanju, Tadić pokazuje i time što u ovom saopštenju kao povod reagovanja navodi “divljanje navijača i napade na strane državljane predhodnih dana”.¹²⁷

Predsednik Tadić je pokazao odlučnost tek “dan posle”, kada je Beograd ponovo došao u naslovne vesti svetskih medija zbog “zabrane Parade ponosa”, kako je veliki deo svetske i domaće javnosti percipirao sve šta se izdešavalo 19. septembra. On je objasnio da je došlo do nesporazuma, i odlučno rekao da Srbiji nisu potrebne lekcije.

“Srbija će uvek obezbediti najsigurnije uslove za održavanje Povorke ponosa i tako će biti i u budućnosti”, izjavio je FoNetu predsednik Srbije Boris Tadić i poručio da država nikada neće ustuknuti pred nasilnicima, ali je istovremeno i napomenuo da Srbiji niko ne bi trebalo da drži lekcije iz poštovanja ljudskih prava.

“Ovde je došlo do nesporazuma u javnosti i pogrešnih interpretacija. Srbija, kao država, nikada neće ustuknuti pred nasilnicima i onima koji prete”, poručio je Tadić.

“Srbiji danas niko ne bi trebalo da drži lekcije iz poštovanja ljudskih prava”, predočio je Tadić, “jer je usvojila demokratski zakon o savetima nacionalnih manjina, zaštiti manjinskih prava i Zakon protiv diskriminacije, koji je on potpisao po hitnom postupku.

“Zakon protiv diskriminacije”, kako je ocenio Tadić, “svedoči o odnosu Srbije prema pravima svih građana nezavisno od njihove orijentacije ili identiteta”.¹²⁸

Predsednica Skupštine Slavica Đukić Dejanović je izjavila 21. septembra 2009. godine da nije dobila poziv za učešće na Parade ponosa.

“Različitost, pa i onu vezanu za seksualno opredeljenje, uvažavam i pripadam ljudima koji su oduvek imali stav da je različitost nešto prirodno, što treba podržavati i prihvatati. Homoseksualnost nije bolest, već specifičnost. Da su me organizatori Povorke ponosa pozvali na skup, ja bih poziv prihvatila i zajedno s njima prošetala Beogradom”, izjavila je ona za Danas.

125 Obraz poručuje - čekamo vas, tužilac tvrdi da su to polemički tonovi, Borba, 17. septembar 2009, <http://www.borba.rs/content/view/9245/123/>

126 Tadić: Država će reagovati na svaki vid nasilja, Sajt Predsednika Republike Srbije, 18. septembar 2009, <http://www.predsednik.rs/mwc/default.asp?c=301500&g=20090918111026&lng=lat&hs1=0>

127 Ibid.

128 Tadić: Srbija će obezbediti uslove za Povorku ponosa, RTV Vojvodina, 21. septembar 2009, http://www.rtv.rs/sr_lat/politika/tadic:-srbija-ce-obezbediti-uslove-za-povorku-ponosa_148704.html

“Skup niko nije zabranio, već su odluku o otkazivanju Povorke doneli sami organizatori, s obzirom na preporuku da se skup izmesti iz centra Beograda. Vlast je procenila da postoji visok rizik zbog nasilja, koga na našim prostorima ima možda i više nego drugde u svetu.”¹²⁹

Jedinu jasnu i nedvosmislenu podršku Paradi ponosa dali su državni sekretar Ministarstva za ljudska i manjinska prava Marko Karadžić i Zaštitnik građana Saša Janković. Njih dvojica su najavili i da će se pojaviti na Paradi ponosa.

2. Zakon o zabrani diskriminacije

Srbija je 2009. godine donela opšti Zakon o zabrani diskriminacije i tako učinila jedan od glavnih političkih koraka koji joj je kasnije omogućio značajan napredak u evropskim integracijama. Ovaj Zakon je bio jedan od uslova na “Mapi puta” koje je trebalo ispuniti kako bi EU ukinula šengen vize Srbiji i odmrzla primenjivanje Prelaznog trgovinskog sporazuma sa Srbijom. Posledica ovoga je bio zvaničan zahtev Srbije za kandidaturu za članstvo u EU koji je predsednik Boris Tadić podneo 21. decembra 2009. godine.

Donošenje zakona predstavlja veliku pobjedu branilaca ljudskih prava u Srbiji, pogotovu uzimajući u obzir da je kampanja za njegovo donošenje trajala više od pet godina. Međutim, skandalozno povlačenje zakona iz skupštinske procedure na pritisak verskih zajednica predvođenih SPC pokazalo je svu slabost države.

Šest verskih zajednica (SPC, Rimokatolička crkva, Islamska zajednica Srbije, Evangelička crkva, Hrišćanska reformatska crkva, Hrišćanska evangelistička crkva i Jevrejska zajednica Srbije) izvršile su pritisak na vlast da povuče zakon koji je već stigao pred poslanike i prošao sve nadležne skupštinske odbore. Time je izvršen ozbiljan napad na ustavni poredak Srbije, a crkve su svoj zahtev pravdale homofobičnim stavovima. Kao po komandi u koaliciju sa crkvama ušle su i desničarske parlamentarne stranke.¹³⁰

Dva su bitna momenta u dešavanjima oko povlačenja zakona: prvi je način na koji su crkve izvršile pritisak, a drugi je obmanjivanje javnosti od strane crkava u raspravi koja je usledila.

Prema medijskim izveštajima, zakon je povučen na osnovu telefonskog poziva upućenog kabinetu predsednika Srbije iz Sinoda SPC, vrhovnog tela ove crkve. O ovome govori i dekanica Pravnog fakulteta Univerziteta Union Vesna Rakić Vodinelić.

„E sad, ta ista vlada, koja je i usvojila Nacrt, na osnovu pisma ili telefonskog poziva nekoga iz SPC, povlači sopstveni tekst i to posle lošeg obrazloženja verskih zajednica. SPC, koliko ja znam, nijednom se nije odazvala na javnu raspravu ili okrugli sto, iako je, pouzdano znam, primala pozive”, objašnjava Rakić Vodinelić.

Na retoričko pitanje da li bi neko u vrhu vlasti mogao da snosi posledice zbog ovakvog postupanja sa zakonom, Rakić-Vodinelić kaže da je to pitanje političke odgovornosti, i to političke odgovornosti premijera koji je kršio nekoliko zakona i Ustav.

“Neko bi, teorijski, mogao da prozove predsednika republike, ali ima indicija da je i on učestvovao u celoj ujdurmi. Telefonski poziv je, naime, išao preko Predsedništva. Ja sam to

129 Učestvovala bih u Povorki ponosa, Danas, 21. septembar 2009, http://www.danas.rs/vesti/politika/ucestvovala_bih_u_povorki_ponosa_.56.html?news_id=172280

130 Videti poglavlje X ovog Izveštaja.

čula u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava”, zaključuje Rakić Vodinelić.¹³¹

Kako se nezvanično spekuliše, telefonska sednica Vlade zapravo nije ni održana, već je kabinet predsednika Srbije uticao na povlačenje Predloga iz skupštinske procedure. Novinaru Danasa su te tvrdnje u kabinetu predsednika demantovane uz obrazloženje da je „Vlada Srbije autonomna u donošenju odluka“.

Ministar za rad i socijalna pitanja Rasim Ljajić, čije je ministarstvo bilo predlagatelj zakona, rekao je da će pitati ostale ministre i premijera da li će on svaki put morati da zatraži mišljenje različitih crkava o svakom zakonu koji se donosi. Ljajić je istakao da su ga o povlačenju Predloga zakona obavestili zaposleni u Ministarstvu, a da je zakon povučen na telefonskoj sednici Vlade o kojoj on nije bio obavešten.

“Mene nisu pozvali pod izgovorom da sam bio nedostupan”, rekao je Ljajić i dodao da je tog dana bio u poseti Pčinjskom okrugu.¹³²

Narednih dve nedelje usledila je burna rasprava u koju su se uključili i predstavnici međunarodnih organizacija i tela prisutnih u Beogradu.¹³³ Crkva je vešto koristeći homofobiju srpskog društva i nespremnost države da brani svoj predlog manipulirala javnošću, lažno predstavljajući zakon o zabrani diskriminacije kao zakon o gej brakovima.¹³⁴ Predvodnik napada verskih zajednica na predlog zakona bio je episkop bački vladika Irinej.

Dok je SPC puštala saopštenja i izjave kojima je na uvijen način negirala pravo građana na iskazivanje seksualne orijentacije, predstavljala zakon kao zakon o gej brakovima, koristeći floskulu “vređanje morala i porodičnog života”, poslanici desničarskih političkih partija upućivali su najgore uvrede na račun GLBT zajednice.¹³⁵ Ipak, pod značajnim pritiskom medija, kao i domaćih i međunarodnih organizacija predlog zakona, uz manje izmene, vraćen je na dnevni red Skupštine Srbije i usvojen 26. marta 2009. godine.

Žrtva ovog procesa bile su transrodne osobe, koje su nakon intervencije crkava ostale bez zaštite od diskriminacije. Predlog zakona koji je povučen navodio je u članu 21. i rodni identitet i transeksualnost kao osnov zaštite od diskriminacije.¹³⁶ Na pritisak crkava u konačnoj verziji zakona rodni identitet i transeksualnost su izbrisani iz člana 21, a članom 20 zabranjena je diskriminacija osoba koje su promenile pol.¹³⁷

131 Pravica Vesna Rakić-Vodinelić o povlačenju Nacrta zakona protiv diskriminacije, Borba, 6. mart 2009, <http://www.borba.rs/content/view/full/3297/123/>

132 SPC i verske zajednice protiv Ustava Srbije, Danas, 5. mart 2009, http://www.danas.rs/vesti/politika/spc_i_verseke_zajednice_protiv_ustava_srbije.56.html?news_id=155144

133 Videti poglavlje XI ovog izveštaja.

134 Zajedničko saopštenje predstavnika tradicionalnih Crkava i verskih zajednica povodom Predloga zakona o zabrani diskriminacije, 6. mart 2009, http://www.spc.rs/sr/zajednicko_saopstenje_predstavnik_tradicionalnih_crkava_versekih_zajednica_povodom_predloga_zakona_o_zabrani_diskriminacije

Razjašnjenje osnovnih stavova tradicionalnih Crkava i verskih zajednica o Predlogu zakona o zabrani diskriminacije, 11. mart 2009, http://www.spc.rs/sr/razjasnjenje_osnovnih_stavova_tradicionalnih_crkava_versekih_zajednica_o_predlogu_zakona_o_zabrani_di

Izjava: Zabrana diskriminacije po osnovu neke lične sklonosti nije isto što i sloboda javnog izražavanja te lične sklonosti, 16. mart 2009, http://www.spc.rs/sr/izjava_zabrana_diskriminacije_po_osnovu_neke_licne_sklonosti_nije_isto_sto_sloboda_javnog_izrazavanj

135 Videti poglavlje X ovog izveštaja.

136 Predlog zakona o zabrani diskriminacije, Član 21 stav 2 i stav 3, http://www.stopdiskriminaciji.org/wp-content/uploads/2007/10/pz_o_zabrani_diskriminacije0061_cyr.doc

137 Zakon o zabrani diskriminacije, član 20 stav 2, <http://www.stopdiskriminaciji.org/wp-content/uploads/2007/10/zakon-o-zabrani-diskriminacije.pdf>

3. Zabrana konferencije za medije GSA u Sava centru

Kao značajan test kako državni organi reaguju na nasilje i diskriminaciju nad GLBT osobama poslužila je i zabrana konferencije za novinare GSA u SC.¹³⁸ Iako se radi o klasičnom slučaju direktne diskriminacije nad GLBT osobama, Grad Beograd, u čijem vlasništvu je taj kongresni centar, nije ništa preduzeo na kažnjavanju uprave koja je donela odluku o zabrani konferencije.

Gradonačelnik Beograda Dragan Đilas izvinio se svim građanima koji su pogođeni otkazivanjem konferencije za novinare GSA. On je rekao i da očekuje isto takvo izvinjenje direktora SC Dragana Vučićevića.

“Mislim da mu je to više nego dovoljno”, kazao je Đilas, odgovarajući na pitanje novinara da li će biti dodatnih sankcija za direktora SC.

Đilas je rekao da se prikupljaju informacije kako je došlo do otkazivanja konferencije za novinare i izrazio uverenje da je direktor SC takvu odluku doneo “iz bezbednosnih razloga”.

“Svaki put kada se okupi manjinska populacija imamo probleme na ulicama Beograda”, kazao je Đilas i naveo da direktor SC nije našao najbolje rešenje problema. Đilas je poručio da dok je on gradonačelnik “niko neće biti diskriminisan”.¹³⁹

Vučićević je poslušao gradonačelnika istog dana. Direktor SC saopštio je da je jedini razlog otkazivanja konferencije za štampu GSA bila bezbednost učesnika i posetilaca FEST-a.

“Sve ostalo što se pojavilo u javnosti su spekulacije i zlonamerno izvrtanje činjenica. Najiskrenije mi je žao ukoliko sam povredio nečija osećanja želeći da zaštitim učesnike konferencije za štampu i posetioce FEST-a, ali i sam objekat koji mi je poveren da se o njemu brinem u interesu svih Beograđana. Poučen ranijim dešavanjima, bilo mi je jasno da se radi o skupu visokog rizika. Iskustvo me uči da, nažalost, ovakvi događaji kao po pravilu izazivaju nasilnu reakciju jednog broja ekstremnih grupa i da je bezbednost i organizatora i objekata u kojima se skupovi održavaju ugrožena”, tvrdi Dragan Vučićević.¹⁴⁰

Predsednik Skupštine grada Beograda i stranački kolega direktora SC iz SPS, Aleksandar Antić nije želeo da govori o mogućnosti smene rukovodstva SC dok ne prikupi sve informacije o otkazivanju konferencije. “Prema informacijama kojima raspolazem, ima i elemenata nesporazuma, jer Gej strejt alijansa nije pokušala neposredno da koristi usluge Sava centra, nego Medija centra. Preispitaćemo taj odnos i sve elemente zašto je skup odložen”, naglasio je Antić.¹⁴¹

Državni sekretar Ministarstva za ljudska i manjinska prava Marko Karadžić izjavio je tom prilikom da bi rukovodstvo SC moralo da bude smenjeno ili da podnese ostavke.

“Zabrinjavajuće je što pojedinci stavljaju svoje stavove iznad Ustava Srbije, koji garantuje jednakost građanima. Iznenaden sam da se ovakvi diskriminatorni stavovi objašnjavaju time što nije problem ni mesto, ni sala, nego organizator”, rekao je Karadžić televiziji B92.

138 Videti poglavlje VI, tačku 5. ovog izveštaja.

139 Direktor Sava centra se izvinio, Blic, 26. februar 2009, <http://www.blic.rs/Vesti/Drustvo/80986/Direktor-Sava-centra-se-izvinio>

140 Ibid.

141 Homofobija umesto tolerancije, Danas, 26. januar 2009, http://www.danas.rs/vesti/politika/homofobija_umesto_tolerancije_56.html?news_id=154412

“Najmoralnije je da podnesu ostavke, a ako to ne učine moraju biti smenjeni”, rekao je Karadžić.¹⁴²

Oglasio se i Zaštitnik građana Saša Janković koji je izjavio da je “prosto neshvatljivo” kako je jedna značajna kulturna i društvena institucija glavnog grada, kao što je SC, dozvolila sebi diskriminatorski odnos prema jednoj nevladinoj organizaciji koja se bavi zaštitom ljudskih prava.

“Nedozvoljen i neshvatljiv potez rukovodstva ‘Sava centra’ mora biti ispravljen, a odgovornost za veliku štetu nanetu toj javnoj instituciji i društvu utvrđena”, rekao je ombudsman.

Ministar kulture Nebojša Bradić izjavio je da ga zabrinjava odluka rukovodstva SC o otkazivanju konferencije za novinare, i dodao da Fest ima veliku tradiciju u našem društvu i neguje različite filmske sadržaje koji dolaze iz celog sveta.¹⁴³

4. Napad na konferenciju za medije GSA u Kragujevcu

Reakcija gradske uprave Kragujevca predstavlja primer kako državni organi treba da reaguju na napade na GLBT zajednicu. Grupa huligana prekinula je konferenciju za medije GSA u Studentskom kulturnom centru u Kragujevcu bacanjem kamenica 9. marta 2009. godine.¹⁴⁴ Grad Kragujevac je nakon napada održao sednicu Saveta za bezbednost, koji čine čelnici Kragujevca, predstavnici policije, pravosuđa, socijalnih i drugih ustanova.

Na hitnom sastanku najužeg rukovodstva Saveta za bezbednost grada Kragujevca, povodom nasilničkog incidenta koji se dogodio tokom konferencije za novinare Gej strejt alijanse u Studentskom kulturnom centru, zaključeno je da je Kragujevac odavno identifikovan kao bezbedna zajednica, o čemu svedoči činjenica da je proglašen najbezbednijim gradom u Srbiji.

Sinoćnji nasilnički događaj Savet za bezbednost smatra slučajnim izgređom, koji ne predstavlja realno stanje bezbednosti u Gradu. Grad Kragujevac će, kao i do sada, u saradnji sa svim relevantnim institucijama, preko njihovih predstavnika u Savetu za bezbednost, učiniti sve da se naši sugrađani osećaju sigurno i da grad Kragujevac sačuva kredibilitet bezbednog grada u Srbiji.

Republika Srbija je demokratska država, u kojoj je pravo na različitosti i pravo na zastupanje različitosti, garantovano i niko nema pravo da koristi nasilje kako bi osporio drugačije mišljenje. Svako od nas svoje slaganje ili neslaganje, može i mora, da artikuliše na nivou argumentacije, zaključeno je na sastanku najužeg rukovodstva Saveta za bezbednost.¹⁴⁵

Ubrzo nakon ovog saopštenja napadači su uhapšeni, a suđenje njima još traje pred sudom u Kragujevcu.

X ODNOS POLITIČKIH PARTIJA PREMA GLBT POPULACIJI

GLBT pitanje u Srbiji je suštinski političko pitanje, ali političke partije sistematski se trude da izbegnu da se izjasne o njemu. Tokom 2009. godine samo su LDP, LSV i SDU davale političku podršku GLBT zajednici. Ostale pro-evropske partije, koje čine vladajuću koaliciju su uglavnom izbegavale da otvoreno podrže GLBT zajednicu, svodeći svoje izjave na principijelne izjave o ravnopravnosti svih građana. Poseban problem koji pokazuje da one nemaju jasnu politiku o GLBT pitanju je i što je bilo i homofobičnih izjava pojedinih političara iz ovih stranaka. Naravno, desničarske stranke su bile predvodnice homofobičnih napada na GLBT zajednicu tokom 2009. godine. Intenzitet ovih napada u pojedinim trenucima je mogao da dovede do zaključka da su ove stranke davale političku zaleđinu ekstremističkim organizacijama koje su vršile nasilje nad GLBT osobama i zajednicom.

1. Zabrana konferencije za medije GSA u Sava centru

LDP je zatražio da se povuče odluka uprave SC kojom se onemogućava održavanje konferencije GSA.

“Ovakvo ponašanje je najdirektniji oblik diskriminacije, koji je praćen ciničnim pozivanjem na ozbiljnost Kongresnog centra. U svakom javnom prostoru mora biti mesta za skupove registrovanih organizacija koje se zalažu za ukidanje diskriminacije i zaštitu ljudskih prava”, navodi se u saopštenju LDP-a.

Ta stranka je najavila i da će “na nivou Beograda insistirati da se ta odluka preispita i promeni i da se omogući da se u gradskoj ustanovi, kakva je i Sava centar, održavaju svi zakoniti skupovi bez ikakvog oblika diskriminacije ili diskrecionih procena trenutnog menadžmenta”.¹⁴⁶

Poslanica LSV u Skupštini Srbije Aleksandra Jerkov izjavila je da je odluka uprave beogradskog SC “skandal”.

“Skandalozno je što je Sava centar na insistiranje direktora doneo odluku da jedna takva kongresna institucija delu populacije ne dozvoljava da ima ista prava kao i ostali građani Srbije”, rekla je Aleksandra Jerkov za agenciju Beta.

Ona je ocenila da gest uprave SC dokazuje da u Srbiji još uvek nije prošlo vreme kada se građani dele, najpre po nacionalnoj osnovi, kasnije po političkoj, a sada i po seksualnoj orijentaciji, što jasno zabranjuje i Ustav Srbije.

Ona je postavila pitanje ko se sve u Srbiji nalazi na rukovodećim mestima i zašto tužilaštvo toleriše govor mržnje koja se i putem Interneta masovno širi protiv gej osoba.¹⁴⁷

SDU takođe je najoštrije osudila odluku rukovodstva SC. “Ne ulazeći u poslovnu politiku Sava centra, naglašavamo da odluka koja je doneta, kao i propratno objašnjenje zamenika direktora

142 Gej aktivizam (nije za Sava centar?, RTV Vojvodina, 25. februar 2009, http://www.rtv.rs/sr_lat/drustvo/gej-aktivizam-%28ni%29je-za-sava-centar_112641.html

143 Prekinuta projekcija filma “Milk”, RTS, 25. februar 2009, <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/Dru%C5%A1tvo/46680/Prekinuta+projekcija+filma+%22Milk%22+.html>

144 Videti Poglavlje VI, tačku 6. ovog izveštaja.

145 Saopštenje Saveta za bezbednost Kragujevca, 10. mart 2009, http://www.kragujevac.rs/S_A_O_P_S_T_E_Nj_E-86-1-515

146 Protest “Gej strejt alijanse” u Sava centru, RTS, 24. februar 2009, <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/Dru%C5%A1tvo/46556/Protest+%22Gej+strejt+alijanse%22+u+Sava+centru.html>

147 Centar “Sava”: Gej konferencija otkazana iz bezbednosnih razloga, RTV Vojvodina, 24. februar 2009, http://www.rtv.rs/sr_lat/drustvo/centar-sava:-gej-konferencija-otkazana-iz-bezbednosnih-razloga_112603.html

ove ustanove Radeta Hinića, predstavljaju grubo kršenje osnovnih ljudskih prava”, kaže se u saopštenju SDU.¹⁴⁸

Odbornik DSS u Skupštini grada Beograda Andreja Mladenović rekao je da SC kao javno preduzeće učestvuje u organizaciji FEST-a i da ima pravo da dozvoli ili ne dozvoli nekoj organizaciji da održi konferenciju za novinare.

“Oni mogu da drže konferenciju gde god hoće i ne vidim razlog zašto bi neko morao da natera Sava centar da im dozvoli održavanje te konferencije”, rekao je Mladenović.

On je ocenio da je to pokušaj politizacije FEST-a.

“Očigledno je da postoji potreba da se skrene pažnja sa ključnih tema u ovom društvu kao što su ekonomska kriza, nesposobnost vlade, pa se onda izmišljaju ovakve teme”, rekao je Mladenović.¹⁴⁹

2. Zakon o zabrani diskriminacije

Vladajuća koalicija je nastavila da pokazuje neodlučnost u odbrani GLBT populacije od nasilja i diskriminacije i prilikom donošenja Zakona o zabrani diskriminacije. Nakon neustavnog povlačenja predloga zakona iz skupštinske procedure na pritisak verskih zajednica, predstavnici vladajućih stranaka su ovaj čin obrazlagali time da su hteli da čuju i mišljenje crkava, iako je pre toga zakon prošao šestomesečnu javnu raspravu u kojoj su verske zajednice mogle da učestvuju. Politikom nezameranja sa verskim zajednicama, ali i sa svojim koalicionim partnerima SPS i JS, koje su imale problem sa posebnom zaštitom seksualnih i rodničkih manjina, DS, kao najjača u vladajućoj koaliciji, dovela je u pitanje sam Zakon. Usvajanjem amandmana SPS kojim se iz člana 21 briše zaštita od diskriminacije po osnovu rodnog izražavanja, Zakon je napokon usvojen, a predsednik JS Dragan Marković Palma će svakako ostati upamćen kao ikona homofobične kampanje obaranja Zakona.

Zakon je u Skupštini praktično spasila LDP.¹⁵⁰ Tokom javne rasprave jedino su poslanici ove stranke davali afirmativne izjave o GLBT pitanju.

Poslanik LDP Ivan Andrić kazao je da očekuje da će Vlada u Skupštinu da vrati neizmenjen zakon jer bi on bio obesmišljen i mrtvo slovo na papiru ako se usvoje sugestije verskih zajednica.

“Kada se pogledaju izmene koje su uputile verske zajednice, potpuno menjaju suštinu zakona u nekoliko delova, potpuno ukidaju svaki poseban oblik diskriminacije, ukidaju sudske presude kao oblik borbe protiv diskriminacije čime se obesmišljava ceo zakon i on postaje mrtvo slovo na papiru”, rekao je Andrić.

On je kazao da mu ne bi smetalo da vidi da se dva muškarca ljube, ali da je neprihvatljivo svoditi zakon na to pitanje, jer je suština da su svi ljudi u Srbiji rođeni jednaki i da se kao takvi moraju posmatrati.¹⁵¹

148 Incident u Sava centru, Danas, 25. februar 2009,

http://www.danas.rs/vesti/hronika/incident_u_sava_centru.3.html?news_id=154376

149 Smene u Sava centru zbog zabrane GSA?, Mondo, 25. februar 2009,

<http://www.mondo.rs/v2/tekst.php?vest=125810>

150 Ova stranka je svojevrmeno Skupštini podnela predlog zakona koji je izradila KPD, a na osnovu kojeg je i urađen Vladin predlog.

151 Većina za Crkvu, LDP za gejeve, Pravda, str. 4, 12. mart 2009. godine

LDP je održao i sastanak u Skupštini sa predstavnicima KPD i drugih nevladinih organizacija 16. marta 2009. godine kako bi ih podržao u nastojanju da se predlog zakona što pre usvoji bez izmena.

“Naša stranka je pripremila dva amandmana koja će podneti, ali će prihvatiti i sugestije predstavnika nevladinih organizacija i podneti amandmane koje su sugerisali”, saopštio je Čedomir Jovanović, predsednik LDP na sastanku predstavnika poslaničke grupe LDP-a i civilnog sektora, kao i stručnjaka koji su radili na izradi Predloga ovog zakona.

LDP je izrazio sumnju da se, i u slučaju usvajanja postojećeg Predloga zakona, ništa bitno neće menjati ukoliko sile koje su stale iza povlačenja zakona iz skupštinske procedure budu uticale na njegovu konkretnu primenu.

„Stoga se mora obezbediti ne samo saglasnost za usvajanje zakona već i za njegovu primenu, kako zakon ne bi ostao samo mrtvo slovo na papiru”, zaključio je lider LDP-a.¹⁵²

Zbog svoje višegodišnje dosledne podrške GLBT zajednici LDP je često žrtva homofobičnih napada u javnosti. O tome govori i verbalni napad predsednika jedne od gradskih opština Niša iz DSS-a na LDP.

Na konferenciji Gradskog odbora LDP-a 25. marta 2009, novinarima je podeljen prekucan tonski zapis izlaganja predsednika GO Niška Banja Zorana Vidanovića iz DSS-a sa skupštinske sednice dan ranije. U LDP navode da se iz zapisa jasno vidi da je ova partija nazvana “elpeder strankom”, da je ovim rečnikom prekinuta dotadašnja korektna politička komunikacija u Skupštini grada.

Prozvani Vidanović, po podne se oglasio saopštenjem gde se javno izvinjava, na osnovu Zakona o zabrani diskriminacije, a povodom konferencije odborničke grupe LDP, svim manjinskim grupama koje su se osetile povređene njegovim obraćanjem i tvrdi da je “lapsus lingve - uzrok nesporazumu”.¹⁵³

DS je pribegao taktici ćutanja i obezbeđivanja većine za usvajanje zakona iza kulisa. Tokom burne rasprave jedino se oglašavala portparolka DS-a Jelena Trivan, koja je objašnjavala da njena stranka želi da sasluša i verske zajednice i da Zakon nije zakon o gej brakovima.

Portparol DS Jelena Trivan tvrdila je da je razlog za povlačenje zakona dodatno usaglašavanje.

“Za usvajanje i primenu tako važnog zakona neophodno je postići opštu i široku podršku svi relevantnih činilaca”, objasnila je Trivanova, dodajući da se DS zalaže za apsolutnu ravnopravnost i jednakost svih građana.¹⁵⁴

“Ono što je predviđeno zakonom apsolutno nema veze sa raznim spekulacijama. Smeta mi nepoznavanje zakona od strane poslanika, danima se vodi polemika o gej brakovima, koji se zakonom niti definišu niti proklamuju i zakon se tim ne bavi”, kazala je Trivanova.

Ona je rekla da ne zna sadržinu primedbi verskih zajednica, ali da bi trebalo uvažiti samo ukoliko poboljšavaju zakon i ne menjaju njihov duh i suštinu, kao i da ne očekuju probleme prilikom usvajanja tog zakona u skupštini.¹⁵⁵

152 Antidiskriminacioni zakon treba da naglasi da je Srbija sekularna država, Borba 17. mart 2009,

<http://www.borba.rs/content/view/3739/123>

153 Uvredljivo skraćeno, Večernje novosti, str. 8, 26. mart 2009. godine

154 Gej (ni)je OK, Kurir, 6. mart 2009, <http://www.kurir-info.rs/clanak/vesti/kurir-06-03-2009/gej-ni-je-ok>

155 Većina poslanika za uvažavanje primedbe crkava, LDP protiv, 24 sata, 11. mart 2009,

<http://www.24sata.rs/vesti.php?id=47380>

Da se može manje doprineti javnoj raspravi i od DS-a pokazao je njen koalicioni partner SPS. Šef poslaničkog kluba te partije Branko Ružić je u to vreme davao samo načelne izjave da je "zakon važan i za građane i za državu Srbiju, za sve institucije, uključujući i verske zajednice, koje su iznele rezerve. Te primedbe su na korektan način inkorporirane u zakon".¹⁵⁶

Iako pripada porodici konzervativnih i narodnjačkih evropskih partija, G17 plus je odigrala časnu ulogu branitelja predloga zakona među vladajućim strankama. Predstavnici ove stranke nisu se često oglašavali u javnoj raspravi, ali su uvek odlučno branili predlog.

Tako je Suzana Grubješić, šef poslaničke grupe G17 plus, izjavila da će poslanici G17 plus glasati za zakon i to ne samo zato što je on neophodan za "belu šengensku listu" već zato što je potreban akt koji će sprečiti svaku vrstu diskriminacije.¹⁵⁷

O odlučnosti G17 plus da ne dozvoli intervenciju crkava najbolje govori komentar poslanika Željka Ivanjija objavljen u visokotiražnom dnevniku "Blic".

Vlada Republike Srbije propustila je priliku da jedan zakon u svojoj prvobitnoj verziji prepusti parlamentarnoj raspravi u kojoj bi poslaničke grupe iznele stavove i u kojoj bi kao predstavnici ovozemaljske Srbije mogli da sučelimo mišljenja i konačno se opredelimo po ovoj veoma značajnoj temi. Ovako, pred nama imamo zakon kao rezultat Vladine naknadne promisli.

Zaključak koji neminovno proizilazi je da je postalo jasno da je veoma jednostavno prodati laž kao istinu, jer prosečan Srbin i dan-danas misli da se u predloženom zakonu radi o gej brakovima, što svakako nije istina. I stavove verskih zajednica i društvenih grupa, fudbalskih navijača i svih onih koji u tradiciji poštuju, kako kažu, „prirodu” i kojima je prirodno da je žena u kuhinji, duševni bolesnici u ludačkoj košulji, homoseksualac premlaćen, transseksualac ubijen, stranac sumnjiv...

U analizi naše srpske stvarnosti moramo poći od postulata države „svi ljudi su jednaki pred zakonom” i postulata crkve „svi ljudi su jednaki pred bogom”. Vladika Pahomije nije odgovarao zbog seksualnog zlostavljanja četvorice dečaka a Ilarion, nekadašnji starešina manastira Hopovo, nije odgovarao zbog „navođenja dečaka na nedozvoljene polne radnje”. U procesnoj „igri” Vrhovnog suda Srbije nastupila je zastarelost, tako da se država nije opredelila prema teškim krivičnim delima. Zašto prednost dajemo državi? Zato što sankcija ima, između ostalog, i preventivan karakter, za razliku od sankcije laganog sagorevanja u paklu.

*Zašto država treba da uredi zakonom zabranu svakog oblika diskriminacije? Zato što ne želimo da živimo u paklu samo zbog toga što smo različiti, a ipak i samo ljudi jednaki pred bogom.*¹⁵⁸

Medvedu uslugu nastojanjima za obaranje zakona učinio je Dragan Marković Palma, predsednik JS, jedne od vladajućih stranaka. On je tokom javne rasprave poveo "krstaški rat" protiv zakona i gejeva, a njegove izjave su često prelazile granicu lošeg ukusa i sigurno će ući u zbirku trash izjava srpskih parlamentaraca. Prenosimo njegov legendarni intervju za Press.

Predsednik Jedinствene Srbije Dragan Marković Palma kaže da njegovi poslanici u parlamentu neće glasati za usvajanje zakona protiv diskriminacije „ni po koju cenu”, čak ga i „izbacili iz vladajuće koalicije”. Marković za Press ističe da ne može da podrži predlog zakona koji

omogućuje da „pederi slobodno pokazuju svoju nastranost”, i otkriva da i u Skupštini postoji poslanik homoseksualac, naravno, iz opozicije.

- Poslanici Jedinствene Srbije neće glasati za ovaj zakon, makar više i ne bili deo vlasti. Ja sam poznati domaćin, razvio sam Jagodinu i imam šta da radim. Poslanici SPS-a glasaće za taj zakon, a mi iz JS-a nećemo, pa taman nas više ne želeli u vladajućoj koaliciji.

Vi ste najglasniji u protivljenju ovom zakonu i uporno potencirate da je to zbog homoseksualaca. Zašto vam oni baš toliko smetaju?

- Nemam ja ništa protiv toga da neko bude peder, ali imam protiv toga da pokazuje tu nastranost. Nek pederi idu tamo negde, nek se zatvore i rade šta hoće, a ne da mi idu okolo i svašta rade naočigled drugih. Zar mi njima treba da dozvolimo da sutra prave homoseksualne predstave?! I da sve to naša deca gledaju? A mi ostali da pazimo da nas ne optuže za diskriminaciju?! I da poslodavac ne sme ništa da kaže zaposlenom koji na poslu javno ispoljava svoju homoseksualnost! Šta još...

U Vladi kažu da je ovaj zakon u skladu sa evropskim standardima. Vi ste poznati evropejac, u Jagodinu ste dovodili sve evropske ambasadore...

- Ma kakvi u skladu sa evropskim standardima! Sve tradicionalne crkve i verske zajednice u Srbiji lepo su objasnile da tu nema ni „s” od standarda koji važe u Evropskoj uniji.

Kada govorimo o homoseksualcima, vi ste još 2001. godine, kada ste ušli u parlament, govorili da među poslanicima ima homoseksualaca i da nećete s njima ni kafu da popijete. Ima li takvih danas u Skupštini?

- Ima jedan! Non-stop se vrti, vrcka. Pokazaću vam ga u Skupštini, pa sami procenite da li je peder da ne bi posle bilo da ja preterujem pošto ih ne podnosim.

Da li je on vaš koalicioni partner, odnosno deo vladajuće koalicije?

- Nije iz našeg saveza, iz opozicije je. Al' neću da kažem iz koje je partije.

Kako ste utvrdili da je taj poslanik homoseksualac?

- Kako? Lepo! On sve vreme vrcka, uvija se kad ide. A ima i počupane obrve, sređene, tanke. Možda se čak i depilira. A tek kako ide do govornice u Skupštini! Kad krene da vrcka, moram da okrenem glavu u stranu. Samo da ga vidite...

Zašto ne smete da ga pogledate? Zna da stručnjaci kažu da su najglasniji protivnici homoseksualaca u stvari oni koji u sebi kriju homoseksualne porive, ali se toga plaše?

- E, svašta! Kako da ne skrenem pogled u stranu kad vidim tako nešto. I šta to pričate?! Bože me sačuvaj da ja u sebi imam nešto što ima veze s pederlukom! Samo, ne mogu da ih gledam!

Ostala je zapamćena i vaša izjava da biste pobegli kod pilota ukoliko biste se u avionu sreli s homoseksualcima.

- To su me pitali šta bih radio kada bi se u avionu, na sedištu preko puta mene, ljubila dva pedera. E, onda bih tražio od stjuardese da mi pronađe drugo mesto, a ukoliko ga ne bi imalo,

¹⁵⁶ Žučna rasprava zbog "gej zakona", Pravda, str. 2, 19. mart 2009. godine

¹⁵⁷ Antidiskriminacioni zakon još bez većine, Politika, 17. mart 2009,

<http://www.politika.rs/rubrike/Politika/Antidiskriminacioni-zakon-josh-bez-vecine.lt.html>

¹⁵⁸ Poslanik po meri Vlade ili bogougodni poslanik, Blic, 19. mart 2009,

<http://www.blic.rs/Vesti/Tema-Dana/84178/Poslanik-po-meri-Vlade-ili-bogougodni-poslanik>

onda bih otišao kod kapetana.

A šta ako je i on homoseksualac?

- Ha, ha, vrlo zanimljivo.

Šta biste radili ako bi pilot s takvim sklonostima počeo da vam se nabacuje?

- Ma, nema šanse, svi znaju moje stavove.

Mislite da u „Britiš ervežu“ ili „Lufthanzi“ znaju vaše političke stavove?

- Ma, bre, i stranci ih znaju!

Antrfile : U Jagodini nijedan muškarac ne vrcka!

Uporno tvrdite i da u Jagodini nema homoseksualaca. Kako to znate?

- Možda ih i ima, ali za to ne znam, s takvima se ne družim.

Da li ste videli nekog u Jagodini da vrcka kao poslanik opozicije za koga sumnjate da je homoseksualac?

- Ne znam, ne gledam ja muškarce po Jagodini. Kad šetam ulicom, pričam s pola Jagodinaca i svi oni deluju mi sasvim normalno.¹⁵⁹

S druge strane, konzervativna desničarska opozicija predstavljala je političku podršku zahtevima crkava. Iako su predstavnici ovih stranaka tvrdili kako nemaju nikakve kontakte sa SPC, oni su izgovarali sve ono što ona nije smela i takmičili se ko će da iznese homofobičnije stavove.

“Ne možete ovim zakonom regulisati privatni život, niti maltretirati druge, normalne, da se upodobе pseudonormalnom ponašanju manjine gej orijentisanih”, upozorio je šef poslaničkog kluba DSS-a Miloš Aligrudić.¹⁶⁰

“Zakon je u jednom delu restriktivan, sužava slobode govora i misli, dok se favorizuju određene slobode koje su izazvale nedoumice u javnosti”, rekao je poslanik DSS Nikola Lazić.¹⁶¹

Da ipak postoji veza između SPC i barem Srpske napredne stranke (SNS) priznao je potpredsednik ove stranke Aleksandar Vučić.

“Ako ove izmene budu prihvatljive za tradicionalne crkve, ne vidim zašto ne bi bilo prihvatljivo i za našu stranku. Ali, ako naše crkve i dalje kažu da je to bogohulno, onda to ne može da se prihvati”, izjavio je Vučić.¹⁶²

“Naprednjaci” su podneli i amandman na član 21 zakona kojim bi se brisao drugi stav koji sankcioniše diskriminaciju svih koji iskazuju svoju seksualnu orijentaciju.

¹⁵⁹ Homoseksualci su i u Skupštini, Press, str. 6, 17. mart 2009. godine

¹⁶⁰ Promocija, Dnevnik, str. 2, 26. mart 2009. godine

¹⁶¹ Radikalima četiri opomene, Danas, 26. mart 2009,

http://www.danas.rs/vesti/politika/radikalima_cetiri_opomene.56.html?news_id=156896

¹⁶² Prošli peder, Kurir, 14. mart 2009, <http://www.kurir-info.rs/clanak/politika/kurir-14-03-2009/prosli-peder>

“Sloboda svakog čoveka je ograničena jednakim slobodama drugih. Zato, prva rečenica člana treba da ostane (seksualna orijentacija je privatna stvar i niko ne može biti pozvan da se o njoj izjasni), ali treba da se briše druga rečenica koja kaže da svako slobodno može da izrazi svoju orijentaciju. Zašto? Jer tako ugrožava moju. Narušava pravo jednakih sloboda”, objasnio je Božidar Delić, poslanik SNS zadužen za pisanje amandmana ove stranke.¹⁶³

Poslanica SNS Jorgovanka Tabaković je bila mnogo oštija, poredeći homoseksualnost sa sodomijom i pedofilijom.

“Nije prihvatljivo da se pod okriljem jednakosti i sloboda afirmišu i javno izražavaju ‘lične sklonosti’. To otvara vrata da jednog dana i sodomija i pedofilija budu zaštićene kao lične sklonosti”, objasnila je Tabaković.¹⁶⁴

Tomislav Nikolić, predsednik SNS i šef poslaničke grupe Napred Srbijo, rekao je da bi oni glasali za zakon o zabrani diskriminacije ako bi se preciziralo da je svako slobodan da se izjasni o svojoj seksualnoj orijentaciji, ali da to ne izražava pred decom ili maloletnicima.¹⁶⁵

Nikolić je iskoristio raspravu o zakonu i za obračun sa svojom bivšom kolegicom iz SRS Elenom Božić-Talijan.

Poslanici SNS su u Skupštini delili fotokopije teksta objavljenog 2008. godine u jednim dnevnim novinama, u kome je generalni sekretar SRS Elena Božić-Talijan, navodno, izjavila da nema ništa protiv gej populacije. U pomenutom tekstu pod naslovom „I gej šeme su okej“ piše da je Elena Božić osim poruke da je oralni seks nešto čega se ne treba gaditi, otišla korak dalje i obelodanila da nema ništa ni protiv lezbo i gej varijanti.

Predsednik SNS Tomislav Nikolić je, tokom polemike s radikalima, rekao da bi, umesto što pozivaju druge poslanike da ne glasaju za zakon o zabrani diskriminacije, prvo trebalo da se obrate svojoj generalnoj sekretarki.

“Kada pozivate da se glasa protiv ovog zakona, pozovite generalnog sekretara SRS. Kad ima amandman na ovaj zakon, neka kaže šta misli o gej populaciji. Kad prozivate, onda prozovite svoje članove, one koje propagiraju da je gej okej, i nemojte da vičete i da vređate ljude u ovoj Skupštini”, rekao je Nikolić aludirajući na pomenuti tekst.¹⁶⁶

Elena Božić-Talijan je demantovala ovaj tekst, tvrdeći da ga je pisala Nikolićeva ljubavnica. Ona tvrdi da je ona tada samo rekla da gejevi ne treba da budu šikanirani, a da o njima nema ni pozitivan ni negativan stav. “Ovaj moj stav važi i danas, a sve ono što je ispred citata napisano, pisano je tendenciozno, a tekst je pisala ljubavnica Tomislava Nikolića”, rekla je Talijan sa skupštinske govornice.¹⁶⁷

Uz JS najhomofobičnije napade na zakon imala je upravo SRS. Tako je šef poslaničke grupe SRS

¹⁶³ Neka bude gej, al' da mene ne ugrožava, Glas javnosti, 16. mart 2009,

<http://www.glas-javnosti.rs/clanak/politika/glas-javnosti-16-03-2009/neka-bude-gej-al-da-me-ne-ugrozava>

¹⁶⁴ Opozicija brani stavove crkve, Večernje novosti, 17. mart 2009,

<http://www.novosti.rs/code/navigate.php?Id=1&status=jedna&vest=140254>

¹⁶⁵ Vladajuća koalicija veruje u podršku, Danas, 19. mart 2009,

http://www.danas.rs/vesti/politika/vladajuca_koalicija_veruje_u_podrsku.56.html?news_id=156274

¹⁶⁶ SRS protiv diskriminacije, Kurir, 26. mart 2009,

<http://www.kurir-info.rs/clanak/politika/kurir-26-03-2009/srs-protiv-diskriminacije>

¹⁶⁷ Radikalima četiri opomene, Danas, 26. mart 2009,

http://www.danas.rs/vesti/politika/radikalima_cetiri_opomene.56.html?news_id=156896

Dragan Todorović slagao da Svetska zdravstvena organizacija homoseksualnost i dalje definiše kao bolest: “Homoseksualizam tretiramo u skladu sa odlukom Svetske zdravstvene organizacije, postoje mnoge bolesti kod ljudi, među kojima je i kleptomanija, ali zbog toga što su bolesni ne omogućava im se da steknu određena prava. Problem kod homoseksualaca je takoreći isti.”¹⁶⁸

Aleksandar Martinović iz SRS je objasnio da “verske sekte i homoseksualizam nisu nešto normalno. Te odredbe su protivne Ustavu i tradicionalnim moralnim vrednostima srpskog naroda”.¹⁶⁹

Poslanici SRS su prevršili svaku meru deleći plakate sa privatnim fotografijama Bobana Stojanovića, aktiviste GLBT organizacije Queeria, koje je izradila ekstremistička organizacija “Naši”.

Na plakatima stoje natpisi u kojim se zakon o zabrani diskriminacije naziva “pederskim” i navodi da je Queeria iz budžeta Srbije finansirana sa 256.500 dinara.

Osim u skupštinskoj sali, radikali su plakate delili i novinarima. Na plaktima se nalazi Stojanović u donjem vešu, ali i predstavljen sa bičem i u mantiji monahinje. Radikali su plakate dobili od desničarskih organizacija - Udruženja “Naši” iz Arandjelovca i Pokreta 1389.

Poslanik SRS Aleksandar Martinović ocenio je da te fotografije vređaju SPC i sve verujuće ljude.

“Ove fotografije dokaz su da se ovde ne radi o tome da zli i pokvareni fundamentalisti progone jadne i unesrećene homoseksualce, već da se vodi otvoreni rat protiv SPC i protiv svih tradicionalnih moralnih vrednosti”, rekao je Martinović.

Na jednom od plakata navodi se da je Queeria iz budžeta Srbije finansirana sa 256.500 dinara, uz naslov “Dok Srbe otpuštaju, pogledajte koga finansiraju Boris Tadić i Vlada Srbije”.¹⁷⁰

Radikali su pokušali da obore zakon i opstrukcijom, podnoseći oko 400 amandmana na predlog. Todorović je ocenio da su u predloženom zakonu “pomešane babe i žabe, natrpano je sve kako bi se prikrio pokušaj razaranja našeg društva”.

“Šta će se desiti ako određenoj populaciji kojoj će se priznati pravo na osobenost, na primer pedofilima, bude omogućeno da tu bolest ispoljavaju bez ikakvih problema i pod zaštitom zakona”, upitao je Todorović.

Na primedbu da nije predviđena zaštita pedofila, Todorović je rekao da je “pedofilija rasprostranjena” i da predloženi zakon ima “velike veze sa tom pojavom”. On je dodao da je nekada homoseksualizam tretiran kao bolest i da se pedofilija tako danas tretira, ali nije sigurno da će tako biti u budućnosti. On je ocenio da je Vlada posle povlačenja vratila Predlog zakona bez ikakvih izmena što govori da je “Vlada kao pevac na vetru - kako koji vetar duva, tako se okreće”.

Poslanik SRS-a Aleksandar Martinović osvrnuo se tokom rasprave na najavljenju Paradu ponosa u Beogradu.

“Da li ćete dopustiti da nam pedofili, nekrofil i sodomisti marširaju Beogradom”, upitao je

168 Većina za Crkvu, LDP za gejeve, Pravda, str. 4, 12. mart 2009. godine

169 Prošli peder, Kurir, 14. mart 2009, <http://www.kurir-info.rs/clanak/politika/kurir-14-03-2009/prosli-peder>

170 Ponovo govor mržnje SRS-a, Emportal, 19. mart 2009, <http://www.emportal.rs/vesti/srbija/82824.html>

Martinović uz gromoglasni aplauz kolega radikala.¹⁷¹

“Smisao zakona je da se unište biološki sklop, moralne vrednosti i vitalni interesi srpskog naroda”, poručio je Aleksandar Martinović iz SRS uz ocenu da je ovaj propis “nastavak NATO agresije na Srbiju”.¹⁷²

Gubeći kompas poslanici SRS su usred skupštinske rasprave u jednom trenutku priredili performans poklonivši roze hulahopke ministru za ljudska i manjinska prava Svetozaru Čipliću.

Todorović je rekao da je svestan da će vladajuća koalicija zakon o zabrani diskriminacije usvojiti i da je on zato spremio skroman doprinos tom putu ka EU.

“Za razliku od nekih koji su u skupštini skidali hulahopke, ja ću da vam poklonim jedne, koje će vam biti potrebne za Evropu”, rekao je Todorović i za govornicom pokazao roze hulahopke, a zatim ih i poklonio Čipliću poručujući mu: “Trebaće vam ovo kada uđete u EU.”¹⁷³

Od NS se očekivalo da će biti protiv zakona, a “narodnjački štih” ove stranke najbolje je demonstrirao poslanik Miroslav Markićević.

On je u jednom trenutku, ugledavši Aleksandra Jugovića (SPO), rekao:

- Evo ga jedan autentični Ravnogorac koji će glasati za pedere!

Kasnije je i Suzani Grubješić (G17 plus) dobacio:

- Grubješići su Ravnogorci, nećeš valjda glasati za komunistički zakon.

Kada je dobio odgovor da zakon nije komunistički, Markićević je replicirao:

- Kako nije, pa pederi su komunisti!

Takođe, Markićević je u jednom trenutku konstatovao:

*- Sada će Bajro (Bajram Omeragić, poslanik SDA) moći da ima četiri dečka.*¹⁷⁴

Markićević je kasnije objasnio da se radi samo o šali.

Prozvanom Omeragiću ova šala nije bila nimalo smešna.

“Markićević je vesele prirode, to je verovatno rekao iz zabavno-rekreativnih razloga. Ne znam što je baš mene stavio u taj kontekst, ali pozvaću ga da popijemo kafu, pa ćemo videti. Neću ga zbog ovoga tužiti, on zna da sam protiv gej brakova, a tek ne bih glasao da gej parovi usvajaju decu”, izričit je Omeragić.¹⁷⁵

171 Zakon zatrpan sa 500 amandmana, Alo!, 19. mart 2009,

http://www.alo.rs/politika/13262/Zakon_zatrpan_sa_500_amandmana

172 O “seksualnoj patologiji”, Kurir, str. 2, 24. mart 2009. godine

173 Radikalima četiri opomene, Danas, 26. mart 2009,

http://www.danas.rs/vesti/politika/radikalima_cetiri_opomene.56.html?news_id=156896

174 Zakon zatrpan sa 500 amandmana, Alo!, 19. mart 2009,

http://www.alo.rs/politika/13262/Zakon_zatrpan_sa_500_amandmana

175 Koliko dečaka ima Omeragić?, Kurir, 20. mart 2009,

<http://www.kurir-info.rs/clanak/politika/kurir-20-03-2009/koliko-decaka-ima-omeragic>

3. Parada ponosa

Politički lideri imaju jednu od presudnih uloga u kriznim trenucima u svakom društvu. Njihova hrabrost u vođenju treba da obezbedi mirnu tranziciju društva kroz takve periode. Srbija se nalazi u jednom od ključnih perioda kada bira između politike devedesetih godina prošlog veka i modernizacije društva i uključivanja u evropske tokove.

Kao i u drugim situacijama kada je na dnevnom redu bilo GLBT pitanje, većina proevropskih stranaka u Srbiji nisu skupile hrabrost da pobeđu svoj oportunitizam kada je u pitanju održavanje Parade ponosa. One su tokom 2009. godine sve vreme svoje političke poruke vagale između standarda ljudskih prava i obaveza prema EU i međunarodnoj zajednici, s jedne strane, i homofobičnih stavova koji preovlađuju u njihovom glasačkom telu. Stoga, one su slale nemišle, često konfuzne poruke, što pokazuje da vladajuće stranke nisu imale definisanu politiku o GLBT pitanju. U pojedinim trenucima političari vladajućih partija su se i direktno zalagali protiv održavanja Parade ponosa.

Za razliku od njih, ekstremističke organizacije i konzervativne partije su slale jasne poruke svojim glasačima u skladu sa svojim ideologijama i time uspešno mobilisale veliki deo javnosti u procesu širenja straha i pridobijanja podrške za sprečavanje održavanja Parade ponosa. Ovo je za direktnu posledicu imalo pobeđu politike nasilja devedesetih godina prošlog veka.

Prve reakcije na najavu održavanja Parade ponosa stigle su od političara iz stranaka koje su se tome protivile.

“Mislim da Vlada treba da ostavi po strani probleme ekonomskog kolapsa, otpuštanja radnika i stečaja mnogobrojnih firmi i da se hitno pozabavi pitanjem gej parade. Jer, znate, priključak Evropi može da se hvata spreda, a može bogami i otpozadi”, ironično je prokomentarisala poslanica NS Aleksandra Janković za Kurir poziv organizatora Parade ponosa članovima Vlade za učešće na ovom skupu.

Dragan Todorović, zamenik predsednika SRS, zapanjen je Cvetkovićevim¹⁷⁶ ograđivanjem od parade iako je to “najveće dostignuće Zakona protiv diskriminacije, koji su usvojili”.

“Znači, obmanjuju građane Srbije. Jedno pričaju, a drugo misle i rade. Ako je održan sastanak Vlade i donet zaključak o neučestvu na gej paradi, zanima me da li je ministar kulture Nebojša Bradić izdvojio mišljenje ili čak bio protiv”, napominje Todorović.¹⁷⁷

Janković je kasnije bila mnogo direktnija u svom zalaganju protiv održavanja Parade ponosa. “Ovo nije dobar trenutak za održavanje gej parade. Smatram da je to visokoprovokativan skup za mnoge ljude u Srbiji. Nasilje na tom skupu je izvesno”, bez ironije je rekla za Press.¹⁷⁸

U svojoj kampanji zastrašivanja ona je morala da koristi i svoj omiljeni argument o zaveri gej lobija. “Paradu propagira gej establišment, koji agresivno žrtvuje ostalu homoseksualnu populaciju radi sopstvenih potreba i finansijskih ciljeva, za koje postoje investitori iz raznih centara. Mnogi ljudi iz gej populacije se pitaju s kojim pravom njih predstavljaju neke organizacije koje nisu reprezentativne. Mnogi gej aktivisti zapravo nisu gej, već su shvatili da je to moderan, isplativ posao”, kaže Janković.¹⁷⁹

Jedan od propusta u organizaciji Parade je nedovoljna politička pripremljenost događaja i odsustvo pritiska na proevropske političke partije da se izjasne i podrže Paradu ponosa, tako da je javnost dobijala poruke uglavnom ekstremističkih organizacija koje su pretile nasiljem. Uviđajući ovaj propust GSA je 9. septembra zatražila od političkih partija u Srbiji da zauzmu jasan stav da do nasilja na Paradi ponosa ne sme doći.

“GSA poziva sve političke stranke u Srbiji da svojim biračima, članstvu i partnerskim organizacijama upute jasnu i nedvosmislenu poruku da Parada ponosa treba da protekne bez nasilja i nereda i da su ovakvi mirni i nenasilni skupovi legitimno sredstvo borbe za prava svih građana i građanki pa tako i GLBT osoba u Srbiji.

Gej strejt alijansa očekuje i od konzervativnih političkih stranki koje ne podržavaju GLBT populaciju kao što su na primer Srpska napredna stranka, Demokratska stranka Srbije, Nova Srbija i druge, da pokažu svoju političku zrelost i svojim biračima takođe upute takvu poruku.”¹⁸⁰

Takođe, GSA je svojim međunarodnim partnerima ukazala na nepostojanje političke podrške Paradi ponosa. Na ovo je reagovala Rainbow Rose, GLBT članica posmatrač Partije evropskih socijalista, koja je uputila otvoreni poziv predsedniku Srbije i DS Borisu Tadiću da pruži podršku sigurnom održavanju Parade ponosa. Ova dva poteza su oživela političku raspravu o Paradi ponosa polovinom septembra, ali ona je kasno stigla da bi mogla da promeni atmosferu u javnosti.

Poslanica SRS Gordana Pop-Lazić je tada izjavila da ne razume “potrebu da se javno prikazuje jedna tako intimna stvar”.

“Gej parada destruktivno utiče na mlade. Cilj ovog društva treba da bude uspostavljanje pozitivnog modela ponašanja, u skladu sa božjom voljom, a to je rađanje potomstva. Nećemo se fizički suprotstavljati neistomišljenicima, ali ćemo pokušati da utičemo na društvenu svest”, izjavila je Gordana Pop-Lazić.¹⁸¹

Predsednik NS Velimir Ilić rekao je da njegova stranka neće da učestvuje u nasilju nad učesnicima parade, ali da će za eventualne sukobe odgovornost da ima vlast.

“Nećemo učestvovati u nečemu što se protivi hrišćanstvu, našoj tradiciji i korenima. Neću da dozvolim da me EU prevaspitava. Mi smo srpske delije, ali se sa gejevima nećemo fizički sukobiti, jer ne želimo da sa njima imamo bilo kakav kontakt. U ovoj teškoj ekonomskoj i političkoj situaciji koja vlada u Srbiji mi imamo pametnija posla od paradiranja po ulicama. Za eventualne sukobe i probleme koje bi parada mogla da izazove, odgovorna je Vlast”, rekao je Velimir Ilić.¹⁸²

DSS je od organizatora zahtevala 15. septembra da odustane od Parade ponosa, optužujući ih da su odgovorni za podizanje tenzija u javnosti i ponavljajući svoj raniji stav da je seksualnost stvar intime pojedinca i da ne treba da se iznosi u javnost.

176 Premijer Srbije Mirko Cvetković

177 Uцена, Kurir, 3. maj 2009, <http://www.kurir-info.rs/clanak/vesti/kurir-03-05-2009/ucena>

178 Gej parada 23. avgusta?!, Press, 27. maj 2009,

http://www.pressonline.rs/sr/vesti/u_fokusu/story/66648/GEJ+PARADA+23.+AVGUSTA!.html

179 Kome to treba?, Kurir, 15. jun 2009, <http://www.kurir-info.rs/clanak/vesti/kurir-15-06-2009/kome-treba>

180 Stranke da pozovu na sprečavanje nasilja na Povorci, Saopštenje GSA, 9. septembar 2009,

http://www.gsa.org.rs/cms-run/index.php?option=com_content&view=article&id=1169:aktivnosti-stranke-da-pozovu-na-spreccavanje-nasilja-na-povorci&catid=36:aktivnosti&Itemid=60

181 Podrška gej paradi stidljivo raste i među srpskim političarima, 24 sata, 14. septembar 2009, <http://www.24sata.rs/vesti.php?id=61320>

182 Ibid.

“Kao što bi bilo glupo da se grupa muškaraca okupi sa transparentnom ‘Mi volimo žene’ isto je toliko glupo da se grupa muškaraca okupi sa transparentom ‘Mi volimo muškarce’”, naveo je direktor Informativne službe DSS-a Slobodan Vuksanović u saopštenju.

Vuksanović je rekao da DSS poštuje pravo na izbor svakog čoveka, ali da organizatori Parade ponosa “samo nepotrebno uzburkavaju javnost i podižu tenzije među ljudima”.

“Mislim da bi bilo najbolje da se ta priča u jednom demokratskom duhu, uz poštovanje svih prava ljudi na njihov sopstveni izbor i na intimu završi odustajanjem od parade”, rekao je Vuksanović.

Prema njegovim rečima, seksualno opredeljenje pripada intimi svakog pojedinca i njegova je privatnost.

“Uopšte nema nikakvog razloga da homoseksualci u Beogradu prave parade jer time niti će sebi pomoći, niti će svoj položaj poboljšati, niti će živeti mirnije, samo nepotrebno izazivaju odijum javnosti, većine koju dovode u neprijatnu poziciju da deci i unucima objašnjavaju o čemu se tu radi, a deca u tom uzrastu uopšte nisu u stanju to da razumeju”, rekao je Vuksanović.

On je dodao da gej populacija, kao i druge grupe u društvu, mogu da održavaju sastanke “na bilo kom drugom, zatvorenom mestu, da izaberu salu, prostorije i da se tamo druže”.¹⁸³

Posebno je bila zanimljiva ambivalentna pozicija SNS Tomislava Nikolića. Tzv. naprednjaci trude se izgrade imidž moderne evropske konzervativne stranke u domaćoj i međunarodnoj javnosti. Tako se ova stranka tokom cele 2009. godine upadljivo trudila da izbegava da se izjašnjava o pitanjima bitnim za GLBT zajednicu.

Predsednik SNS Tomislav Nikolić se ni jednom nije izjasnio o Paradi ponosa, dok je njegov zamenik Aleksandar Vučić u maju 2009. godine ocenio da “u Srbiji ima mnogo važnijih stvari od održavanja gej parade”. “Da učestvujem na gej paradi neću, a da progonim one koji učestvuju – takođe neću”, rekao je on tada.¹⁸⁴

Političari su nakon eskalacije nasilja na ulicama Beograda u septembru pokušali da spinuju javnost fokusirajući se pre svega na nasilje prema strancima, ne govoreći o njegovom uzroku. Tako i Vučić krajem septembra nije govorio o homofobiji, već o ksenofobiji srpskog društva.

Vučić je tada za Politiku izjavio da svaki apel naprednjaka ide ka tome da ne bude nasilja i “da se osude banditi koji tuku strance iz čista mira”.

“Prebijanje stranaca je nešto što je veoma čudno. Pitam se kako je moguće da vlast to ne može da spreči i obaveštajnim putem i na neki drugi način. To ne mogu da razumem”, rekao je Vučić za Politiku.

Koristeći svoju ulogu lidera opozicije, Vučić je odgovornost za nasilje prebacio isključivo na vlast. Takođe, on tek post festum pokazuje svu odlučnost i oštrinu u osudi nasilja na Paradi ponosa. “Prosto mi se čini da bismo mi bili apsolutno spremni da to sprečimo i u korenu sasečemo. Kako to ne mogu da obezbede gej paradu? Ne moram da volim gej paradu, ali svi koji učestvuju u njoj moraju da budu obezbeđeni”, naveo je on.

183 DSS: Odustati od održavanja parade, RTV Vojvodina, 15. septembar 2009, http://www.rtv.rs/sr_lat/drustvo/dss:-odustati-od-odrzavanja-parade_147659.html

184 Gej parada 23. avgusta?!, Press, 27. maj 2009, http://www.pressonline.rs/sr/vesti/u_fokusu/story/66648/GEJ+PARADA+23.+AVGUSTA!.html

“Niko ne može da im ugrožava fizički integritet. Imamo policiju i fizičku silu! Kapuljaču možeš da nosiš na svadbu. Možeš i na ulici, ali ako baciš kamenicu bićeš uhapšen za pet minuta”, rekao je Vučić za Politiku.¹⁸⁵

Zbog svog uzdržanog stava i zbog toga što o “naprednjacima” u Srbiji preovlađuje mišljenje da je ova stranka politički sponzor ekstremističkih grupa, gde se “1389” posebno dovodi u vezu sa ovom strankom, Vučić je krajem 2009. godine morao i da se javno ogradi od nasilničkih grupa.

“Naglašavam još jedanput. Oni koji misle da će nasilje moći da vrate ili da će moći da dobiju pomilovanje ili amnestiju promenom vlasti u Srbiji dolaskom SNS-a na vlast, unapred kažem nemojte na to da računate zato što se to neće dogoditi bićemo rigorozni da rigorozniji ne možemo da budemo”, rekao je Vučić za RTV B92 ponavljajući da njegova stranka, kada bi bila na vlasti, ne bi dozvolila ugrožavanje učesnika Parade ponosa.¹⁸⁶

Vladajuće stranke do intervencije Rainbow Rose trudile su se da što manje govore o Paradi ponosa, kako ne bi gubile podršku glasača.¹⁸⁷ Umesto toga one su insistirale na tome da se o ovom pitanju izjašnjavaju državni funkcioneri (Ivica Dačić i Svetozar Čiplić). Zašto su one to radile možda može da pokaže i izjava portparola SPS Đorđa Milićevića, koji je polovinom juna rekao da smatra da svako ima pravo na svoje seksualno opredeljenje, ali da je lično protiv njegovog javnog isticanja.

“Ne bi bilo dobro da se taj skup održi jer je poznato na kakve smo probleme nailazili prethodnih godina”, istakao je Milićević.¹⁸⁸

Među manjim koalicionim partnerima, strah od iskazivanja stava najbolje je pokazao SPO. Ova stranka ne samo da se trudila da zauzme neutralan stav, već i kad je takav stav iznosila činila je to preko neimenovanog izvora.

“Naša stranka se zalaže za porodične i hrišćanske vrednosti, ali i za slobode svih građana zagarantovane Ustavom. Homoseksualnim odnosima se ne bavimo, a što se tiče organizovanja parade, zauzimamo neutralan stav”, rekao je izvor iz SPO koji je insistirao na anonimnosti.¹⁸⁹

Predsednik političkog saveta DS i jedan od njenih osnivača Dragoljub Mićunović je možda najbolje objasnio izazove pred kojima se našla najjača vladajuća politička partija u Srbiji.

“Srbija ima zakone koji garantuju prava svim građanima i mi ćemo ih poštovati. Samim tim poštovaćemo i Zakon protiv diskriminacije, ali ja ne paradiram pa ne znam zašto ovo pitanje upućujete meni”, zapitao se Mićunović u izjavi za “24 sata”.¹⁹⁰

DS se donekle pokrenuo tek kada je situacija izmakla kontroli, tj. kada je Parada ponosa propala,

185 Vučić: Izlečiti ksenofobiju u društvu, Politika, 30. septembar 2009, <http://www.politika.rs/rubrike/Politika/Vuchic-Izlechiti-ksenofobiju-u-drushtvu.lt.html>

186 Dačić: Odlučno protiv huligana, RTV B92, 25. decembar 2009, http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2009&mm=12&dd=25&nav_category=11&nav_id=400451

187 O nivou homofobije u glasačkom telu pogledati izveštaj „Homofobija u Srbiji – Predrasude na videlo“, GSA, 2008. godina, http://www.gsa.org.rs/cms-run/press/pdf/istrazivanje_ljudska_lbgt_2008_za_gsa_cesid.pdf

188 Kome to treba?, Kurir, 15. jun 2009, <http://www.kurir-info.rs/clanak/vesti/kurir-15-06-2009/kome-treba>

189 Podrška gej paradi stidljivo raste i među srpskim političarima, 24 sata, 14. septembar 2009, <http://www.24sata.rs/vesti.php?id=61320>

190 Podrška gej paradi stidljivo raste i među srpskim političarima, 24 sata, 14. septembar 2009, <http://www.24sata.rs/vesti.php?id=61320>

a Bris Taton preminuo. Omladina ove stranke se uključila u Koaliciju mladih protiv nasilja koja je organizovala "Šetnju protiv nasilja" 1. oktobra 2009. godine.

LDP, SDU i LSV su i u ovoj situaciji principijelno podržale GLBT zajednicu u skladu sa svojim ideološkim stavovima.

Lider LDP Čedomir Jovanović je najavio svoje prisustvo na Povorci ponosa i pokazao svim političarima u Srbiji kako se brane ljudska prava. On je u svom javnom obraćanju premijeru Srbije Mirku Cvetkoviću najhrabrije podržao GLBT zajednicu.

Vlada na svojoj sednici u četvrtak mora da reaguje i da pokaže spremnost da, na osnovama Zakona o zabrani diskriminacije, stane na put nasilnicima. Iza njih se kriju organizovane političke snage čiji je cilj obračun sa svima koji su drugačiji, jer je to način da spreče da Srbija postane drugačija i bolja. Zbog toga Vlada ne sme da se krije iza zbunjenih policijskih kordona koje će poslati u kaos, nego mora da stane ispred njih.

Pozicija predsednika Vlade obavezuje Vas da reagujete na problem koji je mnogo dublji od marginalnih ekstremističkih grupa koje prete nasiljem, gazeći i Ustav i zakone koje je država donela. Danas nije vreme za apele i molbe organizatorima da popuste pred organizovanom ruljom; poslednji je trenutak za akciju države prema onima koji nasiljem prete, a toliko puta su ga u prošlosti i primenjivali.

Sve počinje naizgled malim stvarima. I istorijski koraci unapred i svaki sunovrat i gaženje ljudskog dostojanstva. Tako je bilo i pre dvadeset godina kada su, i u Srbiji i van nje, odjednom ljudima oduzimani životi i sve što imaju samo zbog njihove nacionalne pripadnosti. Nije bilo drugačije ni kada su, pre samo godinu dana stradali oni na koje su, zbog nacionalne pripadnosti ili političkog opredeljenja, nahuškani mladi ljudi koji su srušili pola glavnog grada. Tada je opravdanje bio Koštunica koji je bio na vlasti, danas ne sme biti popuštanja pred onim politikama čija su militantna krila i ulični batinaši one grupe koje planiraju da u nedelju izazovu kaos.

Država nikome ne može da dâ ili da oduzme pravo na slobodu i jednakost, jer to pravo ljudi imaju nezavisno od njene volje. Država kojom rukovodite mora da učini nešto mnogo važnije- da zaštiti slobodu, stane iza nje i pošalje poruku da se više neće tolerisati nasilje, ugrožavanje života i bezbednosti onih čija različitost smeta nasilnicima i njihovim inspiratorima.

Vladina ministarstva, tek posle Vaše odluke, mogu efikasno da primenjuju ono na šta ih već obavezuju zakoni koje smo zajedno usvajali.

Reagujte odmah. Političari imaju obavezu da vode računa o svojoj koaliciji, ali nemaju pravo da interese koalicije stavljaju ispred interesa društva. Pogotovo nemate pravo da u prvi plan stavite interese antievropskih, mračnih i zaostalih politika jer će to uništiti našu budućnost. Kada predsednik Vlade čuti, onda ni policajcima, sudijama i tužiocima i drugima koji sprovode zakon neće biti lako da ga dosledno sprovode.¹⁹¹

Podršku GLBT zajednici pružila je i SDU koja je zahtevala od vlasti da "učesnicima Parade ponosa obezbede prava koja imaju svi građani Srbije a da one koji prete fizičkim nasiljem kazne".¹⁹² Ova stranka je osudila i "odluku Vlade Republike Srbije da kapitulira pred pretnjama profašističkih

grupa i ne omogući nesmetano održavanje "Povorke ponosa" u centru Beograda.¹⁹³

Kritikujući izjave mnogih političara i drugih javnih ličnosti da je seksualnost privatna stvar svakog pojedinca, predsednik SDU Žarko Korać je u svojoj kolumni napisao: "Sve dok god vi o svojoj obespravljenosti ne smete javno da govorite, vaši problemi su privatni, odnosno oni društvo kao celinu ne interesuju. Tek kada vam se prizna pravo na JAVNO POSTOJANJE, vi možete da započnete mukotrpnu borbu za svoja prava."¹⁹⁴

Predsednik LSV Nenad Čanak ocenio je da je mitropolit crnogorsko-primorski Amfilohije svojom izjavom, kojom je uporedio Paradu ponosa sa Sodomom i Gomorom, "samo dolio ulje na vatru i pojačao vetar u leđa klerofašističkom podmlatku koji se već danima sprema na krvavi obračun sa učesnicima Parade ponosa".

On je optužio Amfilohija da "se na taj način ogrešio o osnovna načela hrišćanstva i učesnike povorke doveo u direktnu opasnost", kao i da je, "rečenicom da SPC ne poziva na nasilje, pripremio opravdanje i osigurao alibi za slučaj da se ponovi rušenje, paljenje i pljačka Beograda".¹⁹⁵

191 Reagujte, nemojte se kriti iza kordona, Pismo predsedniku Vlade, 16. septembar 2009, <http://www.ldp.rs/vesti/reagujte,-nemojte-se-kriti-iza-kordona.84.html?newsId=2316>

192 Obezbediti bezbednost učesnicima Parade ponosa, Saopštenje SDU, 17. septembar 2009, <http://www.sdu.org.rs/nastxt21.html>

193 Saopštenje SDU, 19. septembar 2009, <http://www.sdu.org.rs/nastxt22.html>

194 Čas anatomije, Žarko Korać, Peščanik, 19. septembar 2009, <http://www.pescanik.net/content/view/3680/1216/>

195 Neka se Amfilohije posavetuje sa Pahomijem i obnovi gradivo,

Saopštenje predsednika LSV Nenada Čanka, 17. septembar 2009,

<http://www.lsv.org.rs/cnt/index.php?uid=aWRfBm9kZT0yNDkmaWRfcGFnZT00OTY2JmFjdGlvbj1kZXRhWxz>

XI ODNOS DOMAĆIH I MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA PREMA GLBT POPULACIJI

1. Odnos mainstream organizacija za ljudska prava u Srbiji

Izuzev članica KPD, mainstream organizacije za ljudska prava u Srbiji su do 2009. godine davale podršku GLBT pokretu i zajednici samo na principijelnom nivou. Može se slobodno reći da je jedno od glavnih postignuća u jačanju GLBT pokreta u Srbiji činjenica da su ove organizacije, kao i međunarodne organizacije za ljudska prava, tokom 2009. godine sistematski podržavale GLBT organizacije u svakoj kriznoj situaciji.

Tako je GSA dobila podršku velikog broja nevladinih organizacija koje su najoštrije osudile zabranu konferencije za medije u SC februara 2009, kao i napad na konferenciju u Kragujevcu.¹⁹⁶

Takođe, uloga nevladinih organizacija u sprečavanju verskih zajednica da obore Zakon o zabrani diskriminacije bila je ključna. Glavnu ulogu u javnom zagovaranju ovog zakona imala je KPD i desetine njenih partnerskih organizacija, koje osim što su lobirale donošenje ovog zakona, sve vreme su insistirale na osudi homofobičnih argumenata njegovih protivnika.¹⁹⁷

Nevladine organizacije su podržale i Paradu ponosa proglasom “Neka bude Parada ponosa”, koji je potpisalo 55 organizacija i preko 1,300 građanki i građana.

2. Odnos međunarodnih organizacija i institucija

GLBT organizacije su uspele da u punoj meri internacionalizuju pitanje položaja GLBT osoba u Srbiji u 2009. godini. Praktično sva međunarodna tela i organizacije koje se bave Srbijom, kao i diplomatska predstavništva mnogih zemalja, podržale su GLBT zajednicu u Srbiji. Ovime je vlastima u Srbiji jasno stavljeno do znanja da će njene evropske integracije u velikoj meri biti merene i po nivou poštovanja ljudskih prava pripadnika svih manjinskih grupa, pa i GLBT osoba.

Jedan od značajnih poteza Saveta Evrope u podršci GLBT zajednici u Srbiji je podrška Tomasa Hamarberga koji je napisao predgovor godišnjeg izveštaja GSA za 2008. godinu.¹⁹⁸ Takođe, u

¹⁹⁶ Hitno smeniti upravu Sava centra, Saopštenje 14 nevladinih organizacija, 25. februar 2009,

http://www.yihr.org/sao.php?id=456&lang=_bhs

Izvinjenje gradonačelnika Beograda nije dovoljno, Saopštenje 43 nevladine organizacije, 27. februar 2009,

http://www.gsa.org.rs/cms-run/index.php?option=com_content&view=article&id=689:izvinjenje-gradonacelnika-beograda-nije-dovoljno&catid=36:aktivnosti&Itemid=60

Otkriti učesnike incidenta na konferenciji za štampu GSA u Kragujevcu, Saopštenje KPD,

http://www.gsa.org.rs/cms-run/index.php?option=com_content&view=article&id=747:otkriti-ucesnike-incidenta-na-konferenciji-za-stampu-gsa-u-kragujevcu&catid=36:aktivnosti&Itemid=60

¹⁹⁷ Novi skandal: Zakon povučen posle pritiska SPC, Saopštenje KPD, 4. mart 2009,

<http://www.stopdiskriminaciji.org/arhiva/novi-skandal-zakon-povucen-posle-pritiska-spc>

Nedopustivo povlačenje Zakona protiv diskriminacije iz procedure, Saopštenje KPD i 36 nevladinih organizacija, 4. mart 2009, <http://www.stopdiskriminaciji.org/arhiva/nedopustivo-povlacenje-zakona-protiv-diskriminacije-iz-procedure>

Protiv izmena predloga Zakona protiv diskriminacije, Saopštenje KPD i 117 nevladinih organizacija, 6. mart 2009, <http://www.stopdiskriminaciji.org/arhiva/protiv-izmena-predloga-zakona-protiv-diskriminacije>

STOP rušenju Zakona protiv diskriminacije, Saopštenje KPD i 85 nevladinih organizacija, 11. mart 2009,

<http://www.stopdiskriminaciji.org/arhiva/stop-rusenju-zakona-protiv-diskriminacije>

¹⁹⁸ Homophobia in Serbia, februar 2009,

http://www.coe.int/t/dg4/anti-discrimination-campaign/ressources/focus/focus_serbia_en.asp

svom izveštaju o ispunjavanju obaveza Srbije koje je preuzela pristupanjem SE, Parlamentarna skupština SE se osvrnula i na zabranu konferencije za medije GSA u SC, kao i na pretnje i nasilje koje doživljavaju GLBT osobe. Takođe, u negativnom svetlu se govori i o pokušaju crkava da spreče usvajanje Zakona o zabrani diskriminacije.¹⁹⁹

Ujedinjene nacije u Srbiji izrazile su duboku zabrinutost zbog otkazivanja konferencije GSA u SC, saopštila je Kancelarija UN u Beogradu. „Ovaj postupak predstavlja diskriminaciju koja je u suprotnosti sa Ustavom Srbije i sa normama međunarodnog prava“, ističe se u saopštenju.²⁰⁰

Povodom ovog slučaja oglasila se i Rut van Rijn, vršilac dužnosti šefice Odeljenja za ljudska prava Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju u Srbiji. Ona je izjavila da se Srbija ustavno i međunarodno obavezala da će štiti prava svih svojih građana.²⁰¹

GSA je tokom procesa lobiranja za usvajanje Zakona o zabrani diskriminacije iskoristila kontakte sa mnogim međunarodnim organizacijama, pa su se tim povodom oglasile Tomas Hamarberg, komesar za ljudska prava Saveta Evrope, Human Rights Watch, ILGA Europe, IGLHRC, Rainbow Rose, GLBT intergrupa Evropskog parlamenta, itd.²⁰²

GLBT zajednica u Srbiji dobila je do tada najširu međunarodnu podršku prilikom organizovanja Parade ponosa. Tako su OSCE i UN pozdravile saradnju civilnog društva i srpskih vlasti u organizaciji Parade ponosa.²⁰³ OSCE, delegacija Evropske komisije i kancelarija Saveta Evrope izrazile su i žaljenje povodom otkazivanja Parade ponosa, ocenivši da su pretnje, zastrašivanja i netolerancija prevladali dostojanstvo, toleranciju i ponos.²⁰⁴ Rainbow Rose je svojim pismom DS-u inicirao širu političku raspravu u Srbiji o manifestaciji²⁰⁵, a oglasile su se i druge organizacije.²⁰⁶

199 Honouring of obligations and commitments by Serbia, PACE, 9. april 2009,

<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/workingdocs/doc09/edoc11701add.htm>

200 Većina stanovništva negativno o seksualnim manjinama, Danas, 26. februar 2009,

http://www.danas.rs/vesti/hronika/vecina_stanovnistva_negativno_o_seksualnim_manjinama_3.html?news_id=154501

201 Izvinjenje Đilasa nije dovoljno, RTV B92, 27. februar 2009,

http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2009&mm=02&dd=27&nav_category=12&nav_id=347223

202 Tomas Hamarberg: Zabraniti svaku diskriminaciju, 8. mart 2009,

http://www.coe.org.rs/eng/news_sr_eng/?conid=1120

Usvojiti sveobuhvatni zakon protiv diskriminacije u skladu sa standardima Saveta Evrope, Kancelarija SE u Beogradu, 12. mart 2009, http://www.gsa.org.rs/cms-run/index.php?option=com_content&view=article&id=762:usvojiti-zakon-protiv-diskriminacije-u-skladu-sa-standardima-se&catid=34:vestidyn&Itemid=61

Pismo Borisa Ditriha potpredsedniku Vlade Srbije Božidaru Đeliću, 10. mart 2009,

<http://www.hrw.org/en/news/2009/03/10/letter-vice-prime-minister-european-integration>

Intergrupa Evropskog parlamenta traži hitno vraćanje Zakona za zabranu diskriminacije u Skupštinu, 9. mart 2009, http://www.gsa.org.rs/cms-run/index.php?option=com_content&view=article&id=741:intergrupa-evropskog-parlamenta-trazi-hitno-vracanje-zakona-za-zabranu-diskriminacije-u-skupstinu&catid=34:vestidyn&Itemid=61

Pismo LGBT mreže Partije evropskih socijalista Demokratskoj stranci povodom povlačenja antidiskriminacionog zakona, http://www.gsa.org.rs/cms-run/index.php?option=com_content&view=article&id=749:pismo-LGBT-mreze-pes-demokratskoj-stranci-povodom-povlacenja-antidiskriminacionog-zakona&catid=34:vestidyn&Itemid=61

Pismo ILGA Europe državnim organima Srbije povodom povlačenja Predloga zakona za zabranu diskriminacije iz parlamentarne procedure, 6. mart 2009, http://www.gsa.org.rs/cms-run/index.php?option=com_content&view=article&id=730:pismo-ilga-europe-drzavnim-organima-srbije&catid=34:vestidyn&Itemid=61

203 Zajedničko saopštenje OSCE i UN u Srbiji, 18. septembar 2009. godine

204 Zajedničko saopštenje misije OSCE, delegacije EC u Srbiji i kancelarije CoE, 21. septembar 2009,

http://www.coe.org.rs/def/news_sr_def/?conid=1359

205 Evropski gej levičari očekuju zaštitu Povorka ponosa, Rainbow Rose, 7. septembar 2009,

http://www.gsa.org.rs/cms-run/index.php?option=com_content&view=article&id=1191:aktivnosti-evropski-gej-levicari-ocekuju-zastitu-povorka-ponosa&catid=36:aktivnosti&Itemid=60

206 ERSTE Fondacija podržala Povorku ponosa, 24. jul 2009,

<http://www.belgradepride.rs/saopstenja/erste-fondacija-podrala-povorku-ponosa.html>

Povorka ponosa dobila veliku međunarodnu podršku, 1. septembar 2009,

<http://www.belgradepride.rs/saopstenja/povorka-ponosa-dobila-veliku-medjunarodnu-podrsku.html>

Nakon neodržavanja Parade ponosa i skidanja teme GLBT prava sa političke i medijske agende, Srbiju je na poziv GSA posetio Boris Ditrih, direktor za zastupanje GLBT programa Human Rights Watch (HRW). Ditrih se sastao sa više članova Vlade Srbije i funkcionerima raznih ministarstava, predsednicom i potpredsednicom Skupštine Srbije, kao i sa predstavnicima Društva sudija Srbije, poslaničkih klubova, GLBT organizacija, itd. Rezultat ove posete je zvanično obraćanje HRW predsedniku Srbije Borisu Tadiću u kome se zahteva od državnih organa da striktno poštuju prava GLBT osoba i ističe njihov značaj za evropske integracije Srbije.²⁰⁷

Bitan momenat u međunarodnoj podršci GLBT zajednici u Srbiji su i stalan pritisak političkih predstavnika EU i država članica EU, koji upozoravaju na položaj GLBT osoba u Srbiji u neposrednoj komunikaciji sa predstavnicima vlasti Srbije.²⁰⁸

Jedno od vrlo efikasnih oruđa u privoljavanju Srbije i drugih zemalja jugoistočne Evrope, kandidatkinja ili potencijalnih kandidatkinja za članstvo u EU, da poštuju ljudska prava GLBT osoba su i izveštaji Evropske komisije o napretku svake zemlje u EU integracijama. Zahvaljujući lobiranju ILGA Europe, ali i problemima koje imaju GLBT zajednice u zemljama bivšeg sovjetskog bloka koje su postale članice u prethodnim talasima priključenja, EU je shvatila da jače insistiranje na poštovanju ljudskih prava GLBT osoba predstavlja korisno sredstvo u privoljavanju budućih članica da temeljnije usvoje zajedničke vrednosti EU. Tako ovi izveštaji u prethodnih par godina redovno pokrivaju i položaj GLBT osoba u budućim članicama EU.

Govoreći o kritikama koje je vlada doživela zbog povlačenja antidiskriminacionog zakona iz skupštinske procedure pod pritiskom verskih zajednica, u izveštaju Komisije o napretku Srbije u 2009. godini navodi se da država nije dovoljno reagovala povodom pretnji smrću državnim sekretaru za ljudska i manjinska prava Marku Karadžiću zbog njegove odbrane prava GLBT osoba.

U izveštaju EK za Srbiju za 2009. godinu se navodi da incidenti koji uključuju govor mržnje, pretnje ili fizičke napade na GLBT populaciju nisu valjano istraženi niti su počinioci privedeni pravdi.

U odeljku o diskriminaciji izveštaj pohvaljuje donošenje antidiskriminacionog zakona, ali određene definicije u vezi sa diskriminacijom i dalje treba da budu bolje definisane. Brojni izuzeci širi su nego što to dozvoljavaju evropski standardi, a prava nevladinih organizacija da gone slučajeve diskriminacije pred sudovima još uvek moraju da budu pojašnjena.

Ranjive grupe, među kojima i GLBT populacija, ostaju najizloženije diskriminaciji. Sloboda okupljanja je garantovana Ustavom i država je direktno odgovorna da garantuje

Podrška Španske LGBT federacije, 12. septembar 2009,

<http://www.belgradepride.rs/iz-medija/podrska-panske-LGBT-federacije.html>

Podrška Queer Zagreba, 13. septembar 2009, <http://www.belgradepride.rs/saopstenja/podrska-queer-zagreba.html>

Zaštitnici prava meta napada, Amnesty International, 15. septembar 2009,

<http://www.belgradepride.rs/iz-medija/zastitnici-prava-meta-napada.html>

Srbija da stane na put upornoj homofobiji, Komesar za ljudska prava Saveta Evrope Tomas Hamarberg, 15.

septembar 2009, <http://www.belgradepride.rs/iz-medija/srbija-da-stane-na-put-upornoj-homofobiji.html>

Holandska ambasada podržava beogradsku Paradu ponosa, 16. septembar 2009, <http://www.belgradepride.rs/saopstenja/holandska-ambasada-podrzava-beogradsku-paradi-ponosa.html>

Izjava podrške Povorki ponosa od strane Predsedništva Švedske Evropskom unijom, 17. septembar 2009, <http://www.belgradepride.rs/iz-medija/izjava-podrske-povorci-ponosa-od-strane-predsednitva-svedske.html>

207 HRW: Pismo Predsedniku Republike Srbije, HRW, 16. novembar 2009, <http://www.hrw.org/en/news/2009/11/16/letter-president-republic-serbia> (izvorna verzija), http://www.gsa.org.rs/cms-run/index.php?option=com_content&view=article&id=1558:aktivnosti-hrw-pismo-predsedniku-republike-srbije&catid=36:aktivnosti&Itemid=60 (verzija na srpskom)

208 Primer ove strategije međunarodne zajednice možete naći i u uvodnoj reči Ulrike Lunaček ovog izveštaja.

efikasno ostvarivanje ovog osnovnog prava, kaže se u izveštaju Evropske komisije. EK navodi da je planirana beogradska parada ponosa morala da bude otkazana septembra 2009. godine u poslednjem trenutku pošto srpske vlasti nisu bile sposobne da garantuju bezbednost učesnika. Organizaciju ovog događaja pomutilo su pretnje ekstrimističkih i desničarskih grupa protiv organizatora i učesnika kao i klima predrasuda protiv GLBT zajednice.²⁰⁹

XII MEDIJSKA SLIKA GLBT POPULACIJE U SRBIJI

Mediji u Srbiji su tokom 2009. godine napravili veliki iskorak u praćenju tema vezanih za GLBT pitanje. Ako su GLBT organizacije 2008. godine zauzimale pozicije u medijskom prostoru, prethodne godine su, koristeći zabranu konferencije za medije GSA, donošenje Zakona o zabrani diskriminacije i pripreme Parade ponosa, ostvarile cilj da njihove aktivnosti više ne mogu da budu ignorisane od strane medija. Nažalost, jedna od ključnih posledica neodržavanja Parade ponosa je i smanjena zainteresovanost medija za GLBT teme. Ipak, uprkos značajnom povećanju vidljivosti domaćih GLBT organizacija u medijima, još uvek po brojnosti prevlađuju vesti o dešavanjima u svetu i šou biznisu.

Ilustracija ovog trenda može biti i analiza GSA o količini vesti koje su objavili domaći mediji, urađena uz pomoć web agregatora vesti www.naslovi.net.

Tako, upoređivanjem broja tekstova koji u sebi sadrže reč "gej" u 2008. i 2009. godini, dobija se podatak da je njihov broj više nego dupliran. Tokom 2009. godine objavljeno je 988 takvih tekstova, dok je prethodne objavljeno 457 (porast od 116 odsto).

U ovoj analizi je primetno da je reč "lezbejka/lezbejke" mnogo ređe pominjana u obe ove godine. Tako, tokom 2008. godine je reč "lezbejka" pomenuta dva puta, a naredne pet ("lezbejke" 17, odnosno 24 puta), iz čega zaključujemo da su žene značajno manje vidljive od muškaraca u medijskom prostoru i kada se govori o GLBT pitanju.

Kada se uporede poslednja dva kvartala 2009. godine (pre, odnosno nakon neodržane Parade ponosa), vidi se da su mediji značajno manje pokrivali GLBT temu u poslednjem kvartalu. Tako je u periodu jul-septembar objavljena 361 vest koja sadrži ključnu reč "gej". U periodu oktobar-decembar objavljeno je samo 163 vesti, odnosno zabeležen je pad od 55 odsto.

Korišćenjem [naslovi.net](http://www.naslovi.net) može se uraditi i gruba analiza "političke korektnosti" jezika medija. GLBT pokret je uspeo da ubedi medije da u značajnoj meri manje koristi reč "homoseksualac", koja se smatra neodgovarajućom jer je relikv doba u kojem je istopolna seksualna orijentacija patologizirana. Tako je ova reč tokom 2008. godine pomenuta u 57 tekstova, a naredne godine u 89 tekstova (porast od 56 odsto). Primetno je da je ona upotrebljavana mnogo ređe nego reč "gej", ali i da je njen porast značajno manji u odnosu na porast upotrebe reči "gej", tj. da porast interesovanja medija za GLBT pitanje nije pratio rast upotrebe neprikladnog rečnika. Ovaj zaključak nalazi i potvrdu u nalazu da je uvredljiva reč "peder" za gej osobe upotrebljena u 2009. godini u 15 tekstova (u odnosu na 13 u 2008. godini).

Značajna je i analiza pojavljivanja srpskih GLBT organizacija u vestima o ovoj temi. O aktivnostima domaćih GLBT organizacija tokom 2009. godine objavljeno je ukupno 272 od 988 vesti.

Najčešće spominjana organizacija je GSA (155 vesti), Queeria centar (56), GLIC (31), Labris (24), Gayten (3), Queer Beograd (3). Ova analiza nam pokazuje da se GSA pojavljuje više nego sve ostale GLBT organizacije, kao i da organizacije koje su bile uključene u OOPP ukupno imaju manje pojavljivanja od svake od organizacija koje nisu bile uključene u ovo telo. Organizacioni odbor Parade ponosa, odnosno Povorka ponosa kao posebno telo, pomenut je u 44 vesti.

Slična je situacija i sa pojavljivanjem GLBT aktivista i aktivistkinja ili outovanih GLBT osoba. Tako su najčešće pominjani Boris Milićević iz GSA i Boban Stojanović iz Queeria centra (po 44

209 Enlargement Strategy and Progress Reports 2009, Serbia Progress Report, oktobar 2009, http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2009/sr_rapport_2009_en.pdf

puta), Predrag Azdejković (GLIC – 23), Dragana Vučković (Labris, OOPP – 20), Adorjan Kurucz (učesnik kviza “Trenutak istine” – 9), Marija Savić (Labris, OOPP, 5), Dušan Kosanović (OOPP – 4), Majda Puača (Queer Beograd, OOPP – 2), Lazar Pavlović (GSA – 1).

Osim što medijska slika govori o povećanju interesovanja javnosti za GLBT pitanje u Srbiji, kao i podelama u GLBT pokretu, mora se istaći da su mediji tokom cele godine davali značajan prostor za govor mržnje i pretnje koje su iznosili pripadnici ekstremnih desničarskih organizacija. Ovo je, uz neadekvatno reagovanje državnih organa, u značajnoj meri povećalo stepen nasilja nad GLBT osobama i uopšte.

Događaj koji je bitno uticao na način na koji mediji izveštavaju o GLBT temi jeste i podrška koju su medijska udruženja pružila GLBT zajednici tokom 2009, pre svega Nezavisno udruženje novinara Srbije i Nezavisno društvo novinara Vojvodine. Ova udruženja su davala jaku podršku aktivnostima GLBT organizacija u svim ključnim događajima. Kao i država, i Udruženje novinara Srbije (jedina novinarska organizacija u komunističkom periodu Srbije) izbeglo je da se na bilo koji način bavi GLBT temama.

XIII GLBT POKRET U SRBIJI

Povećana vidljivost GLBT pitanja i organizacija, kao i društveno-politički procesi koji su se dešavali tokom 2009, pre svega usvajanje Zakona o zabrani diskriminacije i organizovanje Parade ponosa, uticali su na ceo GLBT pokret koji je samim tim doživeo određene promene, ali je ujedno stavljen i pred nove izazove.

Početak 2009. godine GLBT pokret i organizacije su dočekale uglavnom u nasleđenim odnosima čije su osnovne karakteristike bile delimično smanjenje međusobnih sukoba, pojedinačna saradnja, ali i hronični nedostatak komunikacije, međusobne razmene informacija i zajedničke strategije po bilo kom pitanju vezanom za GLBT populaciju.

Takođe, GLBT organizacije su karakterisali i veoma različiti pristupi GLBT pitanju, do tada različite oblasti delovanja (npr: zdravstvena zaštita, edukacija medija, rad sa transrodnim osobama...), različiti ideološki okviri, kao i nedostatak političkog vođstva bez obzira da li se ono odnosi na pojedince/ke ili grupe organizacija.

Zabrana konferencije za medije GSA u SC i usvajanje Zakona o zabrani diskriminacije otvorili su potpuno nov, pre svega medijski i politički prostor delovanja, a GLBT zajednica, nevladin sektor, politički subjekti, državni organi, medijska udruženja, ali i sva zainteresovana javnost su mnogo pažljivije počeli da prate dešavanja na GLBT aktivističkoj sceni.

U ova dva procesa GLBT organizacije su pokazale veći stepen solidarnosti i međusobne podrške nego do tada. Međutim, iniciranje Parade ponosa od strane GSA, proces organizovanja ovog događaja, za mnoge organizacije koje u tom procesu učestvuju novi uslovi rada kao što su pojačana vidljivost i konkurencija pristupa i ideja, kao i nedostatak prilagodljivosti u odnosu na tzv. više interese, dovode do ponovnog sukobljavanja GLBT organizacija koji kulminira krajem maja 2009. godine, preuzimanjem organizacije ovog događaja i izbacivanjem GSA iz OOPP.²¹⁰

Iznošenje ovog sukoba u javnost od strane OOPP i napadi na GSA znatno su uticali na percepciju zainteresovane javnosti o slabostima GLBT pokreta stavljajući u drugi plan važnost održavanja Parade ponosa i slabeći do tada dobijenu podršku raznih organizacija, institucija, političkih faktora i pojedinaca.²¹¹ Međutim, iako je ovaj sukob tokom celog procesa često korišćen kao protivargument pri davanju podrške Paradi ponosa, on je ujedno doprineo i svojevrsnom iskoraku iz dotadašnje prakse i očekivane eskalacije međusobnih konflikta. GSA, a kasnije i Queeria centar koji je istupio iz OOPP u avgustu 2009. godine, daju podršku Paradi ponosa i angažuju svoje resurse da ona bude održana bez obzira na svoja neslaganja sa OOPP.

Tendencija koja se mogla prepoznati tokom organizacije Parade ponosa oličena u formiranju tri struje GLBT organizacija koje su se odredile prema ovom događaju (od kojih je jedan bio protiv održavanja Parade) se uz manje izmene održala do kraja 2009. i najverovatnije će na taj način delovati i u narednom periodu.

²¹⁰ Saopštenje Organizacionog odbora Parade ponosa, 26. maj 2009, <http://www.belgradepride.rs/saopstenja/saopstenje-organizacionog-odbora-parade-ponosa.html>

²¹¹ Kao primer ovoga mogu da posluže naslovi tekstova koje su objavili dva medija koji se nalaze na suprotnim krajevima političkog spektra – desničarski Kurir i liberalski e-novine.com: Popičkali se, Kurir, 28. maj 2009, <http://www.kurir-info.rs/clanak/vesti/kurir-28-05-2009/popickali-se> Paradna isključenja, 27. maj 2009, <http://ea.4e.1343.static.theplanet.com/2009-05-26/e-novine/paradna-isključenja/1169994>

U međuvremenu, na inicijativu OOPP a nakon neodržavanja Parade, GLBT organizacije su pokušale da se okupe oko zajedničke Platforme. Međutim, predlog Platforme je duboko zadirao u autonomiju svih organizacija što je bila glavna primedba većine prisutnih, posebno u uslovima u kojima se zahteva izuzetno bliska saradnja GLBT organizacija pritom ne vodeći računa o različitim pristupima i realnom stanju. Zajednički zaključak GLBT organizacija bio je da predlog Platforme treba izmeniti i prilagoditi realnim potrebama i mogućnostima, a ovaj proces je još uvek u toku.

Iako nije postignuto jedinstvo GLBT pokreta u Srbiji, društveno-politički procesi koji su se odvijali tokom 2009. godine su svakako doprineli da on bude ojačan i dali su povode za umereni optimizam. Povećanje vidljivosti GLBT problema, aktuelizacija ove teme, veća podrška, povećanje broja GLBT ali i heteroseksualnih osoba zainteresovanih za GLBT aktivizam, veća prepoznatljivost GLBT lidera i organizacija i drugi pomoci koji su postignuti su svakako dobra osnova za dalje bavljenje statusom GLBT osoba u Srbiji.

GLBT pokret, po pravilu, nije jedinstven nigde u svetu pa zato ni u Srbiji ne treba imati prevelika očekivanja u ovoj fazi procesa njegovog formiranja, ali GLBT organizacije treba da iskoriste iskustvo iz 2009. godine i uspostave bolju komunikaciju i razmenu informacija, pokažu veću podršku i solidarnost sa žrtvama nasilja i diskriminacije, dogovore se oko mogućih zajedničkih aktivnosti i međusobne podrške, a pre svega uspostave kodeks o međusobnom nenapadanju imajući u vidu zajedničke ciljeve i interes GLBT zajednice u Srbiji u celini.

Različiti fokusi u delovanju i različite doktrine za GLBT pokret u narednom periodu moraju postati prednost u odnosu na protivnike, a ne razlog za međusobne sukobe. Posebno imajući u vidu činjenicu da se pred GLBT pokretom nalaze veliki izazovi, problematika vezana za GLBT osobe koju tek treba rešavati, mnogo veća politička i društvena odgovornost nego do sada i konkretni rezultati koje treba ostvariti.

XIV PREPORUKE

GLBT osobe u Srbiji i dalje trpe nasilje i diskriminaciju, od psihičkog do fizičkog nasilja od strane članova porodice, okoline, svojih partnera, protivnika GLBT populacije, kao i pripadnika organizovanih ekstremističkih grupa. GLBT populacija, zbog visokog stepena homofobije u društvu i opasnosti kojima je svakodnevno izložena, spada među najugroženije zajednice u Srbiji o čemu govore i podaci Ministarstva za ljudska i manjinska prava.

Opšti ciljevi koji treba da se ostvare sprovođenjem ovih preporuka su:

1. bezbednost i sigurnost GLBT osoba - smanjenje nasilja i diskriminacije,
2. podizanje svesti javnosti i institucija o prioritetima i potrebama GLBT osoba,
3. smanjenje homofobije i transfobije u svim društvenim i političkim sferama i
4. jačanje poverenja GLBT osoba u rad državnih organa.

Za rešavanje ovih problema neophodno je iskazivanje političke volje od strane svih političara, posebno onih koji zauzimaju visoke državne i partijske funkcije. Predsednik Republike Srbije, Vlada Republike Srbije, Narodna skupština Republike Srbije i proevropske političke stranke moraju dosledno i u svakoj prilici da javno zastupaju poštovanje ljudskih prava svih građanki i građana, pa i GLBT osoba i osude nasilje, diskriminaciju i govor mržnje. Proevropske političke partije treba da inkorporiraju u svoje partijske programe i aktivnosti GLBT pitanje, kao i da otvore prostor za otvoreno delovanje GLBT osoba u politici.

Rešavanju problema GLBT zajednice u Srbiji treba prići strateški i uspostaviti bližu i dugoročniju saradnju između države i predstavnika GLBT zajednice.

U tu svrhu država u saradnji sa GLBT organizacijama treba da izradi i sprovede nacionalnu strategiju za smanjenje nasilja i diskriminacije nad GLBT osobama. U izradu ove strategije treba uključiti i kategorije kao što su porodica, radno okruženje, obrazovni sistem, zdravlje, kulturni i medijski prostor, itd.

Takođe, treba stvoriti i implementirati mehanizme za praćenje stanja ljudskih prava GLBT osoba u Srbiji, s obzirom da država nema ove mehanizme i da se monitoringom ljudskih prava GLBT osoba u Srbiji isključivo bave GLBT organizacije.

Neizostavna obaveza države je da sistemski implementira novousvojeni Zakon o zabrani diskriminacije. Sprovođenje ovog zakona je ključno polazište za sve druge korake koji će biti preduzimani u procesu rešavanja statusa GLBT osoba u Srbiji.

Zbog eskalacije nasilja u 2009, kada se pokazalo da je GLBT zajednica jedna od najugroženijih ranjivih grupa u Srbiji, neophodno je ustaliti praksu razmene informacija o pitanjima biznisa za bezbednost GLBT osoba u Srbiji. U tu svrhu treba formirati Savet koji će činiti predstavnici Ministarstva policije, Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Ministarstva pravde, Ministarstva obrazovanja, Ministarstva za omladinu i sport, Zaštitnika građana, tužilaštva, GLBT organizacija i dr.

Prioritet u rešavanju statusa GLBT osoba je svakako bezbednost, tj. prevencija i smanjenje nasilja u čemu država, a pre svega policija, tužilaštvo i sudstvo imaju ključnu ulogu.

MUP Srbije treba da u saradnji sa GLBT organizacijama senzibilize, edukuje i osposobi pripadnike policije za rad sa GLBT zajednicom u Srbiji.

Velika neefikasnost tužilaštva i sudstva u slučajevima nasilja i diskriminacije u kojima su oštećeni GLBT osobe, organizacije ili u nekim slučajevima cela populacija predstavlja sigurno jednu od najvećih prepreka u rešavanju statusa GLBT osoba u Srbiji. Neophodno je stvaranje sudske prakse, senzibilisanje i edukacija tužilaca i sudija kako bi se ovaj problem prevazišao.

Nasilje i diskriminacija nad GLBT osobama je u tzv. "sivoj zoni". Stoga je neophodno da policija, tužilaštva i sudstvo uvedu praksu posebnog praćenja ovih slučajeva, kao i svih slučajeva zločina iz mržnje i diskriminacije. U tu svrhu treba formirati bazu podataka i statistiku o ovim slučajevima.

Država je dužna da obezbedi apsolutno svim građanima jednako pravo na javno okupljanje. Parada ponosa GLBT osoba je legitimno političko sredstvo u borbi za jednakost, slobodu i toleranciju. Slobodno održavanje parade ponosa je jedan od glavnih kriterijuma kojim se ocenjuje da li je država Srbija spremna da sve svoje građane jednako tretira i time pokazuje odlučnost u ostvarivanju evropskog puta.

Međunarodna zajednica treba da nastavi sa dobrom praksom praćenja položaja GLBT osoba u Srbiji i tretiranja ovog pitanja kao merila uspešnosti države Srbije u evrointegracionim procesima.

FOND ZA OTVORENO DRUŠTVO - SRBIJA
FUND FOR AN OPEN SOCIETY - SERBIA

www.fosserbia.org

**CIVIL
RIGHTS
DEFENDERS**

www.civilrightsdefenders.org